

İletişim şey'si...

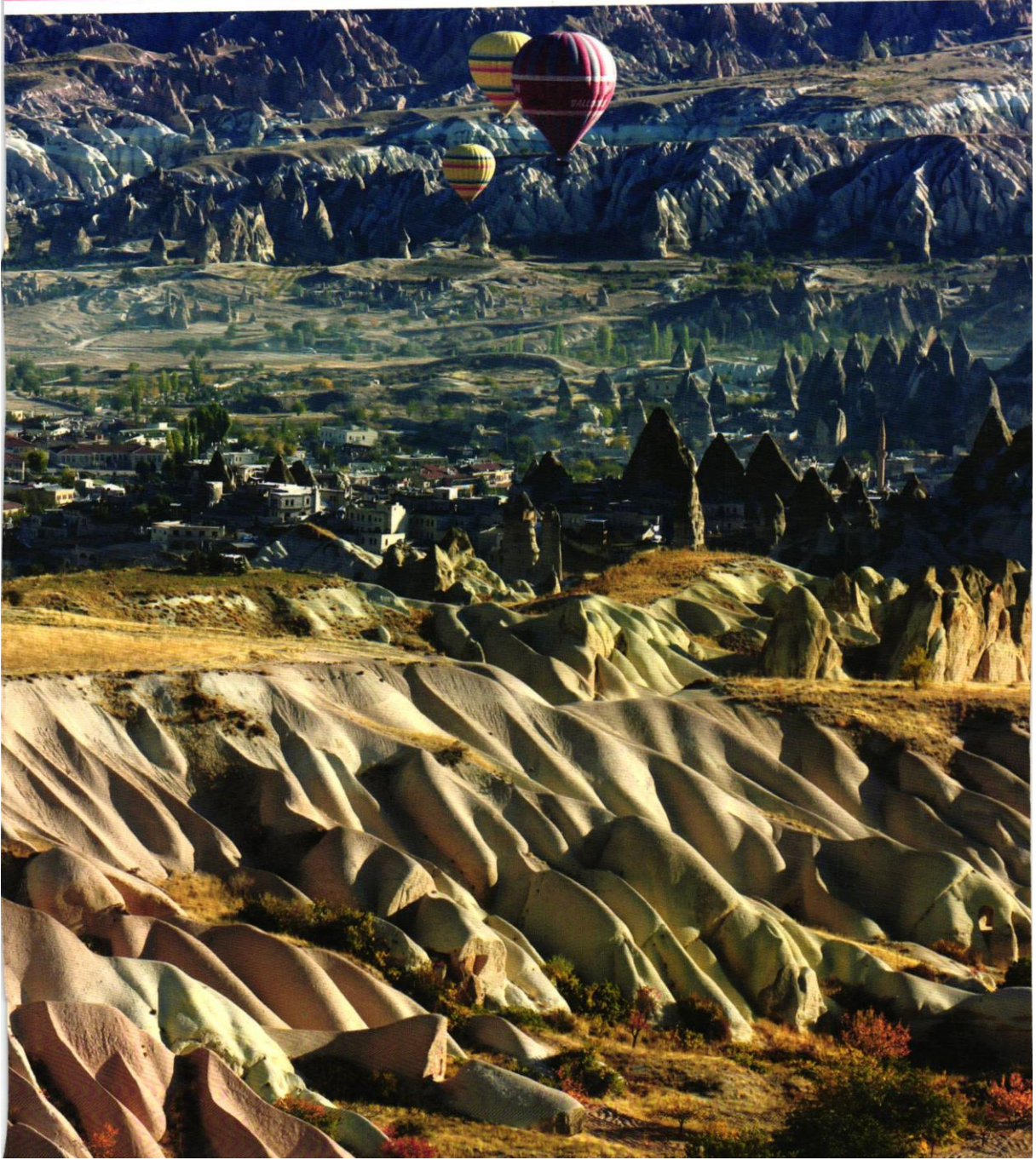
KAPADOKYA

MEDENİYETİN BEŞİĞİ

Araştırmacı-Yazar ÖMER DEMİR

Türkçe

KAPADOKYA

MEDENİYETİN BEŞİĞİ

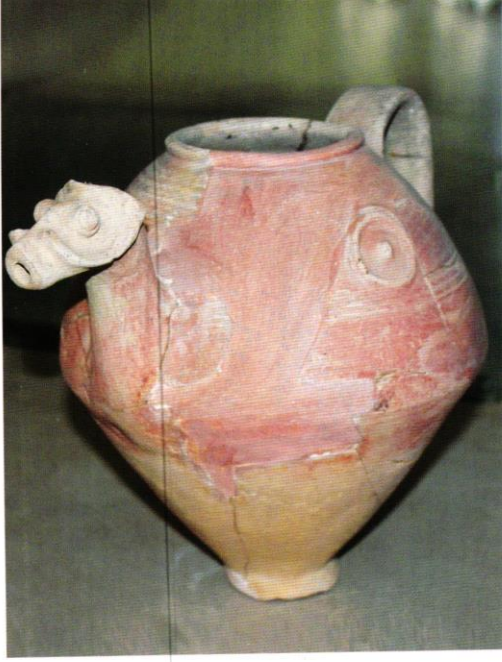
ÖMER DEMİR
ARAŞTIRMACI-YAZAR
ULUSLARARASI ESKİ MEDENİYETLERİ
ARAŞTIRMA MERKEZİ ÜYESİ INDIANA KOKOMO
GELİŞTİRİLMİŞ 15. BASKI / 2015

İÇİNDEKİLER

Kapadokya'nın Tarihi ve Tanıtımı.....	6
Nevşehir (Nyssa).....	16
Aynalı Kilise.....	18
Göreme ve Peri Bacalarının Oluşumu.....	19
Esentepe.....	21
Avcılar (Göreme Kasabası).....	22
Tokalı Kilise.....	24
Karanlık Kilise.....	34
Saklı Kilise.....	38
Elmalı Kilise.....	39
El Nazar Kilise.....	40
Meryem Ana Kilise.....	41
Barbara Kilise.....	42
Çanklı Kilise.....	43
Yılanlı Kilise.....	44
Kapadokya'da Kış Manzarası.....	45
Kapadokya'da Sosyal Hayat.....	46
Aziz Jean (Karşı) Kilisesi.....	48
Uçhisar.....	49
Zelve.....	56
Çavuşin.....	58
Kızılçukur ve Güllüdere.....	59
Ortahisar.....	60
Avanos.....	62
Paşabağları.....	63
Gülşehir ve Açık Saray.....	65
Mustafa Paşa (Sinoson - Sinosos).....	66
Ürgüp.....	68
Yeraltı Şehrili'nin Yapılışı.....	70
Özkanak Yeraltı Şehri.....	72
Derinkuyu Yeraltı Şehri (Melegüp-Melagobia).....	73
Soğanlı.....	78
Sebesos Antik Kenti.....	79
Yeraltı Şehirleri ve Yapan İnsanlar.....	80
Mazı Köyü Yeraltı Şehri.....	91
Kaymaklı Yeraltı Şehri.....	92
Elden yapma mağara devri.....	95
Eskigözü.....	97
Hacıbektaş.....	99
Ihlara.....	100
Aksaray.....	103
Sarıklı Yeraltı Şehri.....	104
Selçuklu Tarihi ve Eserleri.....	107
Tepesidelik Han (Öresin Han).....	108
Kapadokya'nın Höyükleri.....	109
Ömer Demir Biyografi.....	111

Yazan	: Ömer DEMİR
Fotoğraflar	: Aydın DEMİR, Ömer DEMİR, Halis YENİPİNAR, G. Hasan TEMUR, Turgay TUNA
Basım	: PROMAT BASIM YAYIN SAN. ve TİC. A. Ş. Tel: (0212) 622 63 63
Dağıtım	: DEMİR COLOR Turistik Yayıncılık - Barış Manço Bulv. No: 51 NEVŞEHİR Tel.Fax : (0535) 234 64 15 ©Her hakkı mahfuzdur. Çoğaltılamaz, kopya edilemez.

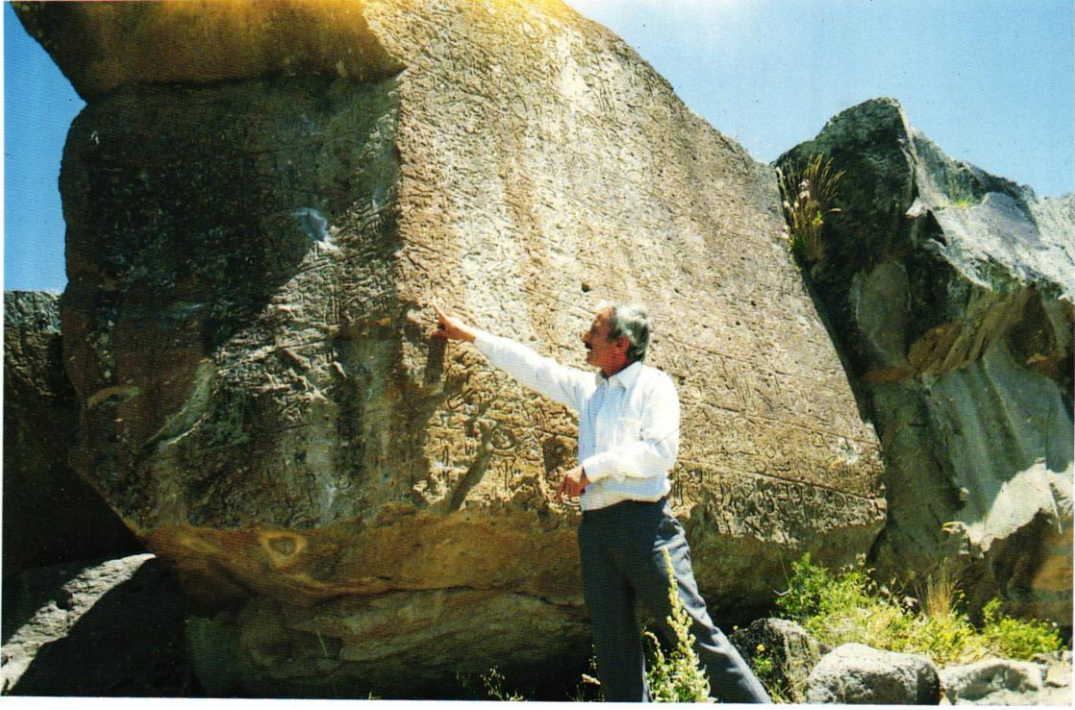
Emzikli vazo / Asur Ticaret Kolonileri Çağı
(Kültepe/Kayseri)

Küpe / Roma dönemi (Kayseri Müzesi)

İnsan başı / Asur Ticaret Kolonileri Çağı. Mezarda bulunmuş insan başı. Üzerinde altın, göz ve dudak bandı-Altın (Kültepe)

Yazılı Kaya Anıtı (Tobada/Nevşehir)

Hitit Kralı IV. Tutalya'nın Hiyeroglif ile ismi yazılı arması. M. Ö. 1250-1220. (Kayseri Müzesi)

KAPADOKYA'NIN TARİHİ VE TANITIMI

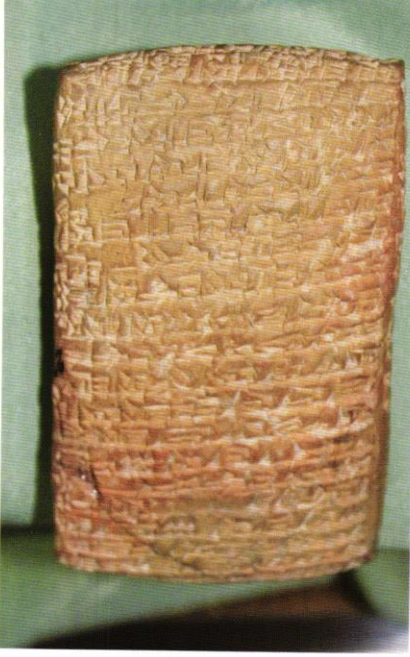
Milyonlarca yıl önce Kapadokya içerisinde bulunan, doğuda Erciyes batıda Hasan Dağları'nın patlaması ile yöreye dağılan lavların soğumasından sonra insanoglunun ilk ayak bastığı çağlarda Kapadokya'nın tarihi başlamış oldu. Toros dağlarının kuzey yaylarında Konya'ya bağlı Çatalhöyük'te 1958 yılında J. Mellaart tarafından keşfedilip, 1965 yılında kazısı yapılan 9-10 bin yıllık Neolitik Çağ yerleşim yeri bulundu. Bu kazıda bulunan "Şişman Kadın" Ana Tanrıça heykelcikleri, zarif kadın takıları, renkli seramikler, çanak çömlek kalıntıları yörenin en eski insanların kültür ve geçmişleri hakkında günümüze fevkalade fikirler vermektedir. 1968-1977 tarihlerinde Topaklı Höyüğü kazıları yapılmış bura-

da M.Ö. 3500 yıllarına ait pişmiş toprak ve kemik parçaları ile M.S. 394 yıllarına ait bazı parçalar elde edilmiştir. Ayrıca Nevşehir Müze Müdürlüğü'nün 1991 yılında Avanos'un 20 km. kuzeyindeki Zank Höyüğü kazılarında Doç. Hüseyin SEVER, Müze Müdürü Seracettin ŞAHİN, Arkeolog Halis YENİPİNAR, Arkeolog Murat Ertuğrul GÜLYAZ tarafından M.Ö. 3500-3000 Eski Tunç Çağları'na ait mutfak kapları, çömlek ve dokuma tezgahlarında kullanılan ağırşak ve ağırlıklar bulunmuştur. Bu çağlarda çanak çömlek yapımına da büyük önem verilmiştir. Bugün bile Avanos ilçesinde çanak çömlek yapımcıları eski yöntemlerle ağaçtan yapılmış çarkları çevirerek aynı sanatı devam ettirmektedirler.

Proto-Hititlerin bu bölgede dağınık olarak yaşayan Neşa halkları ile kaynaşarak ve kültürle-

Yazılıkaya Boğazköy (Hattuşaş)

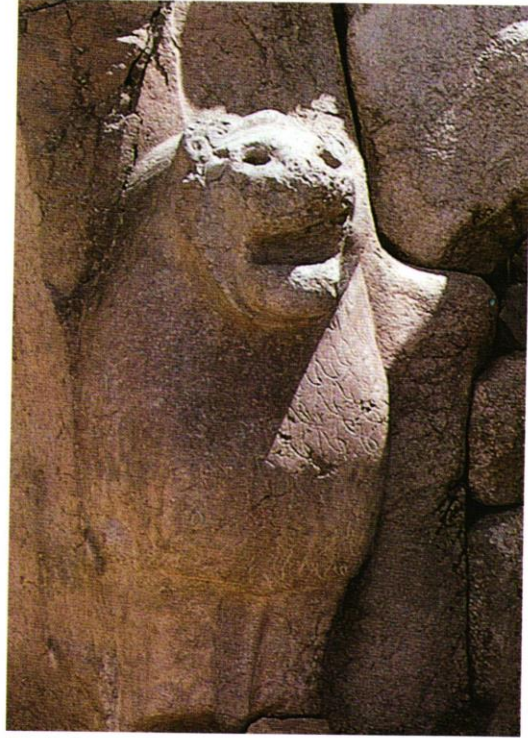

Asur Ticaret Kolonileri Tableti (Kayseri Müze)

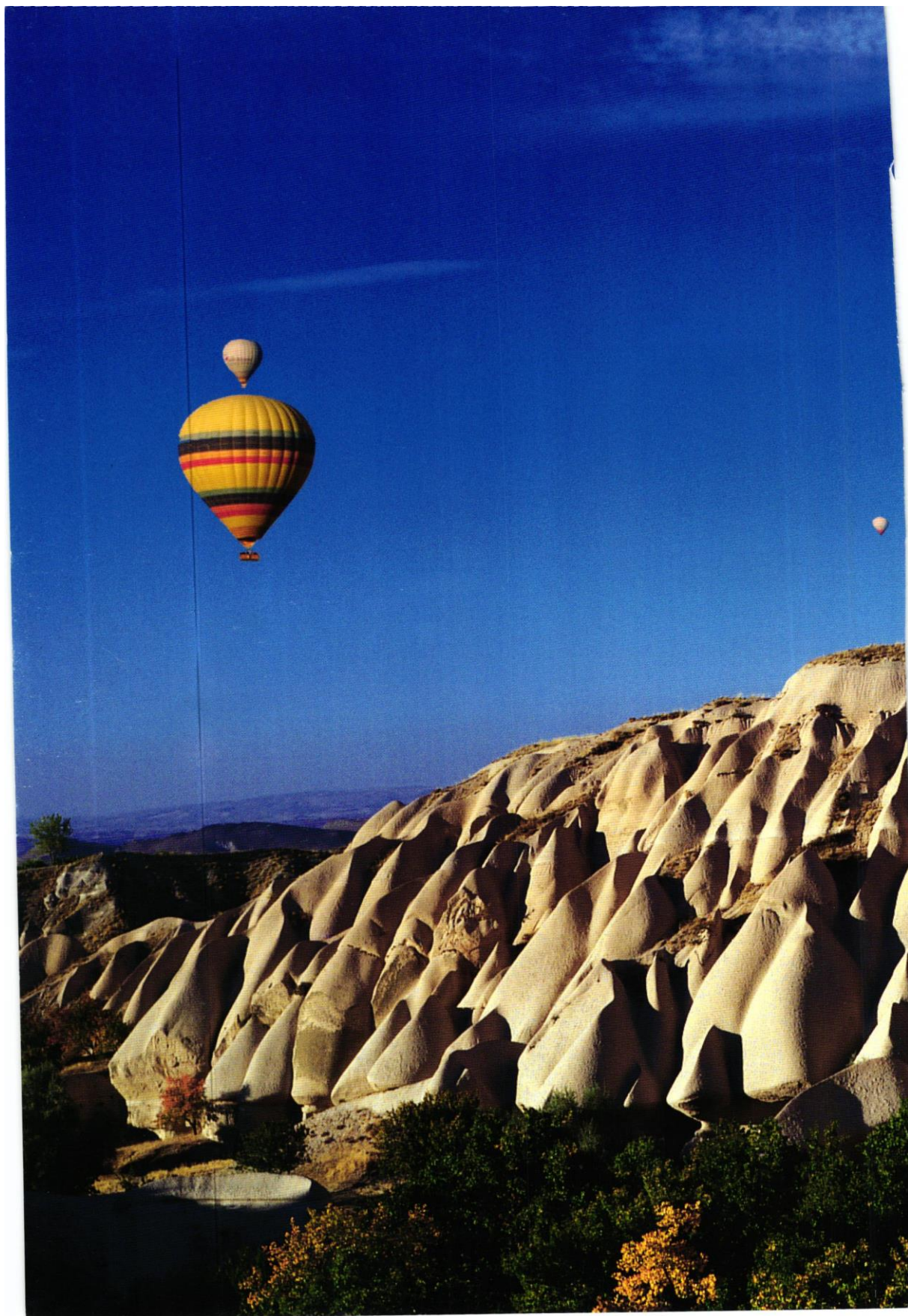

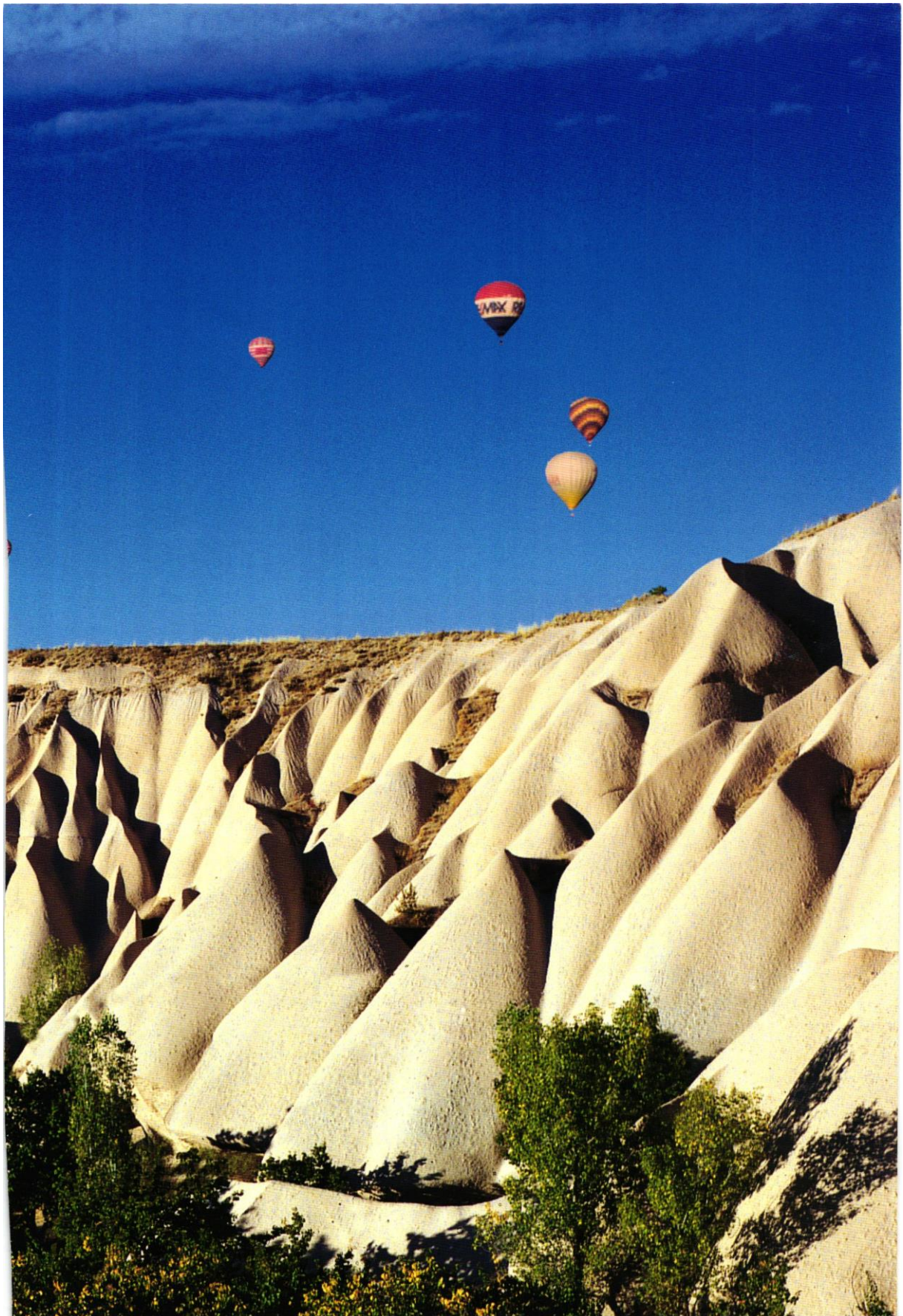
Çift Aslan Heykeli (Göllüdağ/Kayseri Müzesi)

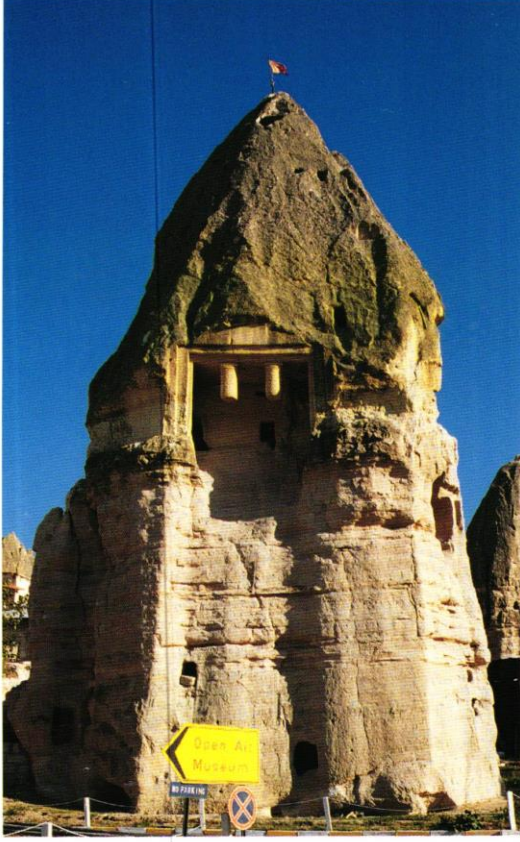
rini birleştirerek güçlü Hitit Devleti'nin kurulması görülür. Başkentleri ise Hattuşaş olan bu güçlü devlet M.Ö. 1200 yıllarına kadar hüküm sürer. Hitit uygarlıkları hakkında en geniş bilgileri Hattuşaş ve Kayseri'nin Kaniş'te yapılan kazılarda çıkan yazılı kaynaklardan elde etmekteyiz. M.Ö. 1200 yıllarında Anadolu'ya istilalar başlamış ve Hitit Devleti yakılıp, yıkılarak ortadan kaldırılmıştır. O günün yangın kalıntıları Boğazköy Alacahöyük ve Alishar'da halâ görülmektedir. Büyük Hitit Devleti'nin yıkılmasından sonra Anadolu'da Beylikler devleti kuruldu ve uzun süre sahipsiz kaldı. M.Ö. VIII. yüzyılda orta Anadolu'da at yetiştirmekle ünlü Frig'lerce yönetim ele alındı. Friglerin nereden geldiği, ilk göçlerinde Anadolu'nun neresine yerleştikleri, sonradan nasıl güçlü bir devlet kurabildikleri hakkında geniş bilgilere sahip değiliz. Ancak Friglerin Boğazlar yoluyla Avrupa'dan Anadolu'ya girdiklerini, tarihçi Herodot'a göre, Avrupa'da iken Friglere "Brygler" ya da "Brygesler" dendiğini biliyoruz.

Arslanlı Kapı-Detay/Boğazköy (Hattuşaş)

Kaya mezarı / Roma - Göreme

İlk beyin ameliyatının yapıldığı kadın kafası / Aşıklı Hüyük

Frig'lerden sonra Kapadokya bir müddet Med'lerin eline geçmişse de M.Ö. VI. yy. ortalarında Med İmparatorluğu birden bire çöktü ve M.Ö. 547 yılında Anadolu baştan başa Perslerin eline geçti. Persler ülkelerinde "Khşatrpa" adı verilen ve eski Yunanlılarca 'Satrepes' denilen valiler tarafından eyalet usulü ile yönetiliyordu. Pers'ler zamanında sayıları 20 den aşağıya düşmeyen satraplık vardı. Satraplar büyük krallığa bağlıydılar. Vergilerini yıllık olarak at, altın ve gümüş talent olarak verirlerdi. Perslerin Kapadokya'ya vermiş oldukları isim "Katpatukya" idi. Katpatukya Pers dilinde "Güzel Atlar Ülkesi" anlamına gelmekteydi.

Daskyleion Satraplığı içerisinde yer alan

Kapadokya büyük krallığa yılda 360 gümüş Talent vergi verirdi.

M.Ö. 333 yılında Büyük İskender Kapadokya'nın güney kısmını ele geçirerek Sabiktas isminde bir Pers'liyi Satrap olarak atayıp büyük seferi için güneye doğru devam etti. Yaklaşık bir yıl sonra halkın desteğini alan I. Ariarethes Kapadokya Kralı oldu. I. Ariarethes Kapadokya'nın sınırlarını kuzeyden Karadeniz, doğuda Fırat Nehri'ne kadar genişletmişse de İskender'in üvey oğullarında Perdikkas Kapadokya'ya yürüyerek hakimiyeti yeniden aldı. Büyük İskender'in yerine geçecek bir varisi olmadan ölmesi sonucu kurmuş oldu-

ğu büyük imparatorluk sarsılmaya başladı. Tarihe Diadokh'lar diye geçen komutanlar, kurulan büyük imparatorluğu birlik ve beraberlik içerisinde yönetmeleri gerekirken Diadokhlar tarafından kurulan küçük kırıllıkların mücadeleleri yaklaşık 300 sene sürdükten sonra M.Ö. 30 yılında Romalılar tarafından son Helenistik dönem krallığı da kaldırılarak son buldu.

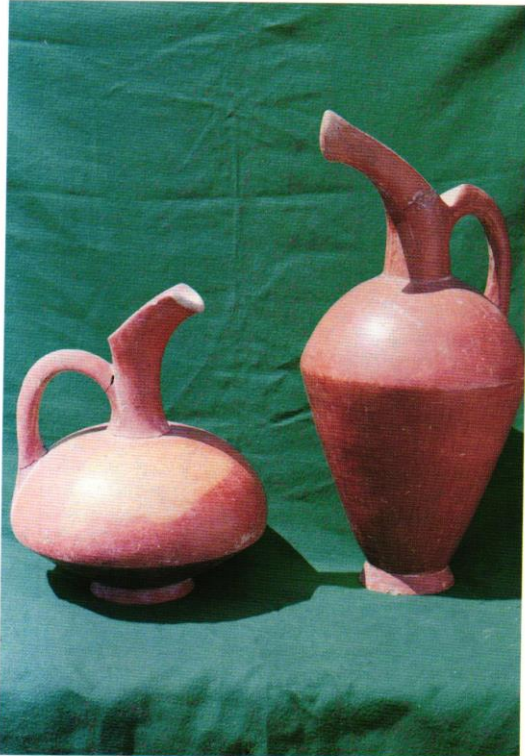
I. Ariarethes'in ölümünden ve Perdikkas seferinden sonra I. Ariarethes'in manevi oğlu II. Ariarethes ülkeyi terketmişti. M.Ö. 301 yılında yeniden dönerek Büyük İskender'in işgal etmiş olduğu güney Kapadokya'yı kurtararak birlik ve beraberliği sağladı. Bilhassa Ariarethes III., IV., V. zamanlarında ülke sınırları genişledi. Kapadokya Kralı V. Ariarethes sarayına Yunan sanatkar ve bilginlerini getirerek özellikle Mazaka (Kayseri) ve Tşyana

(Kemerhisar) şehirleri bir Helen sitesi haline geldi ve Hellenistik kültür Kapadokya'ya hakim oldu. V. Ariarethes'in ölümü ile Kapadokya güç kaybına uğrayarak yavaş yavaş Roma'nın etkisi altına girmeye başladı. Bundan sonra Kapadokya Roma ile Pontus Krallığı arasında sık sık el değiştirdi. Kapadokya bu savaşlardan bir hayli zarar gördü.

M.Ö. 47 yılında Pontus Krallığı'na savaş açan Caesar, Güney Pontus'u aldı. Daha sonra ordusunu Mazaka'ya yerleştirerek ismi "Caiseria" olarak değiştirdi ve Kayseri, M.Ö. 17 yılında tam bir Roma eyaleti oldu.

Hız. İsa Filistin'de Hristiyanlığı ilan ettiğinde 30 yaşındaydı. Roma'nın Kudüs Valisi Ponce Pılate, "Filistin'de yeni bir devlet kuracak" diye İsa'yı suçlayınca İsa çarmıha gerildi. Fakat havari-

Gaga Ağzılı Testi / Hititler Dönemi

Ana tanrıça heykeli / Neolitik Dönem - Köşkhöyük

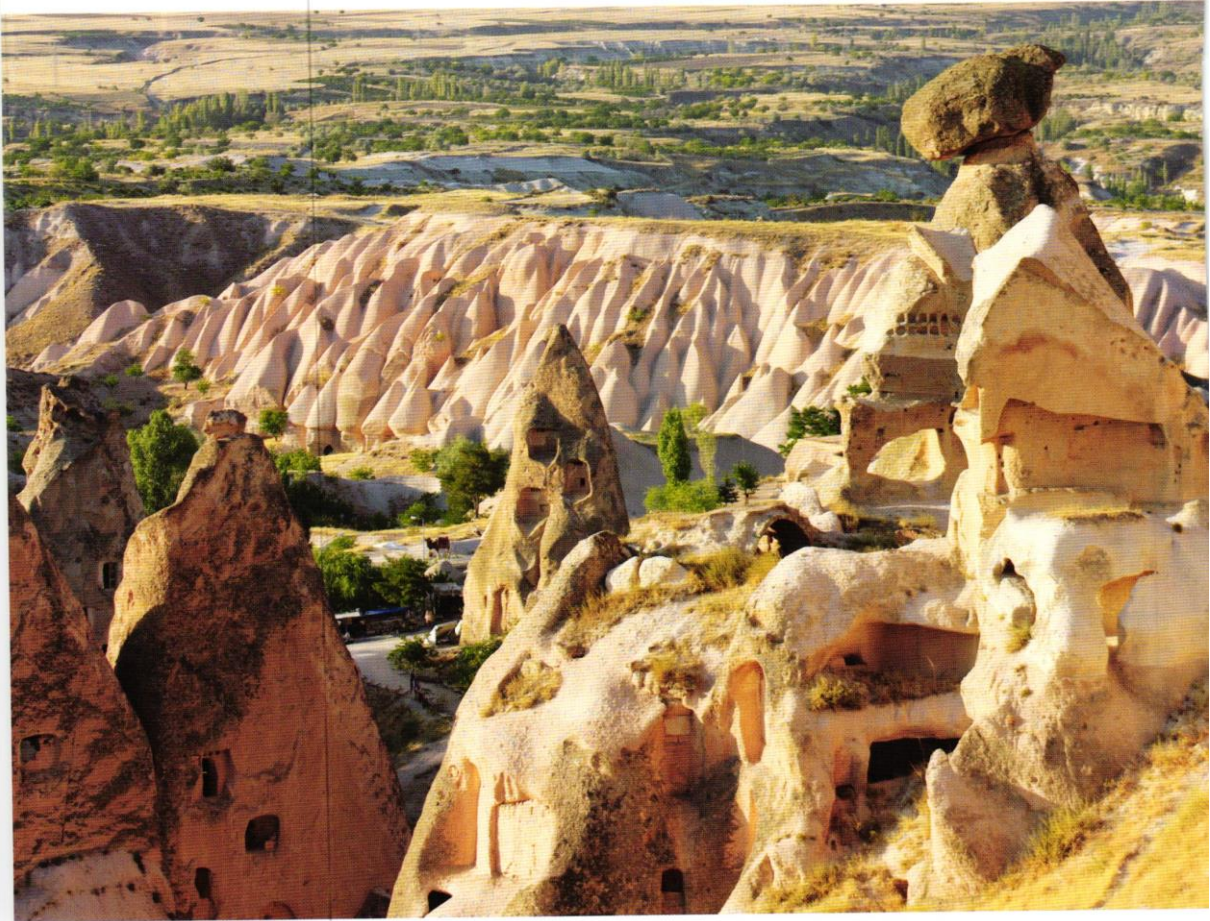

leri Filistin'den çıkarak çeşitli bölgelerde dağılmış Hristiyanlığı anlatarak geliştirmeye çalışmışlardır.

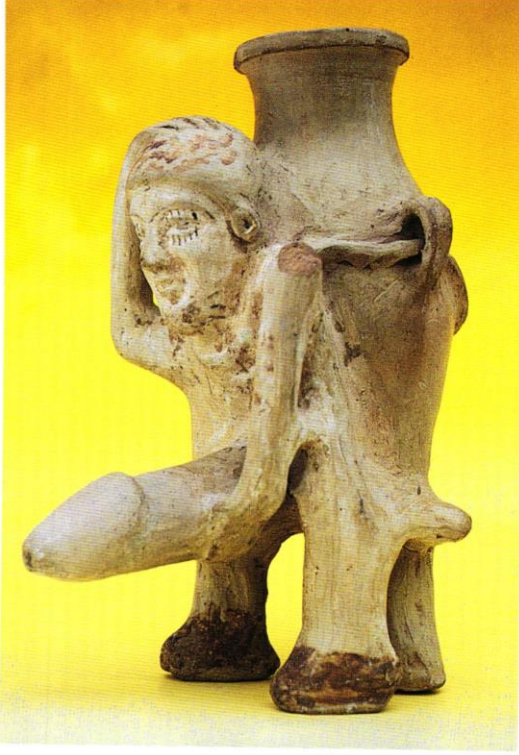
Kapadokya bölgesinde doğan önemli din adamlarından Nazianzos'lu Aziz Gregorios ile Nyssa'lı ve Aziz Basileios zamanında Orta Anadolu'da Hristiyanlık hızla gelişerek kilise ve manastır yapımına ağırlık verilmiştir. İlk yapılan ibadet yerleri genellikle küçük manastır şeklinde, daha doğrusu bir inziva yeri idi. Önemli mimari yapıları yoktu. Bu ibadethaneler genellikle vadilere dere yataklarına ya da bulunması zor olan yerlere yapılmaktaydı. Çünkü Hristiyanlık henüz serbest bırakılmamıştı. 310'lu yıllarda Roma'da karışıklıklar ve ayaklanmalar olmuş, Constantinus bu

ayaklanmaları bastırarak Roma İmparatoru olmuştu. Constantinus imparator olunca 313 yılında Hristiyanlığı serbest bırakmış sonra da Roma'nın başkentini Byzantion'e (İstanbul) taşımıştı. Hristiyanlığın serbest olmasından sonra Kapadokya'da din hızla gelişmiş, kilise, manastır, keşişhane yapımı sürdürülerek İstanbul Patriği'nin dini etkisine girmiştir.

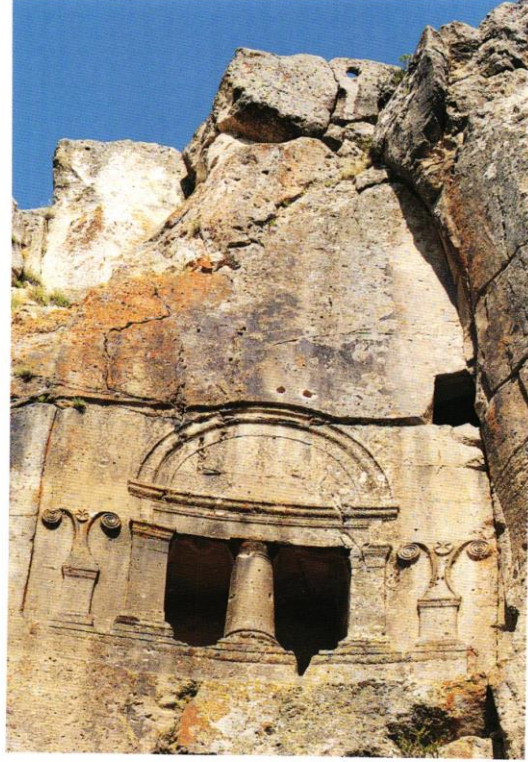
VII. yy. da Bizans İmparatorluğu içte ve dışta önemli olaylara sahne oluyordu. Arabistan'da İslâm dini doğmuş, genişleyerek Bizans sınırlarını zorlamaya başlamıştı. İçerde ise keşişlerin putperestlik derecesindeki ikonlara tapma eğilimi tepkiye yol açıyordu. 726 yılında III. Leon'un çı-

Uçhisar

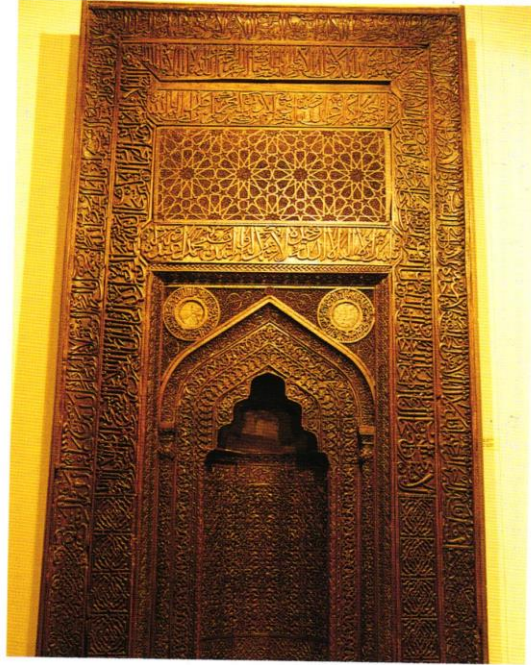
Tören Çanağı / Hititler Dönemi

Kaya mezar / Roma dönemi (Ürgüp)

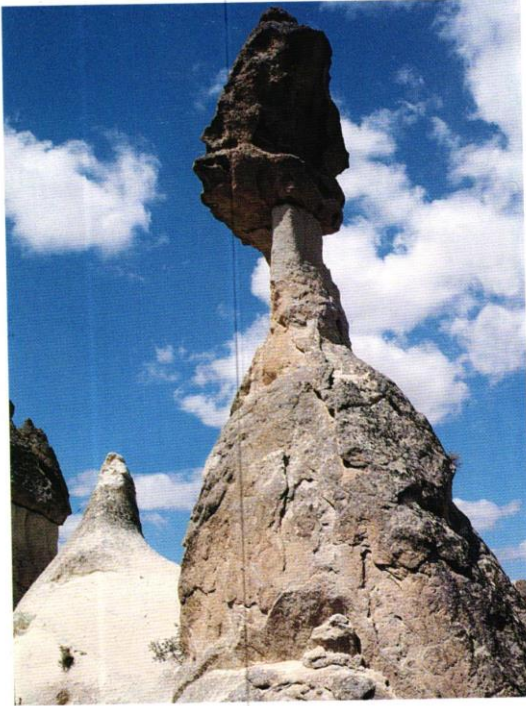
kardığı bir yasa ile İkonoklastik dönem başlamış ve 100 yıldan fazla devam ederek kilise ve manastırın gücünü kırmıştır. Bu dönemde dini resimler yasaklanmış, kilise ve manastırlar kapatılmıştır. Bu durum İmparatoriçe Theodoranın ikonları 843 yılında tekrar serbest bırakmasına kadar devam etmiştir. İkonaların serbestliği ile Göreme, Ihlara ve Soğanlı vadilerine yeni kiliseler yapılmıştır. Bunların içleri İncil'de bahsedilen konularla fresklendi. Bizans döneminin en güzel kiliseleri ve freskleri bu zamandan sonra yapılmaya başladı. Kapadokya'da kilise yapımları XIII. yy'a kadar devam etti.

1071 yılında Anadolu'nun hızla Selçukluların eline geçmesi ile Bizanslıların dini inançlarına dokunulmamış ibadetleri serbest bırakılmıştır.

Taşkınpaşa camii mihrabı

Bu bölgede aynı yerde ve aynı zamanda yapılan kilise ve camiler her iki toplumun birbirlerine ne kadar hoşgörülü baktıklarını simgelemektedir. Bunun örneğini Zelve Harabelerinde görmek mümkün. Kapadokya'da yapılan kiliseler, şapeller, keşiş evleri o kadar çoktur ki bunların sayılarını tam olarak verebilmek mümkün olmamakla birlikte 400 den fazla yapıldığı tahmin edilmektedir. Kiliselerdeki resimlerin çoğu İkonoklastik Dönem'den sonra yapılmıştır. Resimler ya belli bir çizgi güzelliğine dayanarak klasik halinde ya da sadece konuyu gösteren basit bir üslupta yapılmışlardır. Bazıları da belli bir plan çerçevesinde yapılmış olup iç yapılarına önem verildiği gibi dış yapılarına da özen gösterilmiştir. Soğanlıdaki kubbeli kilise gibi. Kapadokya'da yapılan kilise, manastır ve şapellerin dışında ilk hristiyanlar zamanında mağara yapımına da önem verilmiş bu mağara içlerine kadar küçük şapeller yaparak buralarda dini ibadetlerine devam etmişlerdir.

Zeus kabartması / Gökçetoprak köyü

717-718 yıllarında Halife Ömer'in orduları Anadolu içlerine kadar girmiş ve başarılı savaşlar vermiştir. Ömer'in komutanlarından Mesleme Kayseri'ye kadar gelmiş Bizans ordularına ağır kayıplar vermiştir. Hem bu İslam akınlarına hem de 1071 yılında Anadolu'ya giren Selçuklulara karşı bu mağaralar sığınak olarak kullanılmışsa da Selçukluların Anadolu'yu Türkleştirmesinden sonra Hristiyanlara dini özgürlükleri tanınmış bu yer altı mağaraları ve gizli ibadethaneler önemini yitirmiştir. Selçukluların dağılmasından sonra Anadolu'da bey-

likler devri başladı. Kapadokya şehirleri zaman zaman bu beylikler arasında el değıştirdi. Osmanlı büyüyüp güçlendikten sonra tüm Anadolu'ya sahip olarak güçlü bir devlet oldular. Osmanlılar zamanında da Hristiyanların dini inançlarına dokunulmamış fakat bu dönemde Hristiyanlar etkili bir dini gelişme gösteremediler. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılında yapılan nüfus mübadelesinden sonra Hristiyan toplumu Kapadokya'da büyük ölçüde son bulmuş oldu.

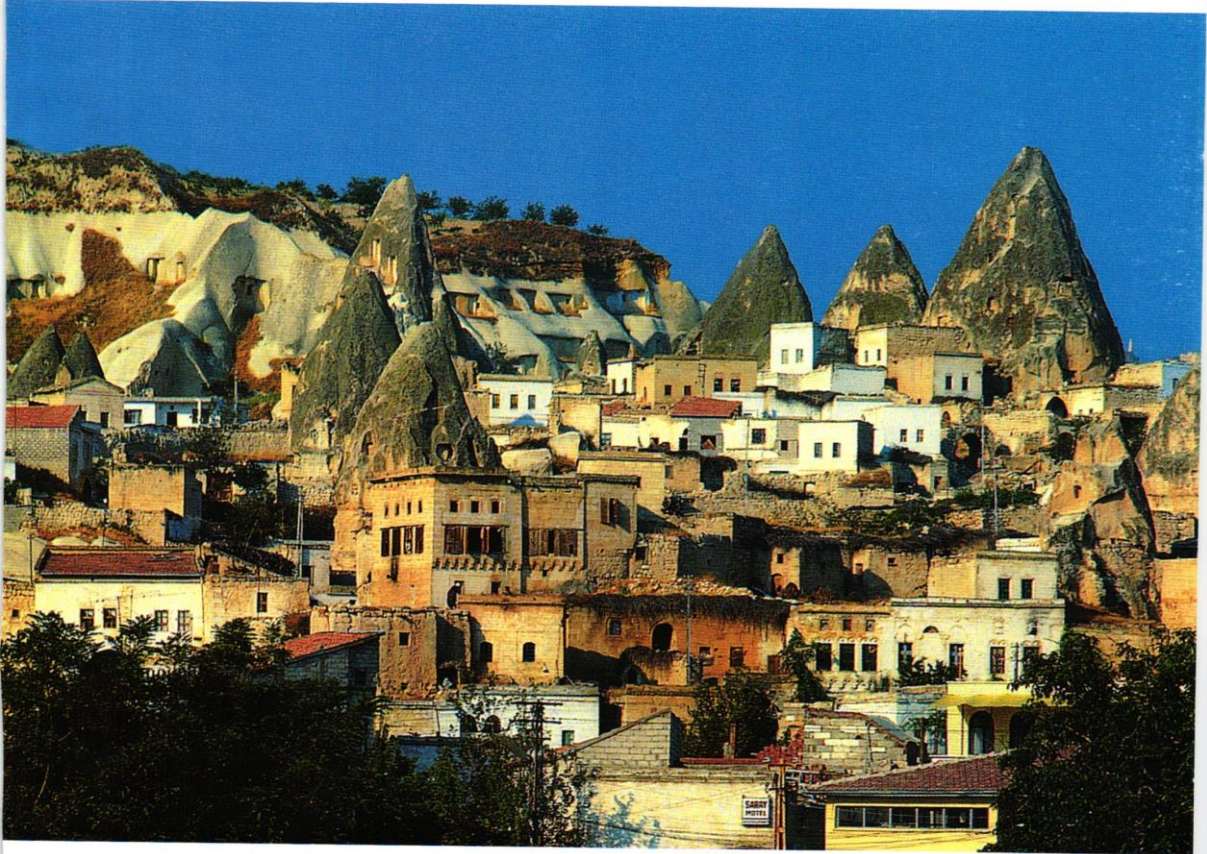
Kapadokya'da tarih, tabiat ve insanoğlunun el ele vermesi ile çok önemli harikalar meydana gelmiştir. Yöreye gelen turistlerin de ilgisini çeken

ve beğenerek gezdikleri yerleri 3 ayrı kategoride toplamak mümkündür.

1- Dünya'da eşi ve benzeri bulunmayan tabiat güzellikleri, peri bacaları ve vadiler.

2- Hz. İsa'nın Meryem'in, Azizlerin ve İncil'de geçen konuları simgeleyen tasvirlerini konu alan freskli kaya kiliseleri.

3- Yapımı İsa'dan önceki yıllara ait oldukları tahmin edilen daha sonra genişletilerek hem gizli ibadet yeri hem de sığınak olarak kullanılan ve dünyanın 8. harikası olarak nitelendirilen yeraltı şehirleridir.

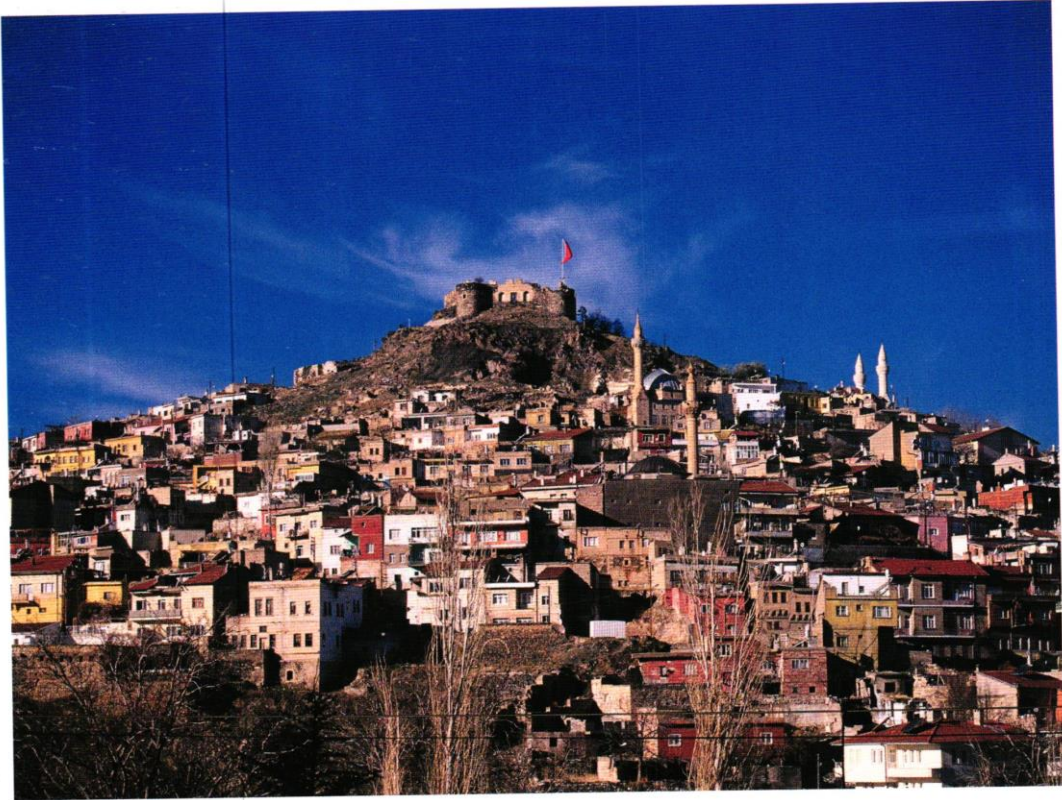
Göreme ve evler

NEVŞEHİR (NYSSA)

Jç Anadolu'da Kızılırmak vadisinin Kahveci Dağı yamacında kurulan Nevşehir'in tarihi çok eskilere dayanır. Eski adı "Nyssa" olan Nevşehir daha sonraları "Muşkara" olarak anılmıştır.

Millattan önce 2000-1200 yılları arasında yaşamış olan Hititler önceleri Kızılırmak'ın kuzeyini teşkil eden iç tarafına yerleşmişler, sonraları genişleyerek Kızılırmak kollarının dışına doğru sınırlarını genişletmişlerdir. Hititlerin yı-

kılmasından sonra Nevşehir, M.Ö. VII. yüzyılda bazen Asurluların bazen de Frigyalıların himayesine girmiştir. 546 yılında Pers İmparatoru Kiros Nevşehir'i topraklarına katmıştır. M.Ö. VI. yüzyılda bütün Anadolu bu imparatorluğa katılmış oldu. M.Ö. 333 yılında Makedonya İmparatoru Büyük İskender Pers İmparatorluğu'nu yıkarak bu topraklara sahip oldu. Daha sonraları Kayseri, Niğde, Nevşehir sınırlarının birleşmesinden meydana gelen Kapadokya Krallığı'nın burada hüküm sürdüğü görülür.

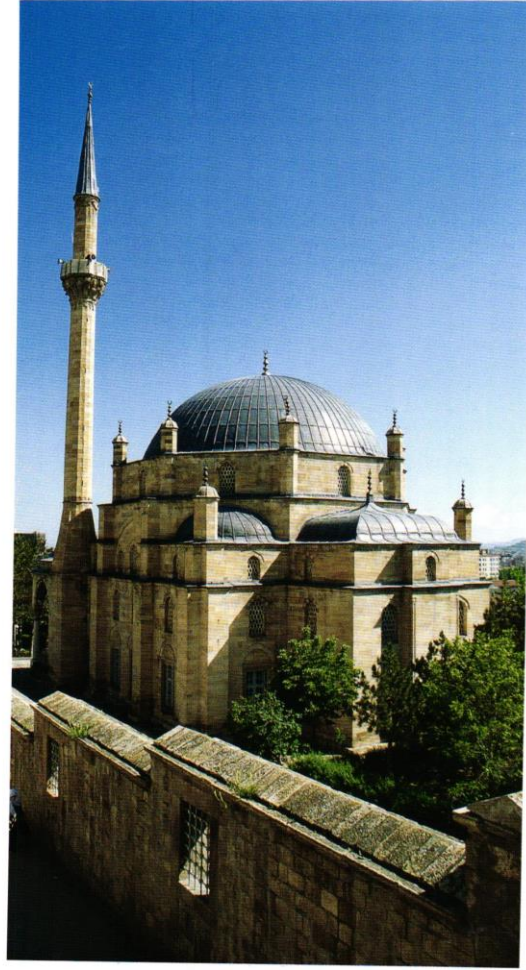

Nevşehir

Bu Krallığın başkenti "Mazaka" ismi ile anılan bugünkü Kayseri vilayeti idi. I. yüzyılda ise Roma egemenliğini kabullenerek ona bağlandı.

Romalılardan sonra Nevşehir'de Bizans hakimiyeti görülür. Nevşehir topraklarında kaya kiliseleriyle, yer altında sığınak ve tapınaklarıyla en fazla eser Bizanslılar zamanından kalmıştır. İlk Hristiyanlığın yayılmaya başladığı sırada Hristiyan olanlar putperestlerden büyük zulüm görmüşler ve kendilerini korumak, dinlerini gizli gizli yaygınlaştırmak için Derinkuyu, Kaymaklı, Doğala, Özkonak, Mazı gibi toprak altında çok sayıda sığınak yapmışlardır. M.S. 313 senesinde Konsantin'in bu dini resmen serbest etmesinden sonra yeraltı mağaraları Arap, Sasani gibi kavimlerin istilalarına karşı sadece sığınak olarak kullanılmışlardır. Bu sığınakların önemini yitirmesinden sonraki devirlerde buraları terkederek giden Hristiyanlar Göreme, Soğanlı, İhlara vadilerindeki kaya kovuklarına yüzlerce kilise yaparak buralara yerleştiler. Bu kiliselerin içlerine, İncil'deki bazı olaylar resim olarak aktarıldı.

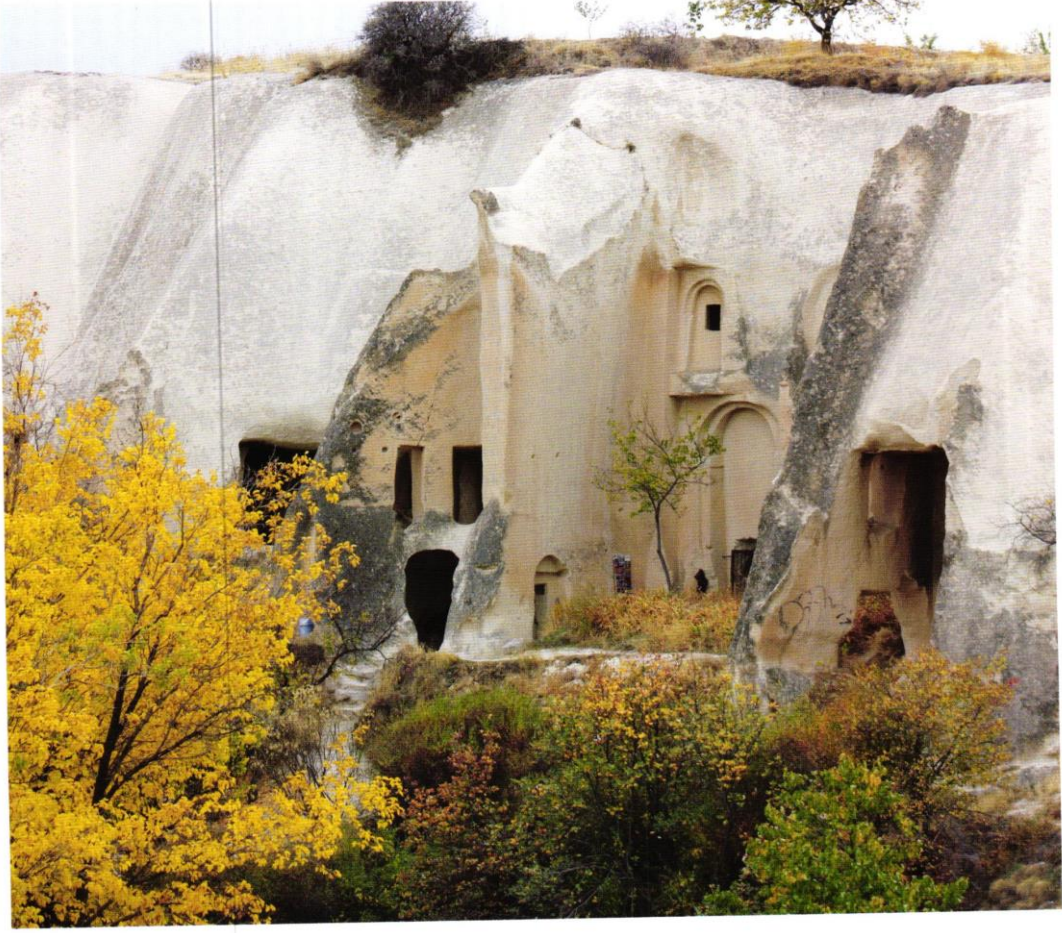
M.S. 1071 Malazgirt meydan muharebesinde Alparslan'la Romen Diyojen arasında yapılan savaştan sonra Nevşehir Selçukluların eline geçti. Daha sonra Selçuklu Sultanlarından II. Kılıçarslan memleketini I I oğlu arasında pay etti ve Nevşehir'i oğlu Mesut'a verildi. Fakat kardeşi Ruknettin 1204 senesinde Nevşehir'i kardeşinden geri aldı. 1308 yılında Selçukluların tamamen yıkılmasından sonra Nevşehir İlhanlılar'ın eline geçti. Sonraları Nevşehir'de Karamanoğulları ve Dulkadiroğulları'nın hakimiyeti görülür. Yavuz Sultan Selim'in Dulkadiroğulları Beyliğine son vermesiyle Osmanlıların eline geçmiş oldu. XVII. yüzyıl başlarında Nevşehir'de doğan Damat İbrahim Paşa Osmanlı Sarayı'na hem damat hem de Vezir olarak girince eski ismi "Muşkara" olan bu şehre "Yeni Kent" anlamına gelen "Nevşehir" ismini vermiştir. Bir takım imar hareketle-

Kurşunlu Camii / Nevşehir

rine girişen Damat İbrahim Paşa, hanlar, hamamlar, medreseler ve çok ilginç yapı tarzı olan Kurşunlu Camii'ni inşa ettirmiştir.

1954 yılına kadar Niğde'nin bir ilçesi iken bu tarihten sonra vilayet olmuştur. Çevresinde dünyada bir benzeri dahi bulunmayan yeraltı şehirlerinin, peri bacalarının, kaya kiliselerinin, manastırların, kervansaray kalıntılarının yer aldığı Nevşehir'de geçim kaynağı olarak halıcılık ve şarapçılık başta gelmektedir.

AYNALI KİLİSE

Aintik adı Fıkratan olan bugünkü adıyla Aynalı Kilise 8.-9. yy'larda yapıldığı sanılmaktadır. Aynalı Kilise, Göreme Açık Hava Müzesi'nden Ortahisar istikametine giden yolun 600 m kadar ilerisinde Kaya Camping karşısında bir vadinin içerisinde yer almaktadır.

Kilise ve manastır yan yana yapılmış ve kilise kırmızı boyayla simetrik olarak yapıp bir-

birlerine yansımasından dolayı Aynalı Kilise adı verilmiştir. Üst kattaki odaların birinde haber güvercinleri yetiştirilmekteydi. Diğer bir odada arı yetiştirme yerleri, sığınağında ise haberleşme bacası bulunmaktaydı. Bu odalarda ve sığınağa dar bir koridordan çıkıldığında yukarıdaki sığınak için yapılmış 3 adet taş kapı ilgi çekmektedir. Görülmeye değer kiliselerden biri de Aynalı Kilisedir.

GÖREME VE PERİ BACALARININ OLUŞUMU

Binlerce yıl önce, Erciyes dağı faaliyetinde iken fışkıran lavlar yaklaşık 20.000 km²'lik bir alanı kaplamıştır. Sonradan sönmüş bir yanardağ haline geldiğinde bu bölge yüzyıllar boyunca büyük bir rüzgar ve su erozyonuna uğramıştır.

Bu erozyon sonunda topraklar aşınarak sürüklenmiş, bu aşınmaya dayanabilen kayalar açığa çıkmıştır. Çakıllı ve sert olan ufak kaya parçaları daha büyük kayaların üzerinde kalarak bugünkü peribacalarını oluşturmuşlardır.

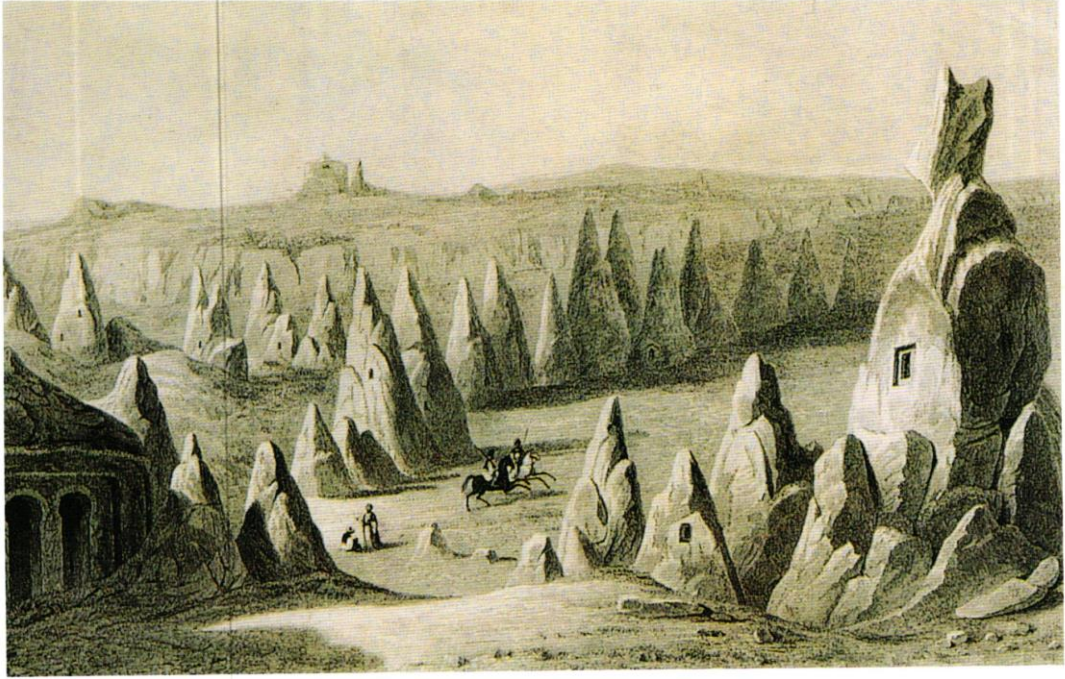
Arap baskısı nedeniyle Göreme vadisine sığınan Hristiyanlar, buraya göremezsin anlamına gelen "gör emi" adını vermişlerdir. Bu isim daha sonraları "Korama" giderek "Göreme" biçiminde günümüze değin gelmiştir.

Nevşehir'le Ürgüp arasında Nevşehir'e 17, Ürgüp'e 6 kilometre uzaklıktaki Avcılar vadisin-

de çok değişik ilginç peribacaları, kaya kiliseleri ile yöreye gelenlerin dikkatlerini üzerine çekmektedir. Aziz Pavlus misyoner yetiştirmek için Göreme'yi daha elverişli görmüştür. Göreme eskiden belki daha çok geniştir, fakat bugün yalnız bu vadiden ibarettir.

M.S. 6. yüzyıldan 9. yüzyılın sonlarına kadar Hristiyanlığın büyük merkezlerinden biri olan Göreme civarında yaklaşık 400 kilise bulunmaktadır. Bunlar Zelve, Mustafa Paşa, Avcılar, Uçhisar, Ortahisar ve Çavuşin gibi yerlere dağılmış durumdadırlar.

Gerçekten de saydığımız bu köyler birbirine çok yakındır. Göreme içerisindeki kiliseler ise şunlardır: Tokalı Kilise, Çarıklı Kilise, Karanlık Kilise, Meryem Ana Kilisesi, Elmalı Kilisesi, Yılanlı Kilise, Barbara Kilisesi, El Nazar Kilisesi.

Antik Çağ'da Göreme - Texier 1844

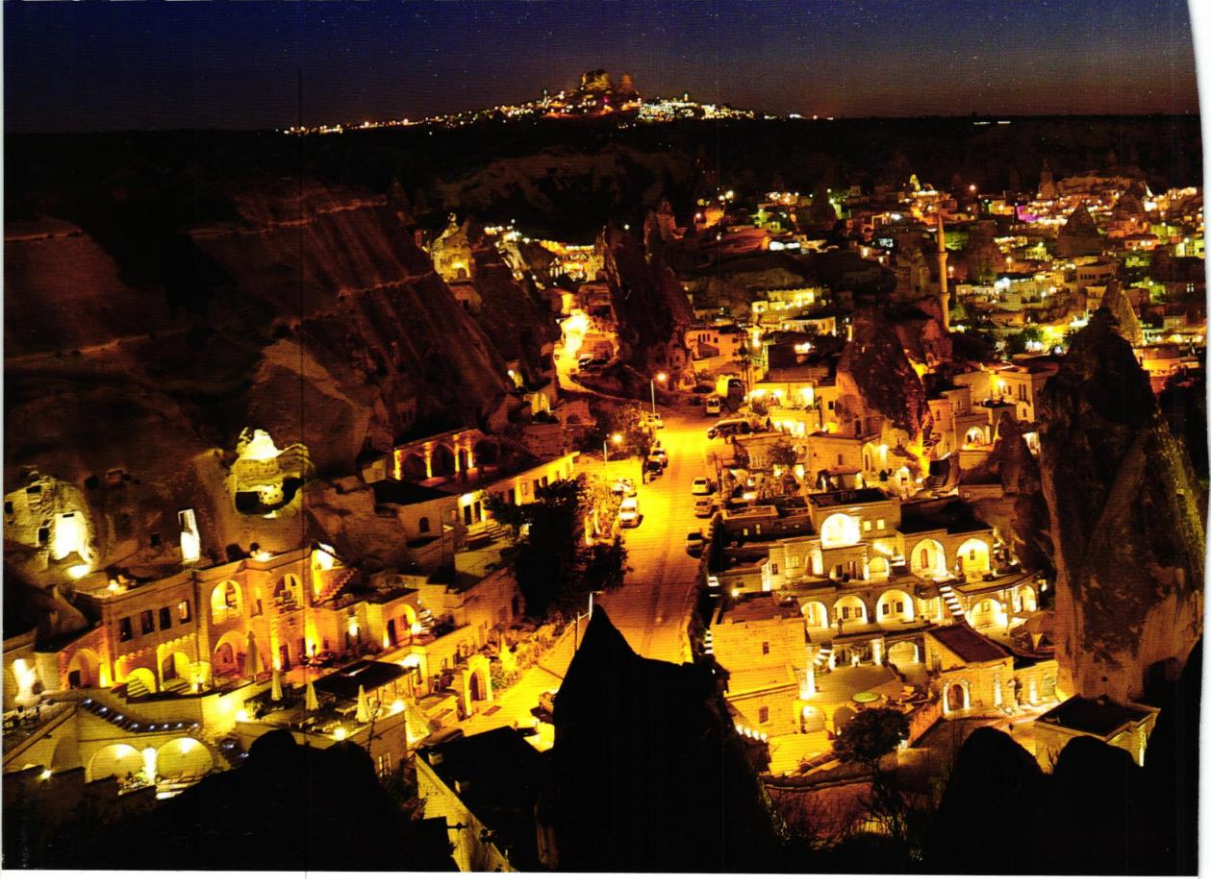

ESENTEPE

Uçhisar'dan Göremeye doğru 1 km. gidildiğinde yolun sağ tarafında Avcılar Vadisi'nin batısındadır.

Esentepe eğimli bir platodur ve rüzgarı bol olması nedeniyle adını buradan almaktadır. Burada yöresel ürün satan butik dükkanlara rastlanır. Esentepe'den bakıldığında Göreme'deki Avcılar Vadisi çok net görülmektedir.

Avcılar Vadisinin içerisinde sayıları 25-30 civarında boyları 20 ile 30 metre arasında değişen konik şeklinde devasa peri bacaları olup, bu peri bacaları eski çağlarda gözetleme ve barınma yerleri olarak kullanılmıştır. Yusuf Koç ve Kadir Durmuş Kiliseleri bu vadinin içersindedir. Kapadokya'ya gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin burada çay ve ihtiyaç molası vermektedir. Resim çekme meraklıları ve manzara seyretmek için en güzel mesire yerlerden biride Esentepe'dir.

GÖREME (Avcılar)

Avcılar kasabası, Göreme kaya kiliseleri merkezinin 500 mt. batısında ve Göreme vadisinin içine kurulmuş tabiat güzellikleri ve tarih kalıntılarıyla iç içe yaşayan bir kasabadır. Yaklaşık 5 km² lik bir alana sahip olan bu yerde birbirinden güzel peri bacaları, kaya kovukları ve ikonoklastik dönemlerden kalma kiliseler mevcuttur. Bu kiliselerden pek çoğu daha önceleri tahrip edilmiş, günümüzde yalnızca bir iki tane freskli kilise ayakta kalabilmiştir. Buranın sakinleri o görkemli peri bacaları ve kaya kovuklarıyla beraber yaşamlarını iç içe sürüdürüp gitmektedirler. Bu bölgede kış mevsiminin soğuk olması, yazın

da sıcak olması nedeniyle bazı kaya kovuklarının içine kesme taşlarla odalar ilave edilerek kış mevsiminin soğğundan, yaz mevsiminin de sığağından korunulur. Yapılan bu odalar kışın ılık, yazın ise serin olmaktadır. Bunlardan bazıları da bugün turizme pansiyon olarak hizmet vermektedir.

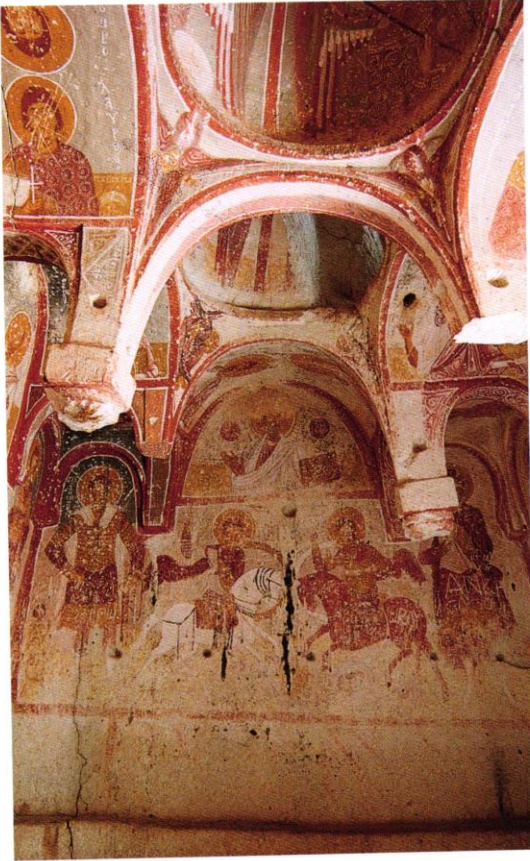
Kapadokya bölgesindeki peri bacalarını ve uçsuz bucaksız güzellikler seyretmek için kasabanın 2 km batısındaki üzüm bağlarından veya Uçhisar Kalesi'nden bakılması gerekmektedir. Avcılar (Göreme) kasabası sakinleri turizmin önemini çok iyi kavramış ve turizme hizmet etmeyi bir görev bilmiştir. Bu nedenle buraya kendi imkanlarıyla otel, motel, kamping ve pansiyonlar yaparak misa-

firperverlikleriyle yöreye gelen yerli ve yabancı turistlere yardımcı olup onlara Türk konuk severliğinin en güzel örneklerini sunmaktadırlar. Burada bulunan kaya kiliselerden Kadir Durmuş Kilisesi, Keşişdere mevkiinde kasabanın batı istikametindedir. 6 sütun üzerine yapılmış olup içerisinde resim olmayan yapı itibariyle çok güzel bir kilisedir.

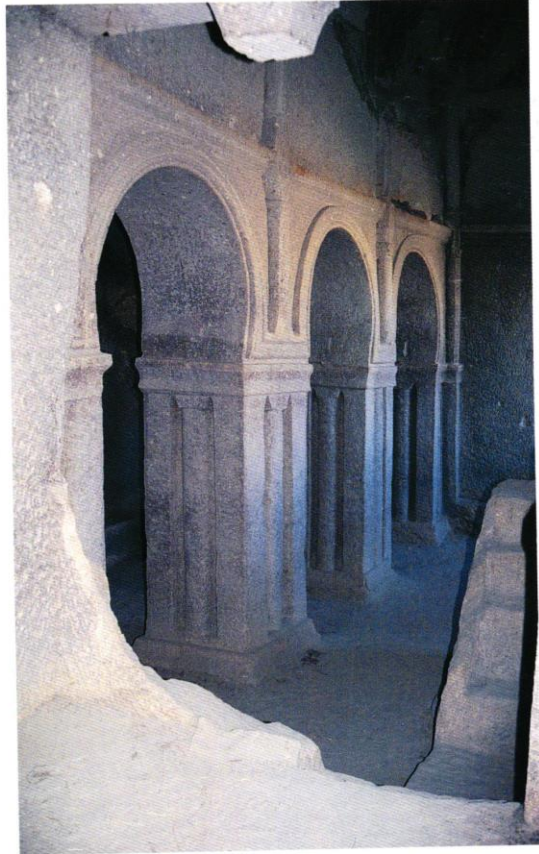
Yusuf Koç Kilisesi ise aynı mevkiide yüksek bir peribacasına oyulmuş ve son zamanlara kadar güvercinlik olarak kullanılmıştır. İkonoklastik Dönem'den sonra yapılan kiliselerden olup çapraz haç planlı ve iki apsislidir. Kilisenin direkleri

yıkılmış fakat içindeki freskler temiz kalabilmiştir. İç yapısı ve resimler açık hava müzesindeki Elmalı Kilise'ye çok benzemektedir. Bahsettiğimiz bu iki kilise özel arazi olduklarından bunlara sahiplerinin isimleri verilmiştir. Asıl isimlerinin ne oldukları bilinmemektedir.

Ayrıca Göreme kasabası M.Ö. dönemlere ait birçok medeniyetlere sahne olmuştur. Kasabanın ortasında bulunan anıtsal Roma mezarı Göreme kasabasının bir sembolü haline gelmiştir.

Yusuf Koç Kilisesi (Göreme)

Kadir Durmuş Kilisesi (Göreme)

TOKALI KİLİSE

Tokalı Kilise adı verilen bu yapı topluluğu bölgenin bilinen en büyük kaya kilisesi olup 4 mekandan oluşur. Bunlar küçük boyutlu tek nefli Eski Kilise, büyük Yeni Kilise, Eski Kilisenin altındaki Kilise ve Yeni Kilise'nin kuzeyindeki Yan Şapel.

Eski kilise, bugün yeni kilisenin giriş mekanı şeklinde ise de orijinalinde tek nefli, beşik tonozlu bir yapıydı. Yeni Kilise'nin doğrusuna

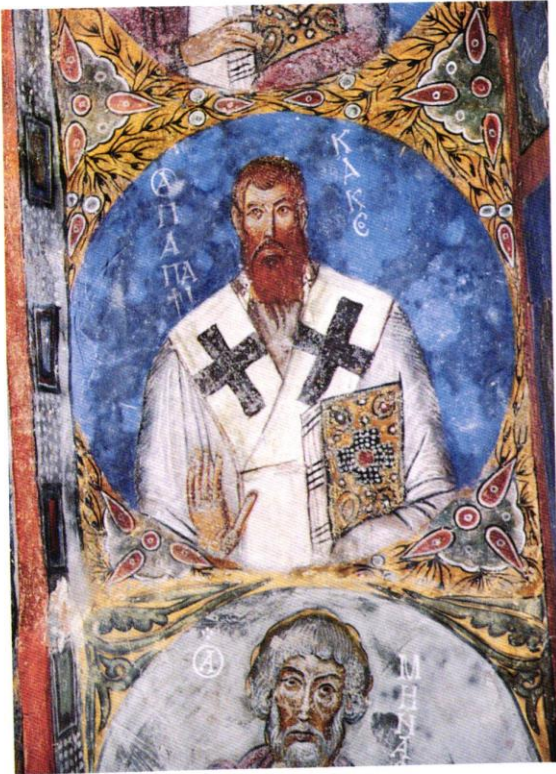
eklenmesi sırasında apsisi tamamen yıktırılmış ve İsa'nın hayatını kapsayan bir siklusla bezenmiştir. Sahneler tonoz yüzeyine ve duvarların üst bölümüne yerleştirilmiştir. 10. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir.

İsa'nın hayatını kapsayan siklus girişteki tonozda panellere ayrılmış olup, panellerdeki sahneler sağ kanatta başlayıp sol kanata doğru birbirini takip etmektedir. Tonozun sağ kana-

Üç müneccimin tapınması / Karanlık Kilise

dındaki üst panelde Müjde, ziyaret, bakireliğin ispatı, Beytullahime yolculuk, Doğum, sağ kanattaki üst panelde üç münecimin tapınması, masum çocukların katliamı, Mısır'a kaçış, İsa'nın mabete takdimi, Zekeriya'nın öldürülmesi, sağ kanattaki orta panelde Elizabeth'in takip edilmesi, Vaftizci Yahya'nın görevlendirilmesi, Vaftizci Yahya'nın kehaneti, İsa'nın Vaftizci Yahya ile buluşması, Vaftiz, Kana düğünü, sol kanattaki orta panelde şarap mucizesi, ekmeklerin ve balıkların çoğalması, Havarilerin görevlendirilmesi, kör adamın iyileştirilmesi, Lazarus'un dirilişi, sağ kanattaki alt panelde Kudüs'e giriş, Son akşam yemeği, ihanet, İsa Platus önünde, sol kanattaki alt panelde ise Golgota yolunda, İsa çarmıhta, İsa'nın çarmıhtan indirilmesi, İsa'nın gömülmesi, Kadınlar boş mezar başında, İsa'nın göğe çıkışı.

Aziz Menas / Yeni Tokalı Kilise

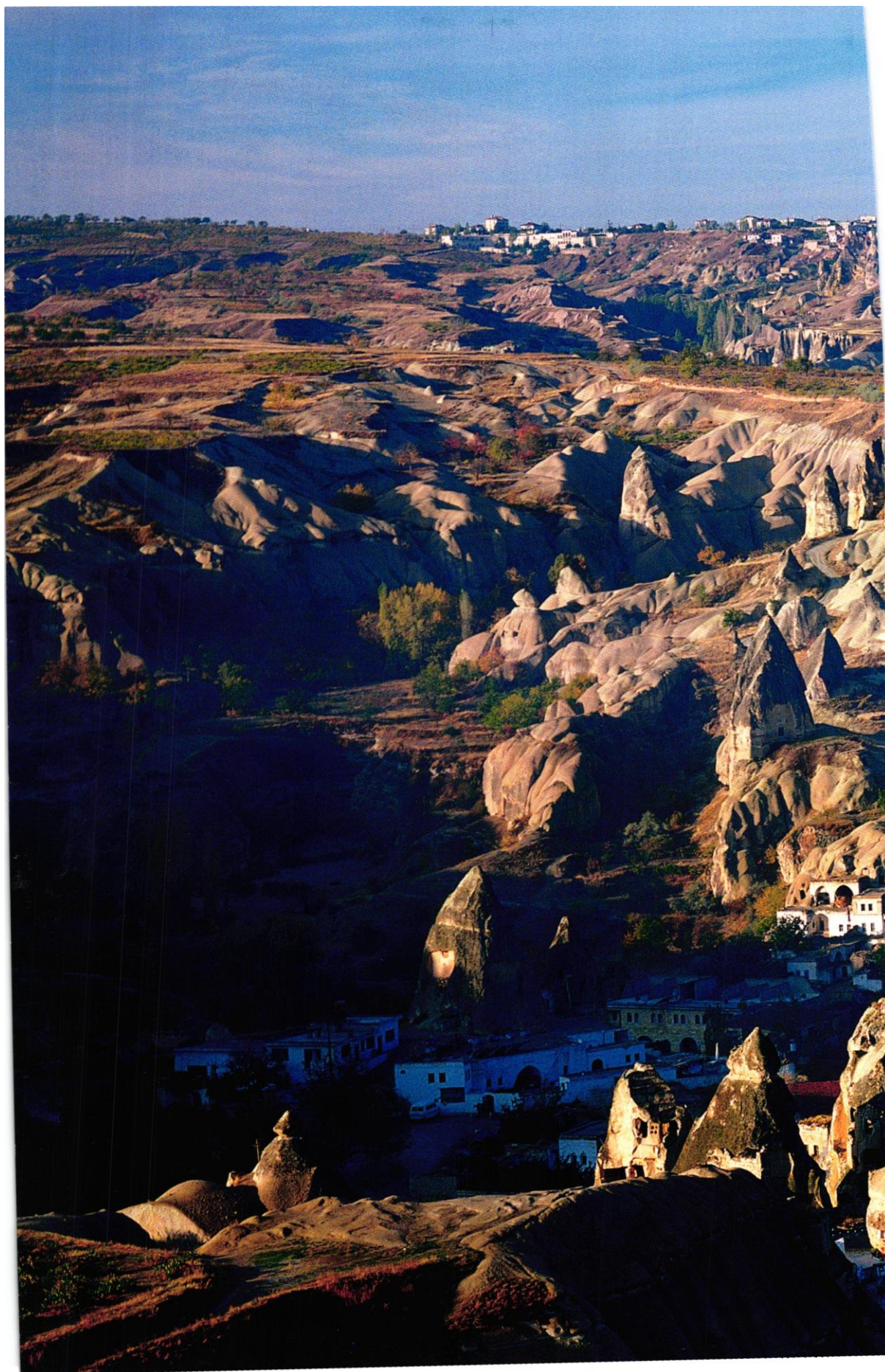

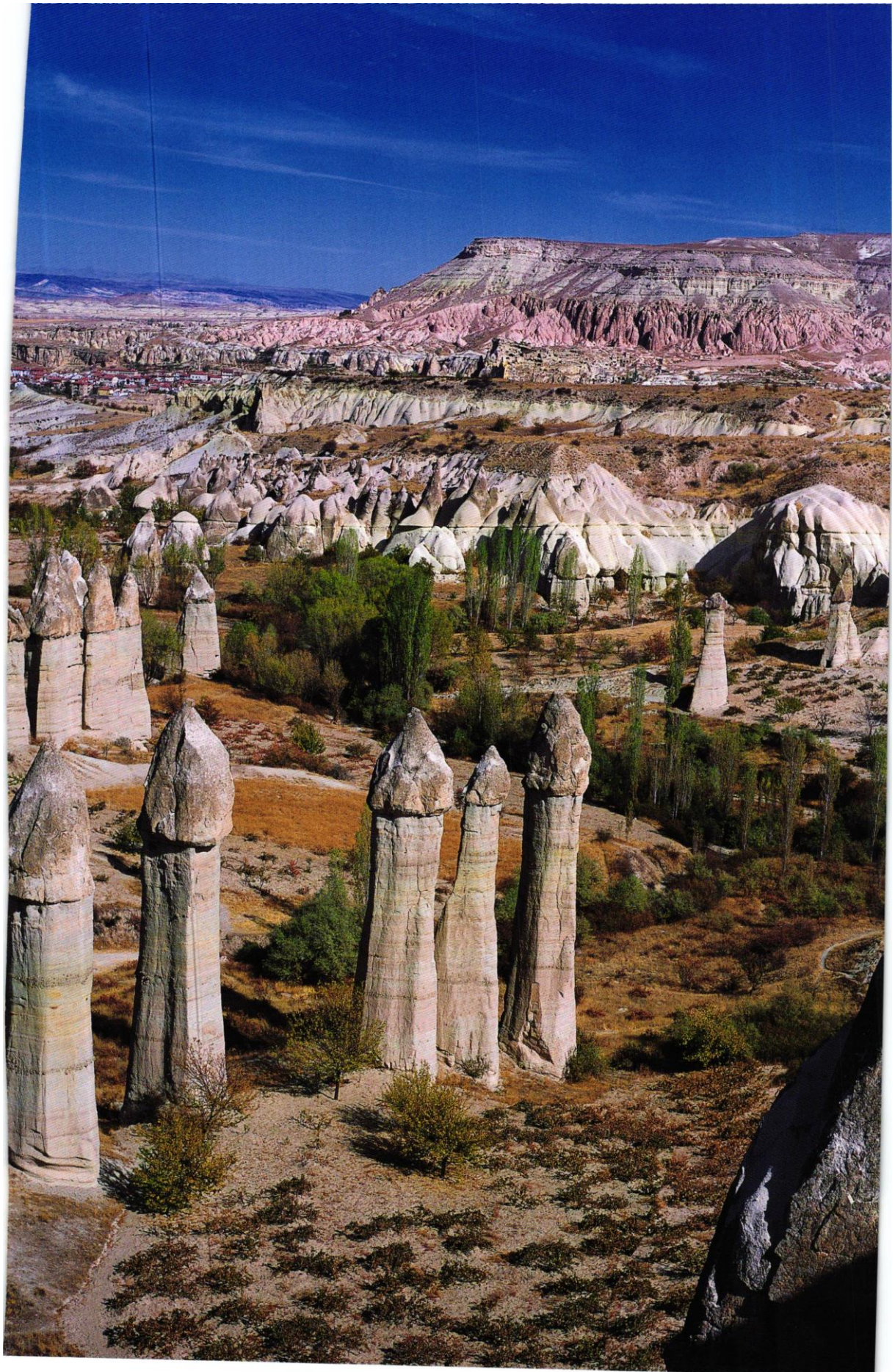
Kırk şehitlerden Leades / Yeni Tokalı Kilise

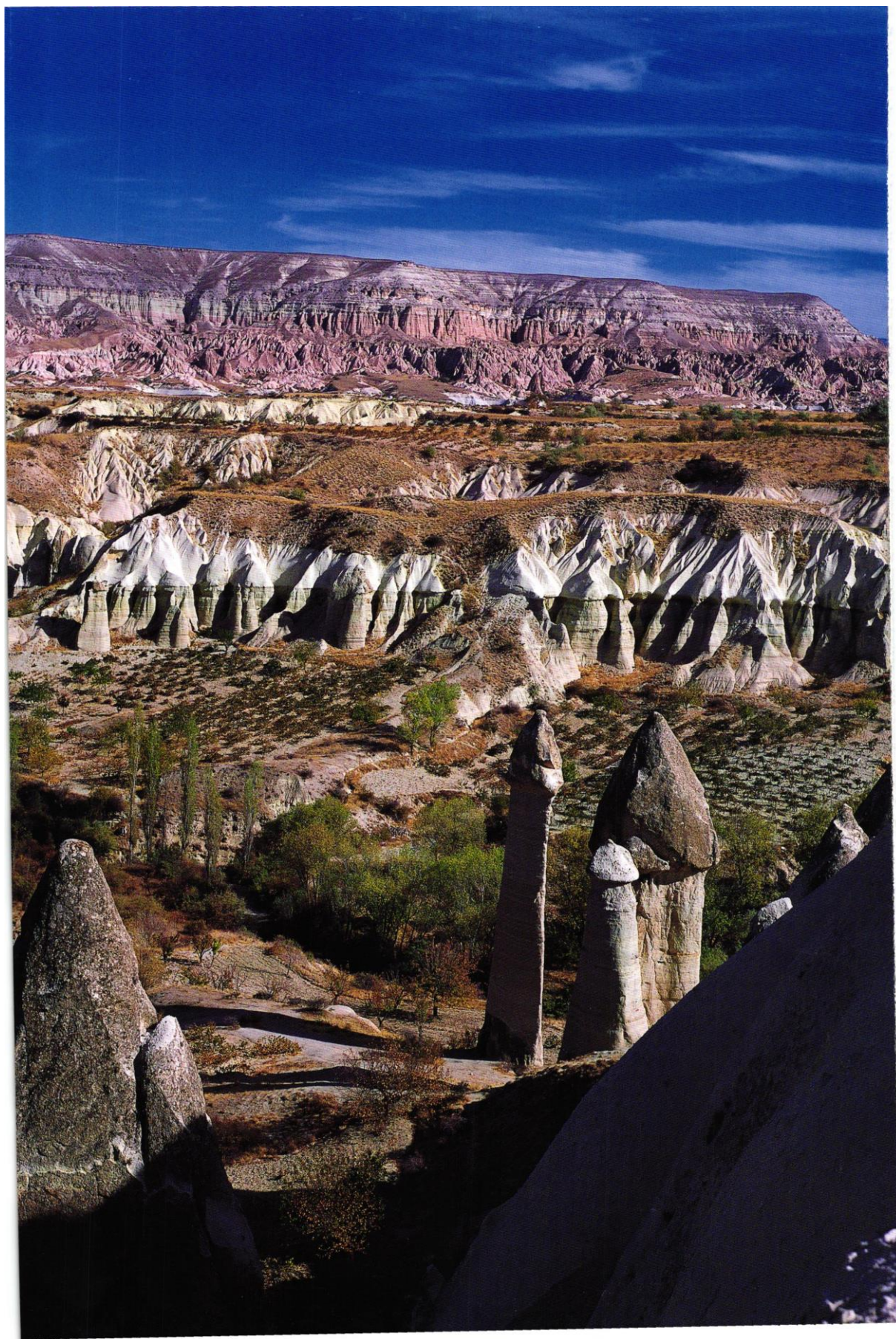
Bu panelin altında aziz tasvirleri, girişin üstünde ise başkalaşım sahnesi yer almaktadır.

Yeni Kilise enlemesine dikdörtgen planlı; basit tonozlu uzunlamasına narteksli, enlemesine neflidir. Doğu duvarında kemerlerle birbirine bağlı 4 sütun, sütunların arasında yükselmiş bir koridor, koridordan sonra büyük apsis ile iki küçük bir yan apsis yer alır. Girişte solda sütunlarla ayrılmış küçük bir yan nefi yer alır. Beşik tonozlu narteksinde İsa siklusu kronolojik işlenmiştir. Koyu mavi renk, Tokalı Kiliseyi diğerlerinden ayıran en önemli özelliktir.

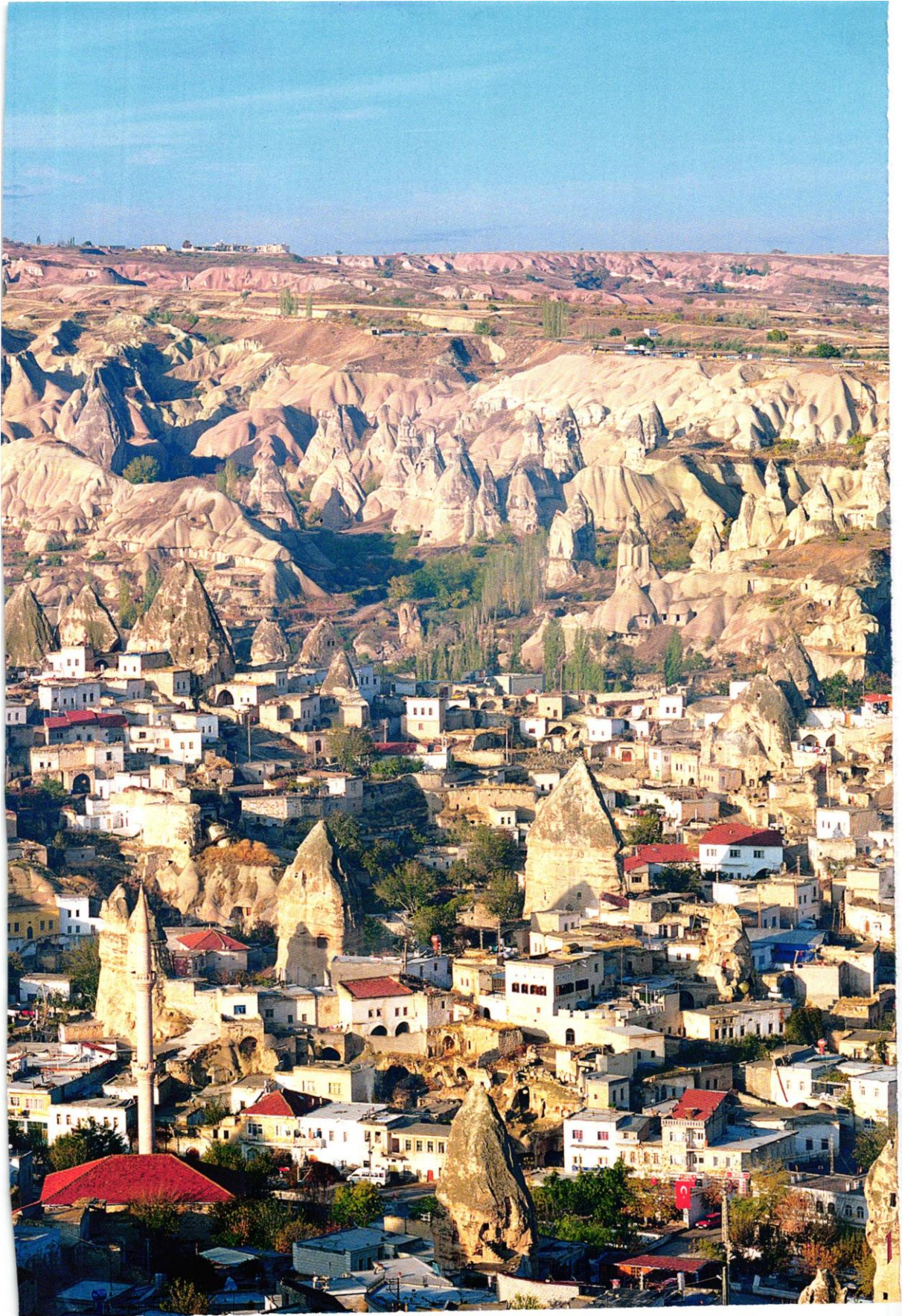

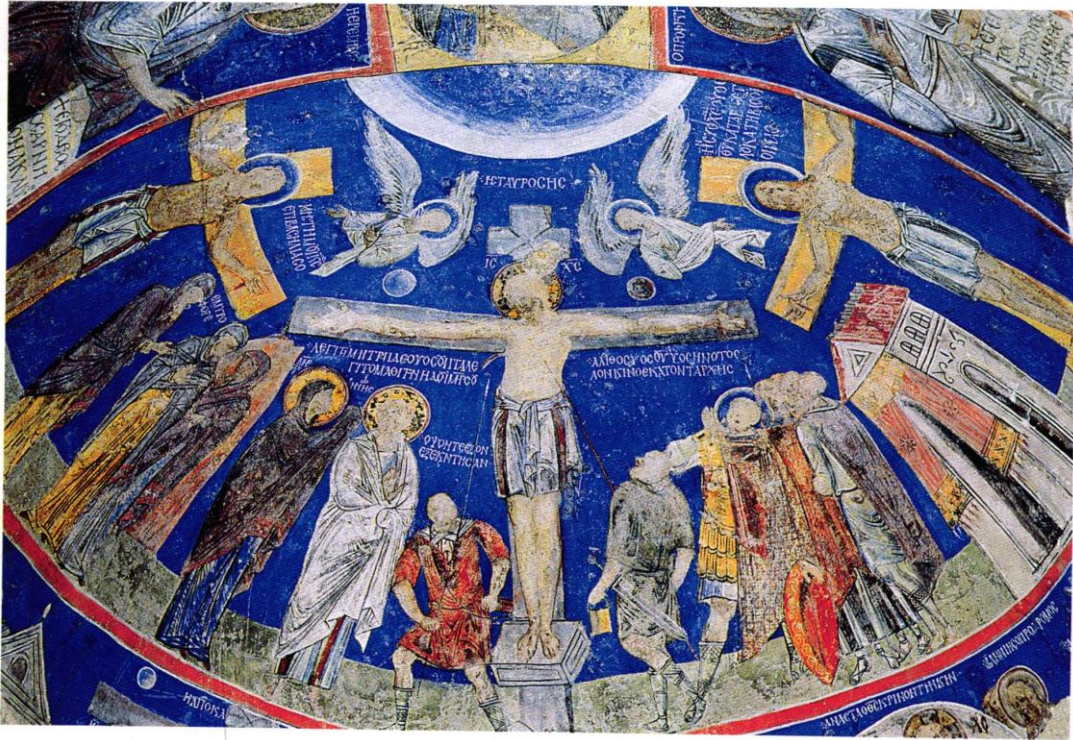

Enlemesine nefli, St. Basil'in hayatı, çeşitli azizlerin tasviri ve çoğunlukla İsa'nın mucizelerine ait sahneler yer alır. Kilise 10. yüzyılın sonuna veya 11. yüzyılın başına tarihlenmektedir.

Sahneler: Batı tonozda ve kuzey duvarda; Müjde, Ziyaret, Yusuf'un Meryem'i suçlaması, Bakireliğin ispatı, Beytullahim'e yolculuk, Yusuf'un rüyası, Doğum, Üç müneccimin tapınması, batı duvarında; Mısır'a kaçış, İsa'nın mabete takdimi, İsa mabette bilginler arasında, Vaftizci Yahyanın görevlendirilmesi, Vaftizci Yahya ve İsa, Vaftiz, İsa'nın denenmesi, Matta'nın görevlendirilmesi, Kana düğünü, batı duvarı; Kör adamın iyileştirilmesi, Cüzzamlı adamın iyileştirilmesi, kötülüklerle dolu adamın iyileştirilmesi, güney duvarda; zengin ada-

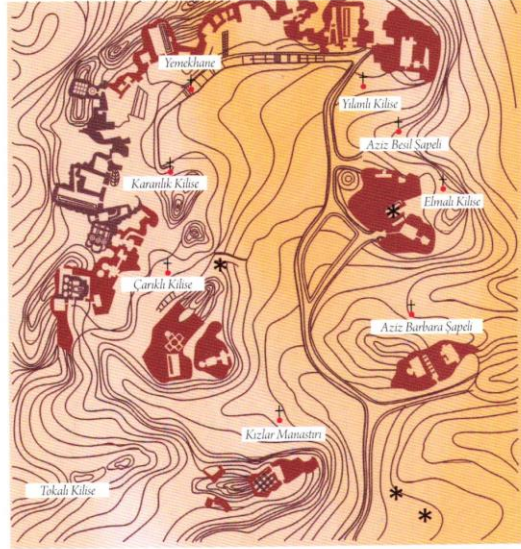
Melek Gabriel / Yeni Tokalı Kilise

İsa Çarmıhta / Yeni Tokalı Kilise

mın oğlunun iyileştirilmesi, Jairus'un kızının iyileştirilmesi, Felçlinin iyileştirilmesi, Lazarus'un diriltilmesi, Kudüs'e giriş, son yemek, batı duvar; ayakların yıkanması, İhanet, İsa Platus önünde, İsa Golgota yolunda, Ana apsiste İsa çarmıhta, İsa'nın çarmıhtan indirilmesi, İsa'nın gömülmesi, Kadınlar boş mezar başında, İsa'nın cehenneme inişi, ana apsis duvarında Meryem'in ölümü, orta tonozda İsa'nın göğe çıkışı, Havarilerin tanrı yolunda görevlendirilmesi, Pentakost, doğu tonozda ilk Diyakonlar. (Diacons).

Göreme Açık Hava Müzesi Planı

Meryem ve Çocuk İsa / Yeni Tokalı Kilise

KARANLIK KİLİSE

Dört sütun üzerine yapılmış kubbeli kiliselerdendir. Bir büyük, yanlarda ise iki küçük apsisi vardır. 13. yüzyılda yapılan en güzel kiliselerden biridir. Resimlerinin canlı, boyalarının solmamış olmasının nedeni, dışarıdan fazla güneş ışığı almamış olmasındandır. Dışarıya açılan küçük bir penceresi vardır. Buradan çok az ışık girmesinden ve loş ışıklı bir kilise olmasından

dolayı buraya Karanlık kilise denilmiştir.

İncil'de geçen konular bu kilise duvarlarına resim olarak çok güzel aktarılmıştır. Kubbede İsa'nın takdisi, son akşam yemeği, üç kralın İsa'ya armağanlar sunuşu, günahkar insanlara yardım edışı, vaftizi, çarmıha gerilişi, havarilerden Judas'ın ihaneti, İncilci Mark ve John ile havarilerin resimleri dikkat çeken freskler arasındadır.

İsa pantokrator / Karanlık Kilise

Son Yemek / Karanlık Kilise

Judas'ın ihaneti / Karanlık Kilise

İlk banyo / Karanlık Kilise

SAKLI KİLİSE

Avcılar kasabasından Göreme Açık Hava Müzesi'ne 300 metre kala sağ taraf sırtlarında SAKLI KİLİSE vardır. Sırtlara doğru tırmanan patika yoldan 250-300 metre kadar gittikten sonra varılır. Tepenin batı kısmına oyulmuş kilisenin giriş kapısı Zemi Vadisi'ne bakar. Bu kilise öyle bir tepeye oyulmuştur ki yanına varmadan kiliseyi farketmek mümkün değildir. Bu kilisenin

asırlar boyu erozyondan kapısı kapanmış ve saklı kalmıştır. 1956 yılında tesadüfen meydana çıkmıştır.

Asırlar boyu saklı kalması sebebiyle o yörenin halkı tarafından buraya "SAKLI KİLİSE" adı verilmiştir.

Kilise içerisindeki fresklerin hala orijinalliğinin korunması kilisenin saklı kalmasından kaynaklanmaktadır.

ELMALI KİLİSESİ

Kiliseler bölgesine giderken Kızlar Manastırı'nı geçince yolun sağındaki kaya içerisine oyulmuştur. Dört sütun üzerine bir kubbe oturtulmuştur. Bir büyük ve iki küçük apsisi vardır. İkonoklastik döneme ait freskler temiz kalabilmişse de bazılarında yer yer parçalanma ve kopmalar göze çarpar. Kubbe içerisinde İsa'nın takdisi, duvarlarda ise, vaftiz edilişi, Kudüs'e göçü, son akşam yemeği, çarmıha gerilişi ve havarilerden Judas'ın ihanetini sembolize

eden resimler mevcuttur.

Duvardaki resimlerden birinde Hz. İsa'nın elinde görülen yuvarlak şeklin elmaya benzetilmesinden dolayı buraya Elmalı Kilise adı verilmiştir. Bazı araştırmacılara göre bu dünyayı simgelemektedir.

Kilisenin ortasında bulunan kemerin sağ ve sol kısımlarında ellerinde rulo halinde açılmış kitaplarıyla sağ köşede Daniel, sol köşede İlyas peygamber.

EL NAZAR KİLİSESİ

Avcılar-Göreme karayolundaki Açık Hava Müzesi'ne varmadan, sağdaki kuru çay yatağı boyunca 1 km gittikten sonra, sola yukarı doğru ayrılan patika yoldan 100 metre daha ilerleyince, üzüm bağlarının arasında yalnız kalan El Nazar Kilisesi'ne ulaşılır. Bir kısmı yıkılmış, uzun yıllardan beri bir hayli tahribata uğramış olmasına

rağmen, "El Nazar Kilisesi" ayakta kalmayı başarmıştır.

Göreme'nin sembolü olan bu kilisenin içindeki resimler 11. yy'a ait fresklerdir. İsa'nın çocukluğu ve yaşamını simgeleyen birçok resim mevcuttur. Aslında bu kilise iki katlı olup, alt ve üst katlarının bir kısmı yıkılmıştır. Bugün Nevşehir Müze Müdürlüğü tarafından, restorasyonu tamamlanıp ziyarete açılmıştır.

MERYEM ANA KİLİSESİ

Göreme Açık Hava Müzesi'ne varmadan Tokalı Kilisesinin yanından sola dönülür. 100 metre daha kuzeye doğru gittikten sonra derinliği 30 metreyi bulan Kılıçlar vadisine varılır.

Güzel bir manzaraya sahip olan bu vadinin üst kenarına Meryem Ana Kilisesi yapılmıştır.

Erozyondan bir hayli tahrip gören kiliselerden birisi de burasıdır. Kilisenin giriş kapısı engin olduğundan içeri bükülerek girilmektedir. Giriş kapısının ağzında bir yuvarlak taş kapı bulunmaktadır. Bu taş kapının, yanında bulunan tünel için

yapıldığı ve bu tünelin diğer bir kiliselerle bağlantısı olduğu sanılmaktadır.

Meryem Ana Kilisesi'nde, İncil'den bir çok sahnelerin yer aldığı freskler bulunmakta ve bu fresklerde Hz. Meryem'in dua edişi, Hz. İsa'nın dua edişi ve çarmıha gerilişi ile diğer azizlerin figürleri yansıtılmaktadır. Fresklerde bir çok sahneler Hz. Meryem'in resimlerini defalarca bu kiliseye işlendiğinden buraya Meryem Ana Kilisesi denilmiştir.

Göreme'de görülmeye değer kiliselerden bir tanesi de Meryem Ana Kilisesidir.

BARBARA KİLİSESİ

Göreme açık hava müzesi girişinin sağında bulunan, Elmalı kaya kilisesi kaya blokunun güney kısmına oyulmuş, iki sütunlu haç planlı bir kilisedir. Kuzey, güney ve batı kolları beşik tonozlu, doğu haç kolu kubbeli, bir ana, iki yan apsisli ve merkezi kubbedir. Kubbede Hz. İsa'nın büyük bir portresi mevcuttur. Resimler ve figürler doğrudan doğruya kaya üze-

rine kırmızı aşı boyası ile yapılmıştır. Kilise 11. yüzyıla ait olup, içerisinde St. Barbara, St. Michel, St. Theodor'a ait freskler ile geometrik motifler, mitolojik hayvanlar ve çeşitli semboller mevcuttur. Kilise tamamen kayadan oyulmasına rağmen içerisine boya ile taşla yapılmış gibi bir izlenim verilmiştir.

ÇARIKLI KİLİSE

Çarıklı Kilise; Göreme Açık Hava Müzesi kiliseler zincirinin sonundadır. Taş merdivenleri erozyondan tahribata uğramış olup, sonradan yapılan demir merdivenlerle kiliseye ulaşmaktadır.

3 apsisli, ve 4 kubbelidir. İçerisindeki freskler Karanlık ve Elmalı kiliselerine çok benzemektedir. Karanlık kilisenin resimleri de 13. Yüzyılın

başlarında aynı tarihte yapılmış resimlerdir.

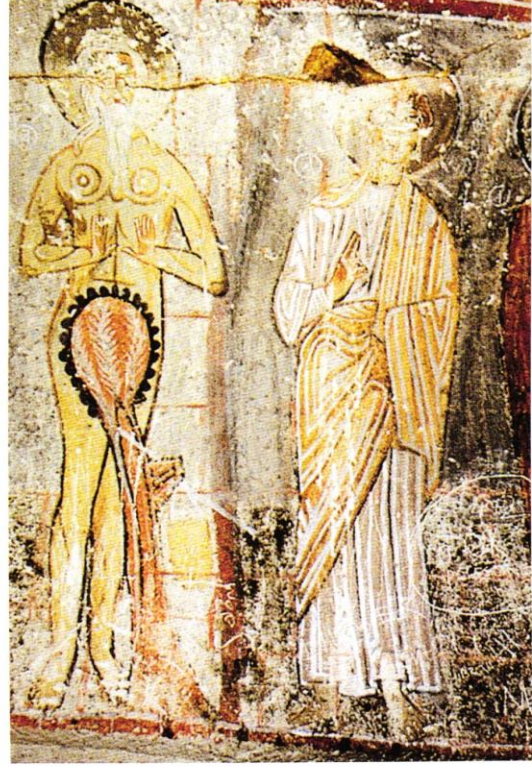
Diğer kiliselerde olduğu gibi Hz. İsa'nın çarmıha gerilişi, çarmıhtan alınışı, Lazarus'un diriltilmesi, kadınlar boş mezar başında, İbrahim peygamberin misafirperverliği, Meryem ve İsa'nın çocukluğu, Hz. İsa'nın Kudüs'e gidişi gibi tasvirler yer almaktadır.

YILANLI KİLİSESİ

Göreme'deki ilgi çekici kiliselerden biri de Yılanlı Kilise'dir. Bu kilisede sütun ve kubbe yoktur. Kavisli bir tavanı olup resimler yanlara yapılmıştır. Kilisenin içerisinde de bir mezar vardır. Girişin sol duvarında Konstantin ve Helen'in elleri ile Haç'ı tutmakta oldukları görülür. Yanındaki resim St. George ve St. Theodor'un yılanla mücadelesini gösterir. Sağ tarafta ise St. Basil, St. Thomas ve Onouphrios'un resimleri vardır.

Söylentiye göre Onouphrios önceleri hafif meşrep bir kadıymış. Erkeklerin kendisini aşırı derece rahatsız etmesinden bıkmış ve kendisini kurtarması için Tanrı'ya dua etmiş. Tanrı da duasını kabul edip yüzünde sakal çıkarmış ve çirkinleşmiş. Bu yüzden yarı erkek yarı kadın durumundadır.

Hristiyanlığa büyük hizmetleri olan Konstantin ve Helen. Kadın iken yarı erkek yarı kadın olan Onouphrios. At üzerinde St. George ve St. Theodor'un ejderha ile mücadelesi.

Aziz Onouphrios, Aziz Thomas ve Aziz Basil

Aziz Onesimus ve Aziz George ve Aziz Theodore

Ortahisar Kış

KAPADOKYA'DA KIŞ MANZARASI

Kapadokya'ya genellikle Aralık ve Ocak aylarında kar yağmaya başlar. Sert ve tipili olduğu günlerde hava sıcaklığı eksi 15 dereceyi bulmaktadır. Kar kalınlığı ise bazen 15-20 cm.'ye kadar yükselmektedir. Resimlerde görüldüğü gibi karlar peribacalarının ve vadilerin tek tarafını örtmekte diğer kısımları ise açıkta kalmaktadır. Bu nedenle kar örtüsüne bürünen peribacaları ve vadiler görülmemiş bir manzara teşkil etmektedirler.

Uçhisar Kış

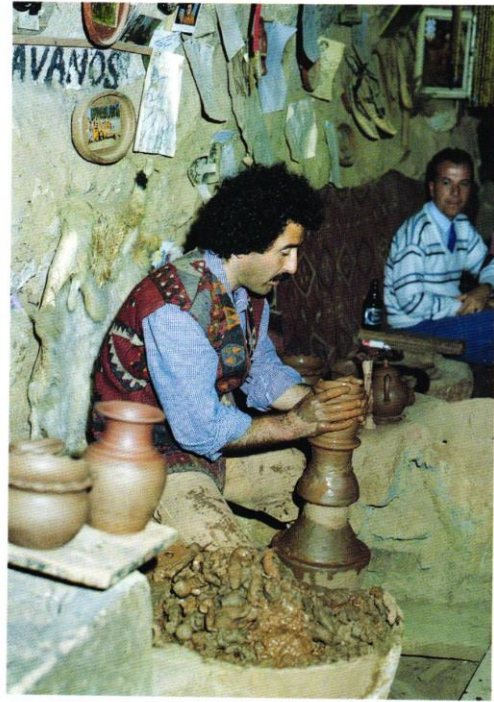
Kapadokya'da sosyal hayat

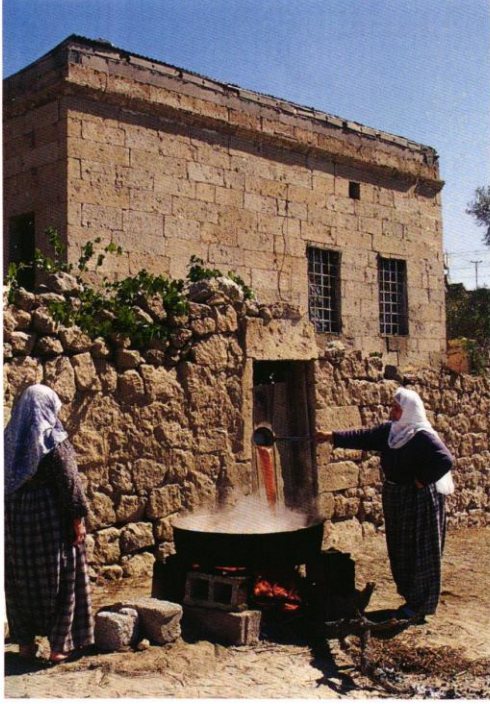
Ekmek yapan kadınlar

Halı dokuyan kadın

Testi yapımı (Avanos)

Pekmez yapan kadınlar

Yemek yapan kadınlar

AZİZ JEAN (Karşı) KİLİSESİ

Göğüşehir'in hemen girişinde yer alan ve iki katlı olan Aziz Jean Kilisesi'nin alt katında kilise, şarap mahzenleri, mezarlar, su kanalı ve görevlilere ait mekanlar, üst katında ise İncil'den alınmış sahnelerle süslenmiş bir diğer kilise yer almaktadır.

Alt kata ait kilise, tek apsisli, haç planlı, haç kolları, beşik tonozludur. Merkezi kubbesi çökmüştür. Süsleme açısından direk ana kaya üzerine kırmızı aşı boyası ile stilize hayvan, geometrik ve haç tasvirleri resmedilmiştir. Üst kattaki kilise ise tek apsisli ve beşik tonozludur. Ana apsisteki resimlerin dışında oldukça iyi korunmuş olan kilise siyah bir is tabakası ile kaplıydı. Kilise'nin restorasyonu ve konservasyonu 1995 yılında Restoratör Rıdvan İşler tarafından yapıldıktan sonra bugünkü haline gelmiştir.

İsa ve İncil siklusunu içeren kilisede sahneler bantlar içinde frizler halindedir. Siyah zemin üzerine sarı ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Niş tonozlarında ve cephelerinde bitkisel ve geometrik motifler tercih edilmiştir. Batı ve güney duvarında Kapadokya Bölgesi'nde oldukça nadir olarak resmedilen Son yargı sahnesi yer alır.

Kilise, apsisinde yeralan yazıtına göre 1212 yılına tarihlenmektedir.

Sahneleri: Apsiste Deesis, ön cephesinde kuş tasvirleri altında Müjde, tonozunda madyonlar içinde aziz tasvirleri; tonozun güney kanadında Son yemek, İhanet, Vaftiz, altında Meryem'in ölümü; kuzey kanadında İsa'nın çarmıhtan indirilmesi, Kadınlar Boş Mezar Başında, İsa'nın cehenneme inşi; batı ve güney duvarında ise Son yargı.

UÇHİSAR

Nevşehir-Ürgüp karayolu üzerinde, Nevşehir'e 8 km., Ürgüp'e 12 km. mesafede, anayoldan ise 1 km. solda. Nevşehir'in turistik bir kasabasıdır. Köy evleri önceleri kale etrafına kurulmuş fakat nüfusun artması ve erozyon nedeniyle aşağılara kadar indirilmiştir. Bu nedenle kalede tamamen köyün içerisinde kalmıştır. Kalenin içerisine oyulmuş eski bir mağara bulunmaktadır. Mağaraya 3 ayrı yolla girilir ve bu yollar bir geniş salonda birleşir. Yolların birinde taş kapı, ardında nöbetçi odası vardır. Bunlardan başka 3 odası ile depoları göze çarpar. Kale içerisinde başka dehlizler de vardır. Fakat bunların bazıları çökmüş, bazıları da taş ve top-

rakla dolmuştur.

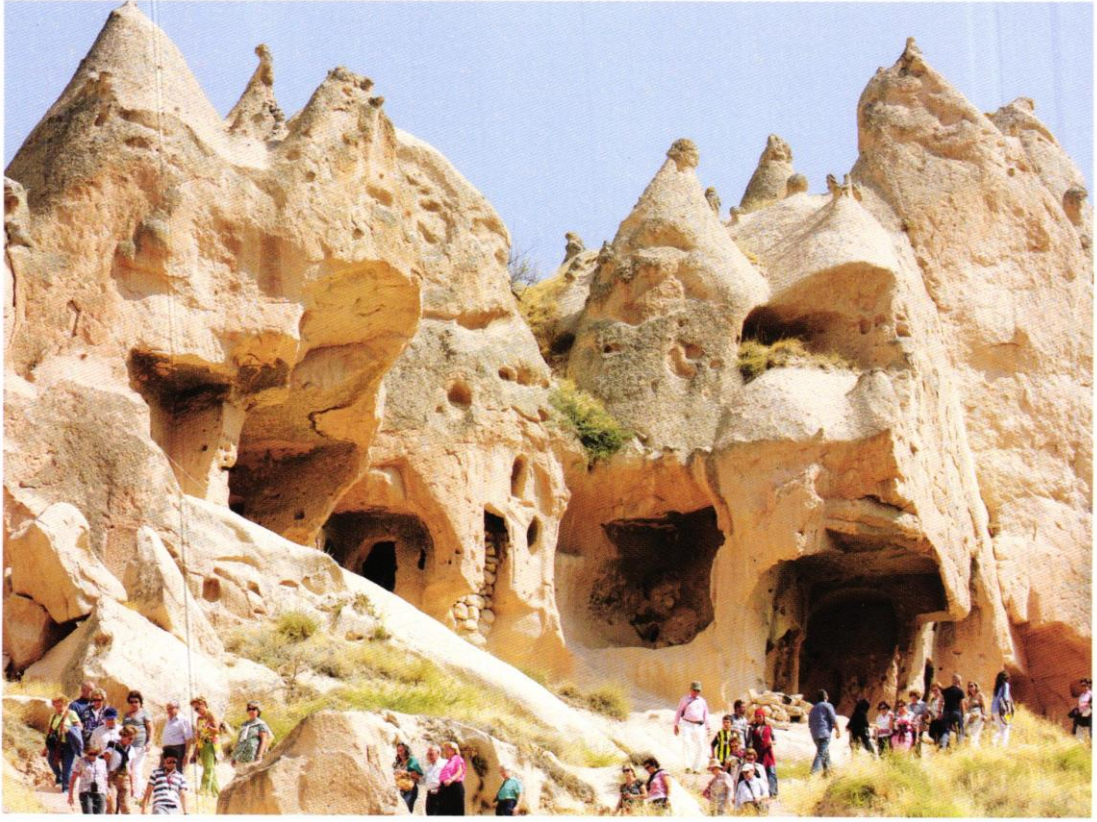
Uçhisar'ın en büyük özelliği, buranın kalesinden bütün Göreme vadisinin görülmesidir. Onun için burası fotoğraf meraklılarına daha elverişlidir.

Uçhisar halkı ev pansiyonculuğuna önem vermiş ve buradaki evler rağbet görmektedir.

Çünkü Uçhisar'da kalan yerli ve yabancı turistler, kaldıkları pansiyonun bahçesinden veya yattıkları odanın penceresinden Göreme vadisini, peribacalarını ve çevreyi rahatça seyretme fırsatını bulabilmektedirler.

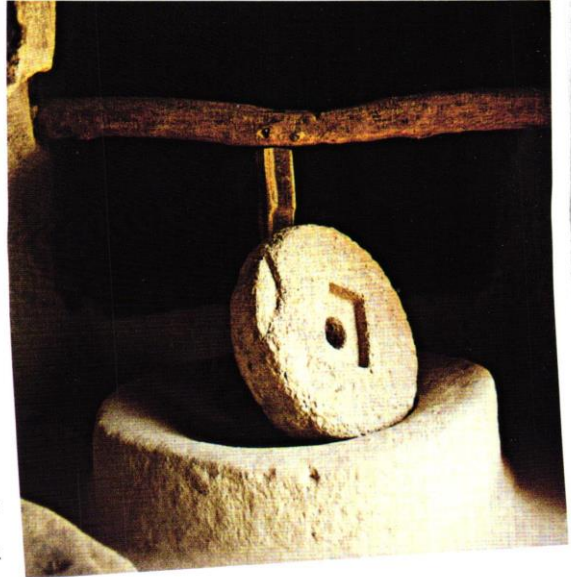

ZELVE

Göreme-Avanos yolu üzerinde, 3 km sonra sağa dönülünce değişik tipteki ilgi çekici peribacalarını seyrederek, turistik bir yer olan eski Zelve köyüne varılır.

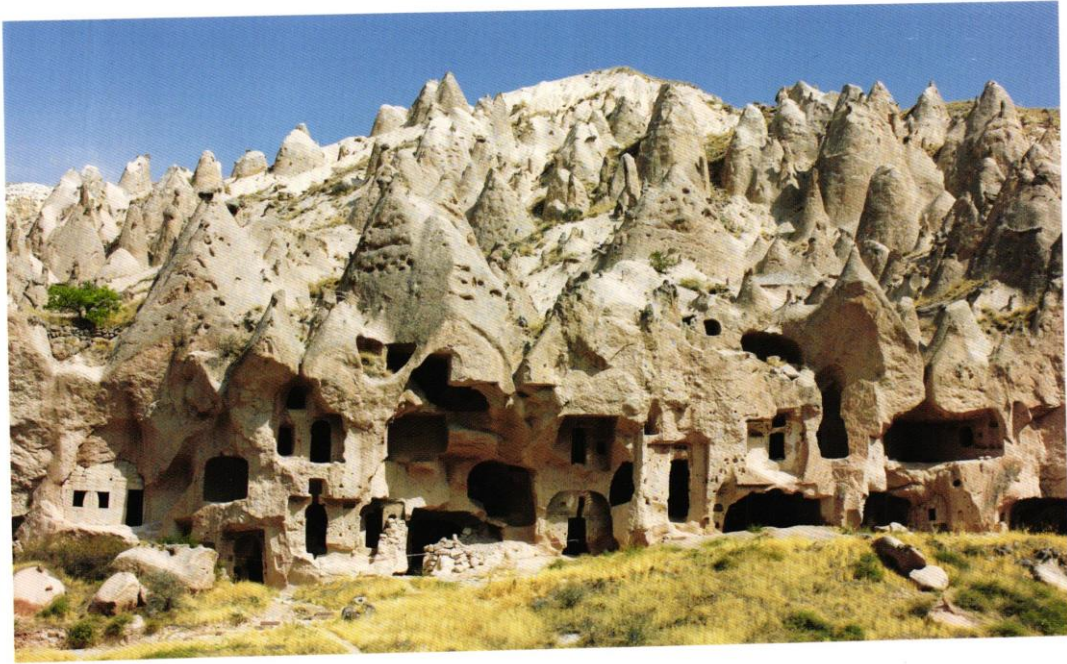
Kapadokya bölgesinde en güzel ve değişik peribacalarını burada görmek mümkündür. Bilhassa Paşabağ bölgesindeki peribacaları çok enteresandır. Buradaki peribacaları gruplar halinde olup yükseklikleri 15-20 metre arasında değişir. Bunların bazıları 3 başlıdır.

Eski Zelve'de ikonaklastik Dönem'den kalma kilise ve manastırlar mevcuttur. Buradaki mağaralar Hristiyanlar zamanında gizlenme yeri olarak kullanılmış. Bazı kasaba ve köylerimizde olduğu gibi eski Zelve köyünde de hristiyanlarla müslümanların birlikte yaşadıklarını gösteren emareler mevcuttur. Eski cami minaresine benzeyen yapı günümüze kadar sağlam olarak kalmıştır. Hristiyanların burayı terk etmesinden sonra bir müddet burası Türkler tarafından da mesken olarak kullanılmıştır. Buranın bir kaç sefer erozyon geçirmesi nedeniyle 1950 senesinde Türkler tarafından da terk edilerek buradan biraz ileriye yeni bir köy kurulmuş ve köy halkı oraya taşınmıştır. Daha sonraları eski Zelve köyü turizme açılarak müze haline getirilmiş olup, yerli ve yabancı turistlerin beğenerek ziyaret ettikleri bir yer olmuştur.

Üzümlü Kilise (Detay) Zelve

Zelve harabeleri

ÇAVUŞIN

Nevşehir - Ürgüp Karayolunda 3-4 km. gittikten sonra, soldaki Uçhisar yolundan 10 km. daha giderek Çavuşin köyüne varılır. Bu köy, Hristiyan papazlarının evleri ve kiliseleri ile ünlüdür. Kiliseler genellikle birinci ve onuncu yüzyıllar arasında yapılmıştır.

Kiliselerin bazıları Güllüdere ve Kızılçukur mevkilerinde bulunur. Ve yöre halkı tarafından "Güvercinlik" olarak kullanılır. En önemli ve ilgi çekici yerlerden biri, uçurum yamacında, kayaların içine oyularak yapılan "Basilica" tipi kilisedir.

Bu kilise St. John için yapılmıştır. Ön tarafının erozyon neticesi aşınmasına rağmen, süsle-

meli direği kilise içinde bugüne dek kalmıştır.

Avanos köyü çıkışı yönünde "Güvercin evi" denilen başka bir kilise vardır. Bunun ön kısmı da diğeri gibi erozyon neticesi harap olmuş ve fresklerden bazıları gömülü kalmıştır. Daha sonradan dış kısma yapılmış demir bir merdivenle, daha çok fresklerin bulunduğu asıl kilise bölümüne çıkabilirsiniz. Bu kilisede taşıyıcı kolonlar yoktur ve tavanı yarım ay şeklindedir. Ortada bir büyük ve yanlarda iki adet küçük oyuk vardır. Bu kilise en çok Hz. İsa'nın hayatı ve Gospel'in sözlerini temsil eder. Fresklerde kullanılan renkler genellikle kahverengi ve yeşildir.

Kilisenin hemen yanında bir manastır ve içine katılmış dört tane mezar vardır.

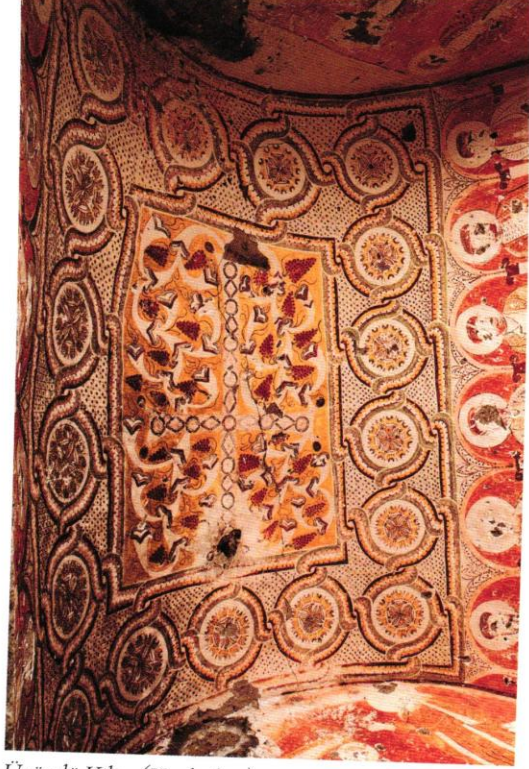
KIZILÇUKUR ve GÜLLÜDERE

Cavuşin Köyü'nün 500 metre güneyinde eşsiz güzelliklere sahip olan iki vadi bulunur. Güllüdere ve Kızılçukur. Ortahisar Kasaba'sının 4 km. kuzeyinde Çavuşin ve Ortahisar arasında. Kızılçukur adını ise vadideki toprağın kırmızı renginden almaktadır. Gün batımı manzarasıyla insanlara büyüleyici güzellik sunmaktadır.

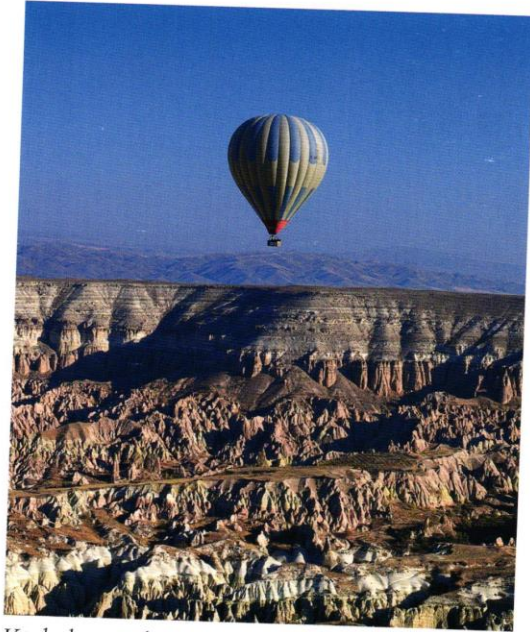
Burada güneşin batışını seyretmek için Ortahisar yol kavşağından 2 km. kadar ileride Kızılçukur Vadisi önümüze çıkacaktır. Özellikle yaz aylarında buraya 100'lerce yerli ve yabancı ziyaretçi gelip güneşin batımını doya doya seyretmektedirler. Kızılçukur ve Güllüdere Vadisini gezmek isteyenler Çavuşin Köyü'nden gidip gezmektedirler.

Kapadokya'da yürüyüşçüler için en ideal yerlerden biri Kızılçukur ve Güllüdere'dir. Bu vadinin içinde kayalara oyulmuş 5 adet çile hane ve kiliseler bulunmaktadır. Kiliselerden Keşiş Niketaş Çilehanesi Yoakim Ana Kilisesi, Ayvalı Kilisesi ve Üzümlü Kilisesidir. Keşişlerin en güzel izdiva yerlerindendir. Haçlı Kilisesinin tavanına kabartma haç yapılmasından Haçlı Kilisesi adı verilmiştir.

Üzümlü Kilise ise Keşiş Niketaş Çilehanesidir. Kilisenin tavanı üzüm freskleri ile süslenmesinden Üzümlü Kilise adı verilmiştir. Hristiyanlıkta üzüm insanın kanını ve İsa'yı simgelemektedir. Kızılçukur Kiliseleri Kapadokya'nın en eski kiliselerindendirler. Görülmeye değer yerlerden biri Kızılçukur ve Güllüdere'dir.

Üzümlü Kilise (Kızılçukur)

Kızılçukur genel görünüm

ORTAHİSAR

Nevşehir - Ürgüp yolunun 1 km. güneyine kurulmuş, Ürgüp'e bağlı küçük bir kasabadır. Buranın en büyük özelliği Uçhisar'daki gibi bir kaleye sahip olmasıdır. Kale hristiyanlar zamanında sığınak olarak da kullanılmıştır. Bu kalenin yukarısından Göreme vadisini rahatlıkla görmek mümkündür.

Kasabada Üzümlü Kilise, Cambazlı Kilise ve Sarıca Kilise diye adlandırılan kiliselerde vardır.

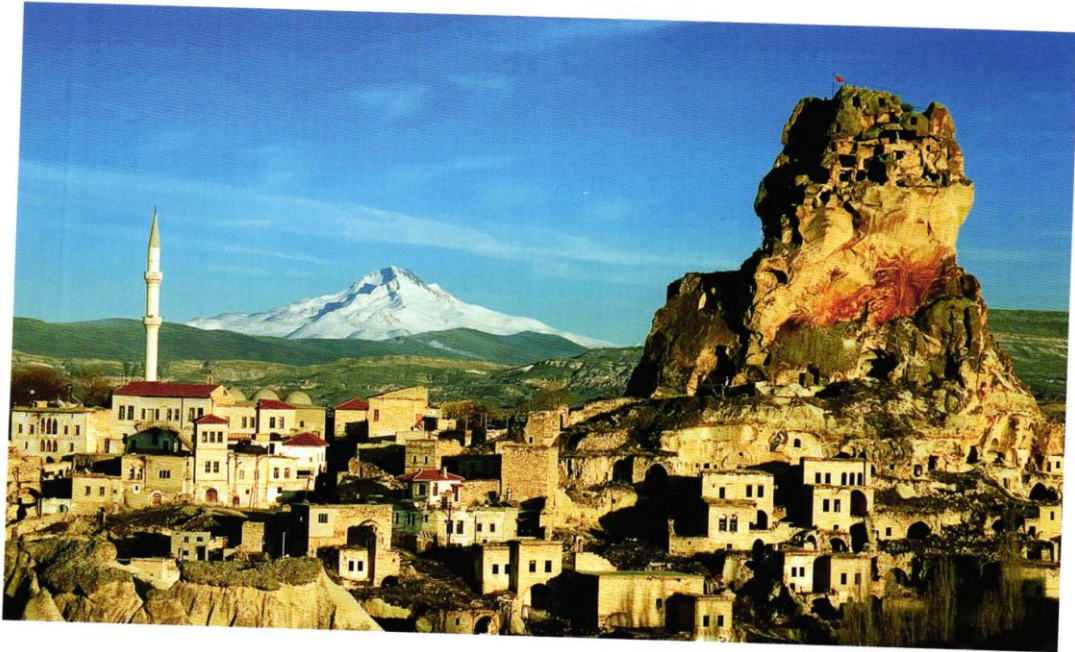
Bunlardan başka Ortahisar'da yüzlerce narenciye depoları mevcuttur. Buranın bir kısmı hristiyanlar zamanında yapılmış olup, Türkler tarafından restore edilmek suretiyle günümüzde de kullanılmaktadır. Buralarda belli bir müddet depolanan narenciyeler daha sonra memleketin muhtelif yerlerine sevk edilmektedir.

Halıcılık, bağcılık halkın belli başlı geçim kaynaklarıdır.

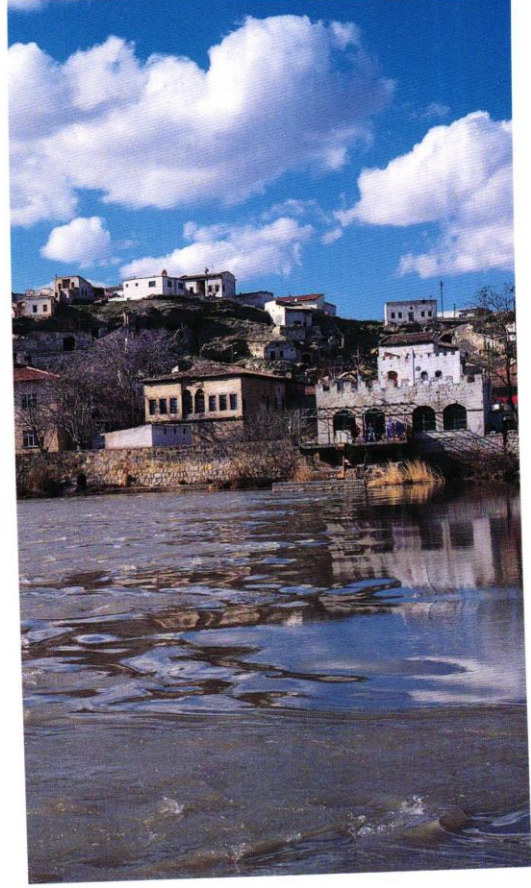

Ortahisar Taşevleri

AVANOS

Nevşehir ilinden 15 km. uzaklıkta yer alan Avanos kazasının kuruluş tarihi tam olarak bilinmez. Doğudan batıya göç eden ve ziyaret dağının güneyindeki Kızılırmak yakınlarına yerleşen Evronos bey kumandasındaki bir Selçuk göçer kavminin sınırları içinde kalan kasaba, önceleri Evronos olarak adlandırılmış, sonraları bu isim Avanos olmuştur.

İlk çağlarda bölge "Vanessa" olarak tanınırdı. Vanessa latince nehir üzerindeki şehir anlamına gelir. Avanos'ta yaşayan ilk insanlar seramik eşyalar,

su testileri, tabaklar, küpler ve diğer ev eşyaları yapıyorlardı.

Bugün Avanos sakinleri bu ananeyi devam ettirirler ve seramik mamulleri ile tanınırlar. Ayrıca bu turizm merkezinde halı dokumacılığı ve benzeri üretim çalışmaları çevreye ayrı bir ahenk katar.

Ayrıca Avanos'a çok yakın olan Saruhan, Zelve, Çavuşin, Avcılar, Göreme ve Özkonak turistlerin çok hoşnut kaldıkları ve beğenerek ziyaret ettikleri yerlerdir.

PAŞABAĞLARI

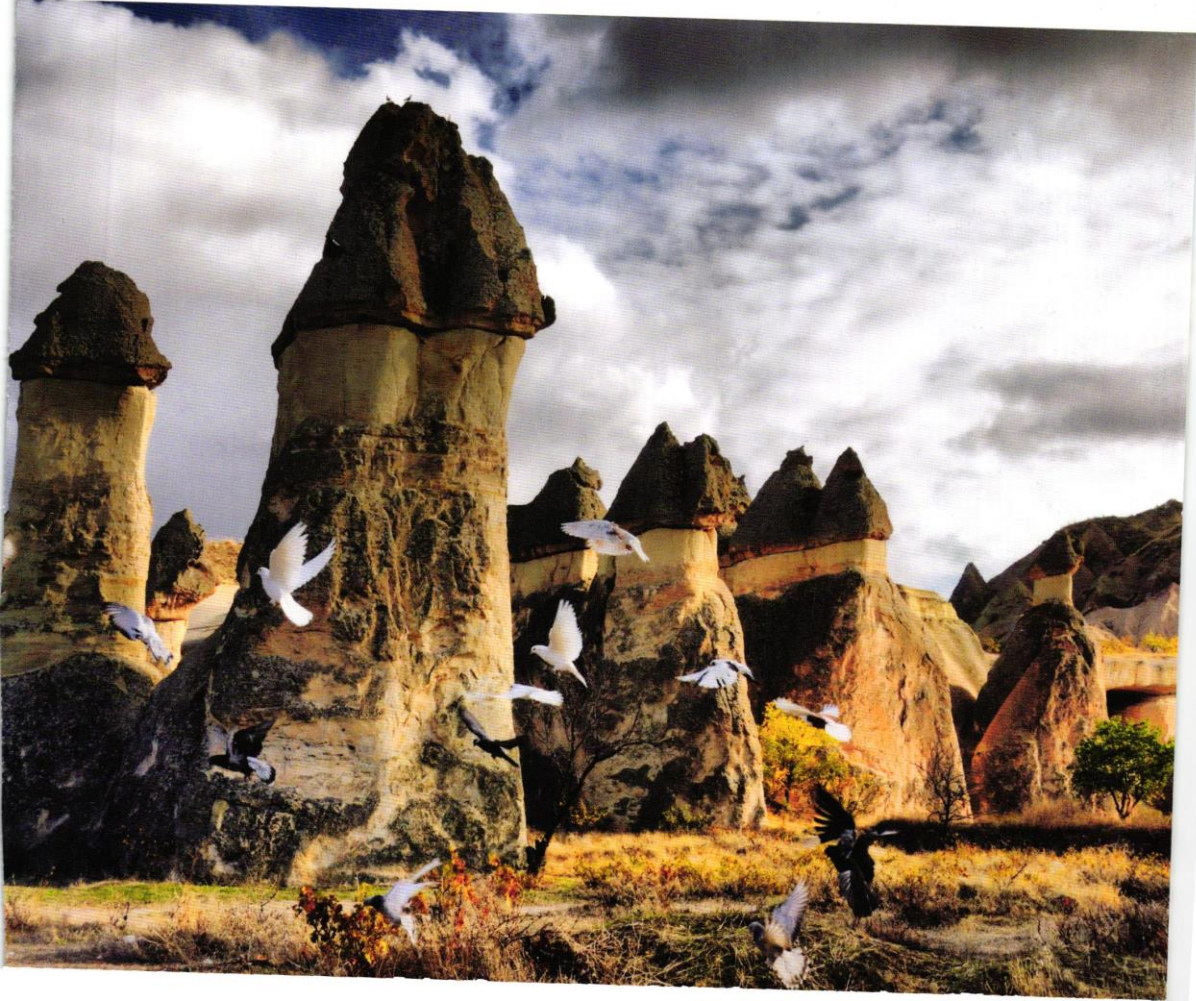
Göreme-Avanos istikametine giderken Zelve Harabelerine dönen yoldan 1 km. içerisinde. Bölgenin en yüksek ve çok başlı peribacalarının olmasından bir çok yerli ve yabancı ziyaretçilerin uğrak yeri olmuştur.

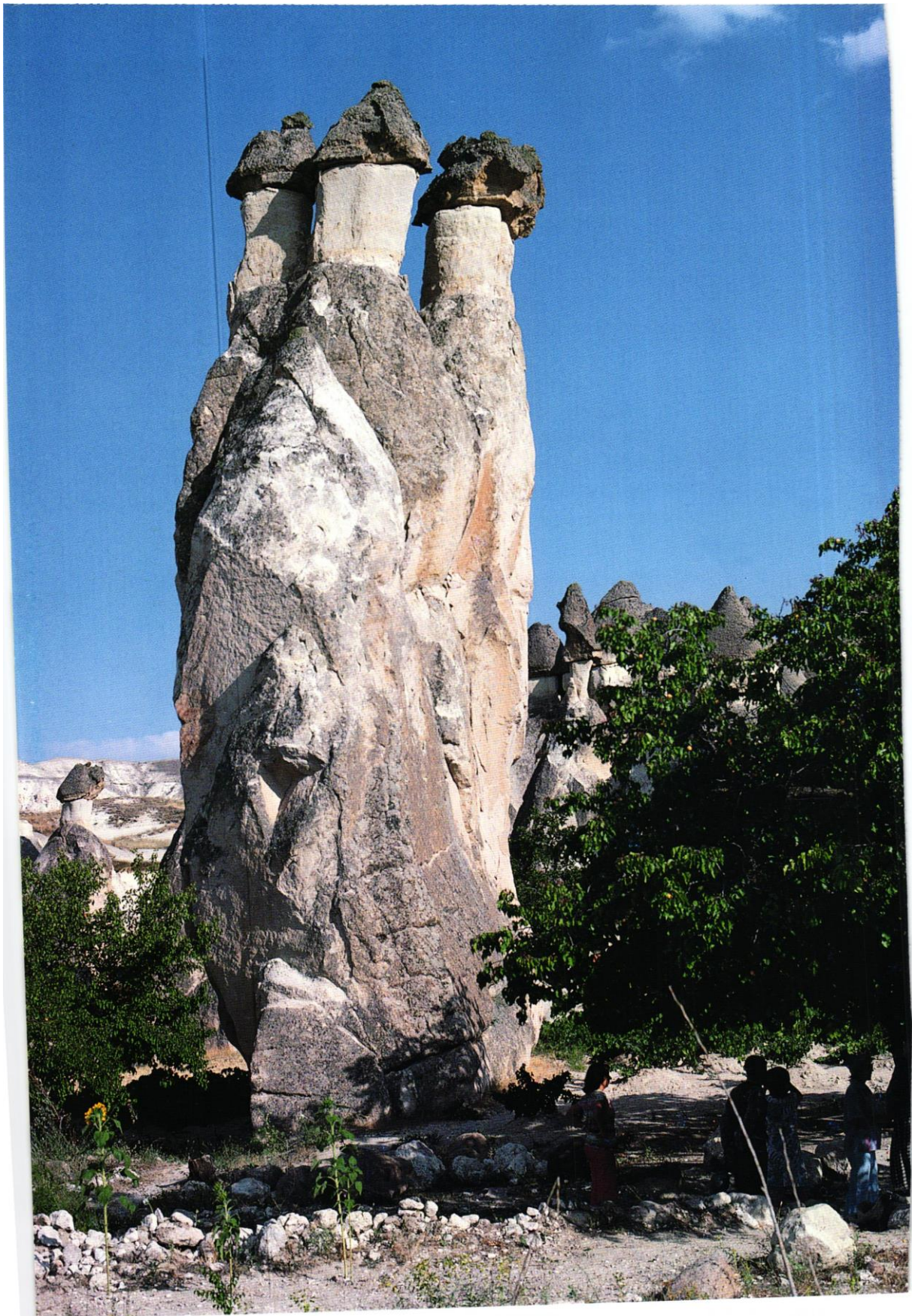
Çevrede çok değişik ve yüksek peribacalarının olduğu yerlerden birisi de Paşabağları ve Aşk Vadisidir. Aşk Vadisi Avcılar kasabasının kuzeyinde 4 km. uzunluğunda bir deredir. Adeta yerden bitmişcesine birçok peri bacalarına sahip

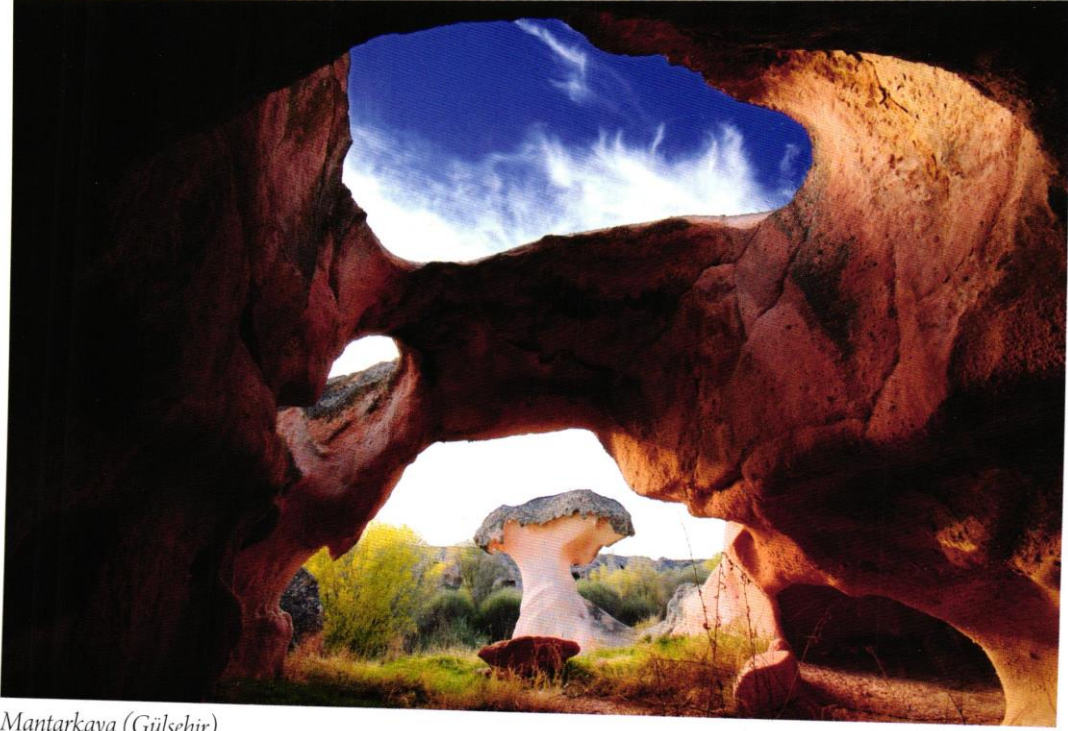
olması, kuşların civıltılarından başka hiç bir ses işitilmediğinden dolayı bu vadiye Aşk vadisi denilmektedir.

Paşa bağlarındaki üç başlı peri bacasının içine oyulmuş 2 adet oda vardır, 1 tanesi 5.yy'da yaşamış Aziz Simeon adında bir keşiş tarafından inziva hücresi olarak kullanılmaktadır.

"Paşa" lakabıyla tanınan bir şahsın peri bacalarının olduğu bu yerde üzüm bağlarının olması nedeniyle buraya "Paşabağları" adı verilmiştir.

Mantarkaya (Gülşehir)

GÜLŞEHİR ve AÇIKSARAY

Gülşehir, Nevşehir'in 20 km. kuzeybatısındaki Kızılırmak çengelinin hemen yanında bulunan Kepez Tepesi'nin eteğine kurulmuştur.

M.O. Zoropassos adı altında Etiler tarafından kurulduğu, Rumların daha sonra bu adı "Arıbusun" olarak değiştirdiği sanılmaktadır. Cumhuriyetten sonra bu beldenin adı Gülşehir olmuştur. Bugün Nevşehir'in bir ilçesidir.

Gülşehir'den Nevşehir'e doğru 2 km. geldinizde, yüzlerce kaya kovuğuna oyulmuş, yarım vadi şeklinde Açiksaray olarak tanınan ilk hristiyan barınaklarına rastlarsınız. Buradaki 6. ve 7.

yüzyıllara ait resimler, kısmen tahrip edilmiş olsalar da görülmeye değerdir. Aynı yerde St. Jean Kilisesi'yle iki vadiyi birbirine bağlayan yaklaşık 100 metrelik bir de tünel bulunmaktadır.

Gülşehir'e bağlı Sığırlı, Gümüşkent, Sivasa ve Göstesin köylerinde hizmete açılmamış yeraltı şehirleri bulunmaktadır. Sivasa köyünde ayrıca kayaların yamacına işlenmiş, gene Etiler'e ait hiyeroglif yazılar bulunmaktadır. Sivasa bu kadarla da bitmiyor; batısında kayaya oyulmuş bir Bizans kilisesi vardır. Ancak içindeki İsa, Meryem Ana ve bir çok azizi simgeleyen freskler kısmen tahrip edilmiştir.

MUSTAFAPAŞA (Sinason)

Ürgüp'ün 5 km. güneyine düşen Mustafapaşa vadi içerisine kurulmuş bir kasabadır. Köy evlerinin çok farklı yapılarıyla bu yöreye gelen yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken turistik yerlerimizden birisidir.

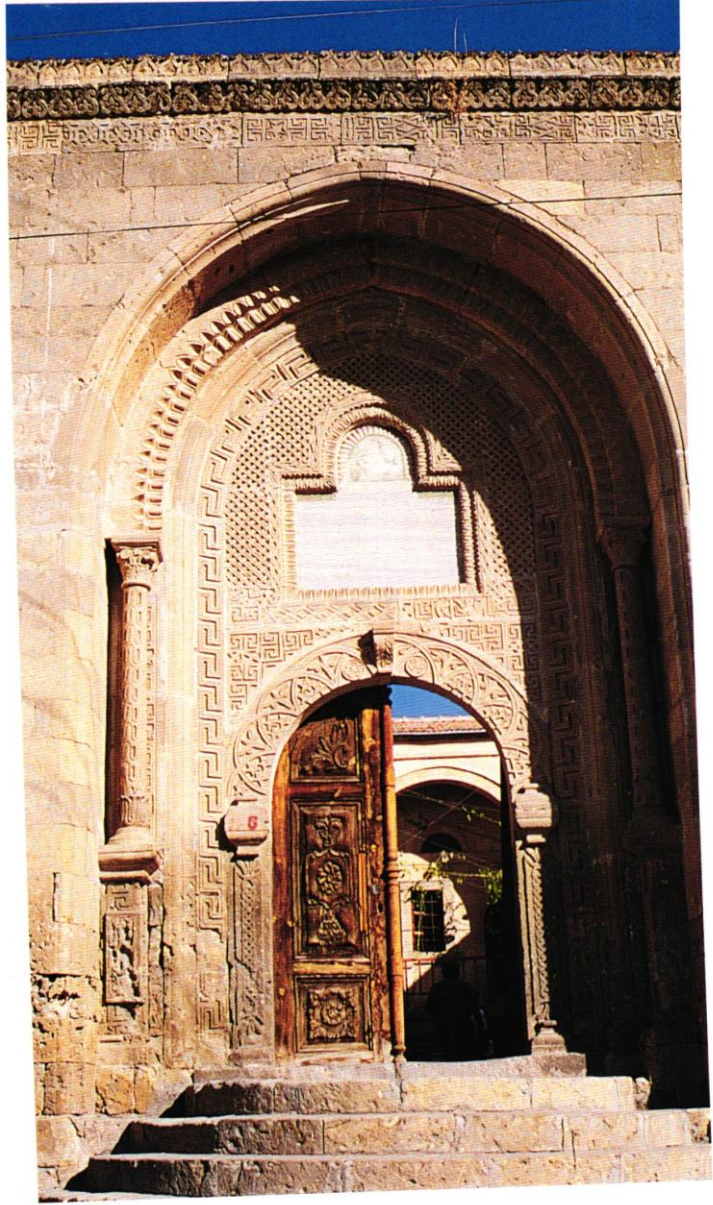
Kasabaya girdiğimizde ilk dikkatimizi çeken evlerin yapı tarzları, kapı ve pencere kenarlarının bezemeleri olacaktır.

Burada mübadelen önce Hristiyan Rumlar oturmaktaydı. Fakat mübadeleden sonra buraya Türkler yerleşmişlerdir. Bu kasabaya Sinason ismi Rumlar tarafından verilmiş, Türkler tarafından da Mustafapaşa olarak değiştirilmiştir.

Mübadeleye kadar Rumların, Ortadoks, Türkler olan Karamanlılar'ın ve Müslüman Türkler'in birlikte yaşadığı bir Orta Anadolu kasabası, eski Rum evleri oldukça zengin taş işçiliği ve freskolar arz eder.

Batısında Gomede Vadisi oyma kiliselerine, barınaklara ve vadinin içinden geçen bir dereye sahiptir.

Mustafapaşa'daki önemli kilise ve manastırlar; Aios Vasilos Kilisesi, Kostantin-Heleni Kilisesi, Aya Nikola Manastır,

Kiliseleri, güneyinde apsilipananaya (Meryem Ana Dağı) ve Gomede Vadisi'nde Alakara Kilise ve Aziz Basil Şapeli Kilisesi'dir.

Ayrıca Osmanlı Döneminde inşa edilmiş güzel taş ve ağaç işçiliği gösteren bir de kervansaray bulunmaktadır.

Mustafapaşa

Aios Vasilos Kilisesi

ÜRGÜP

Nevşehir'in 20 km. doğusunda Kayseri yolu üzerinde, Göreme'ye 7 km. uzaklıktadır. Rakımı 1800 m.dir. Temenni tepesi eteklerine kurulan Ürgüp'ün, eski tarihli bazı haritalarda isminin OSİANA olarak geçtiğini görmekteyiz. Ürgüp her yönü ile Nevşehir'in en zengin ilçelerinden biridir. Nevşehir'i dünyaya tarihsel ve doğa güzellikleri bakımından tanıtan önce Ürgüp olmuştur.

Eski Belediye Başkanlarından Ali Baran Numanoğlu ve halkın elbirliği ile yaptıkları çalışmalar sonucu Ürgüp'te yerli ve yabancı turistleri ağırlamak için oteller, kamplar, pansiyonlar, disko ve eğlence yerleri yapılmıştır. Buralarda düzenlenen faaliyetlerle Türk konukseverliği turistlere tanıtılmaktadır.

Ürgüp'te Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait han, hamam, çeşme, camii ve kütüphane gibi tarihi eserler de bulunmaktadır.

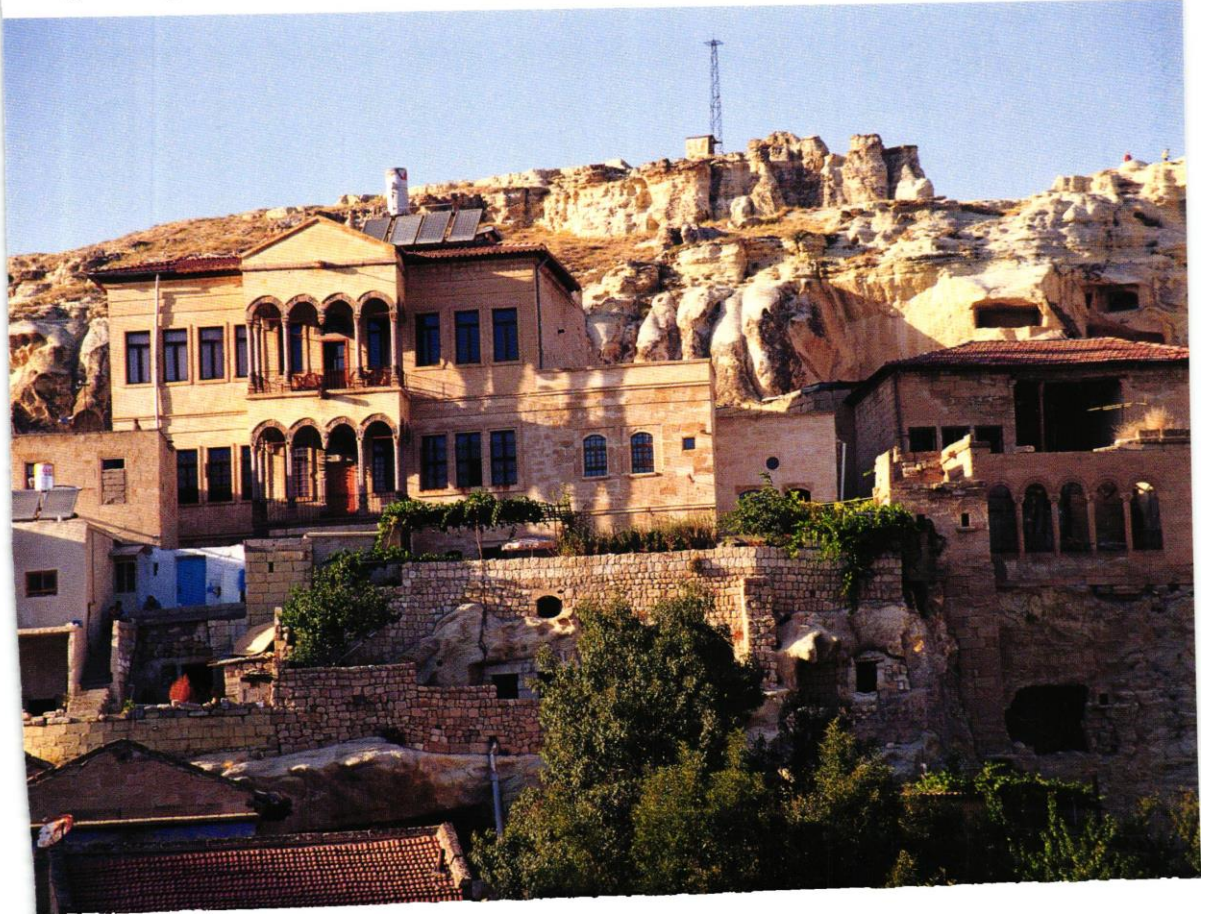
Ürgüp'ün en yüksek tepesi olan Temenni tepesinde Selçuklu hükümdarlarından Kılıç Aslan'ın türbesi bulunmaktadır.

Ürgüp halkından Mustafa Güzelgöz 1963 yılında eşek üstünde ilk gezici kütüphane servisi kurulduğundan Kennedy tarafından ödüllendirilmiş ve 1969 yılında Amsterdam'da yılın kütüphanecisi seçilmiştir. Ürgüp'ün tarihsel anıtları ve doğa güzellikleri kadar şarapları, el sanatı eserleri, kilim ve halı dokumacılığı da ünlüdür. Her yıl ekim ayında uluslararası şarap festivalleri yapılmaktadır.

Üçgüzeller'de gün batımı (Ürgüp)

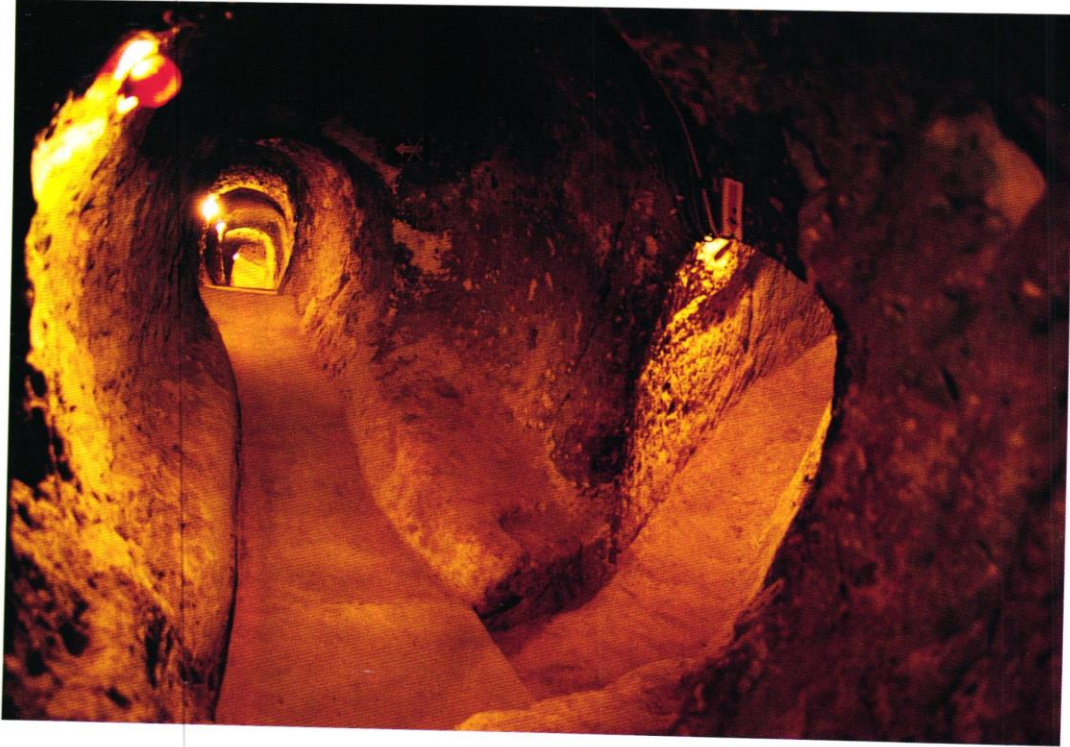

YERALTI ŞEHİRLERİNİN YAPILIŞI

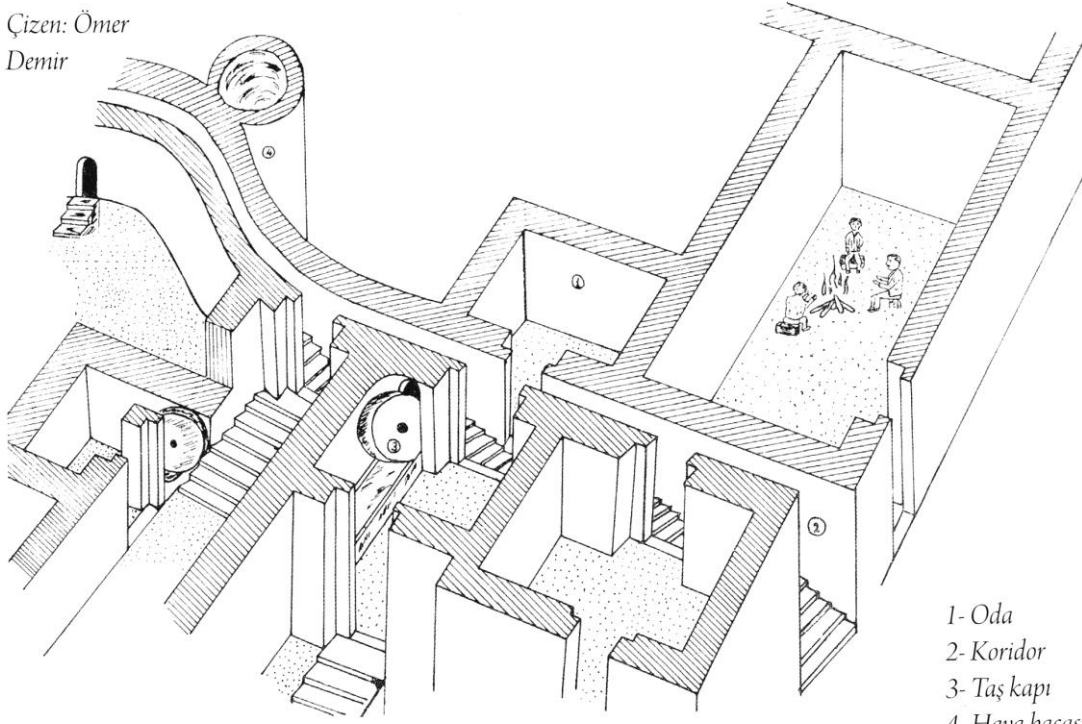
Kapadokya'daki yeraltı şehirlerinin yapılmasında öncülük yapanların mağara devri, neolitik veya prehistorik dönemlerde insanların başlattıkları ve daha sonradan gelen Hitit, Roma, Bizans gibi kavimlerin kendi ihtiyaçları doğrultusunda dikey ve yatay olarak kazılarak bugünkü hale getirdikleri kafalarda devamlı ihtimal soru işareti bırakmaktadır. Kapadokya sınırları içinde 150 kadar yeraltı yerleşim yerleri bulunmaktadır. Bunlardan sadece 36 adedi yeraltı şehri denilecek niteliktedir. Diğerleriyle 2-3 veya 5 aileyi barındıracak kadar küçük küçük yeraltı barınaklarıdır.

Kapadokya sınırlarında bulunan Kayseri,

Niğde, Aksaray, Kırşehir ve genellikle Nevşehir hudutlarına yayılmış olan yeraltı yerleşimlerini 2'ye ayırmak gerekirse küçük küçük yerleşimlere yeraltı barınakları demek diğer nüfusu kalabalık olan yerlere ise yeraltı şehirleri demek daha doğru olacaktır. Yeraltı şehirleri dediğimiz yerlerde Hitit, Roma, bizans gibi kavimlerin yaşadıkları bilinmektedir. Buralarda yaşayan insanların yeraltı şehirlerini bu günkü hale nasıl getirdikleri ve kaç asır yerin altında çalışıldığı henüz tesbit edilememiştir. Fakat en uzun çalışma ve yaşam dönemi Kapadokya'nın Bizans egemenliğine girdikten sonra Arap ve sasani tehdidine karşı dayanamayan hristiyanlar bir taraftan yeraltı şehirlerinde kazma işiyle uğraşmışlardır.

Çizen: Ömer
Demir

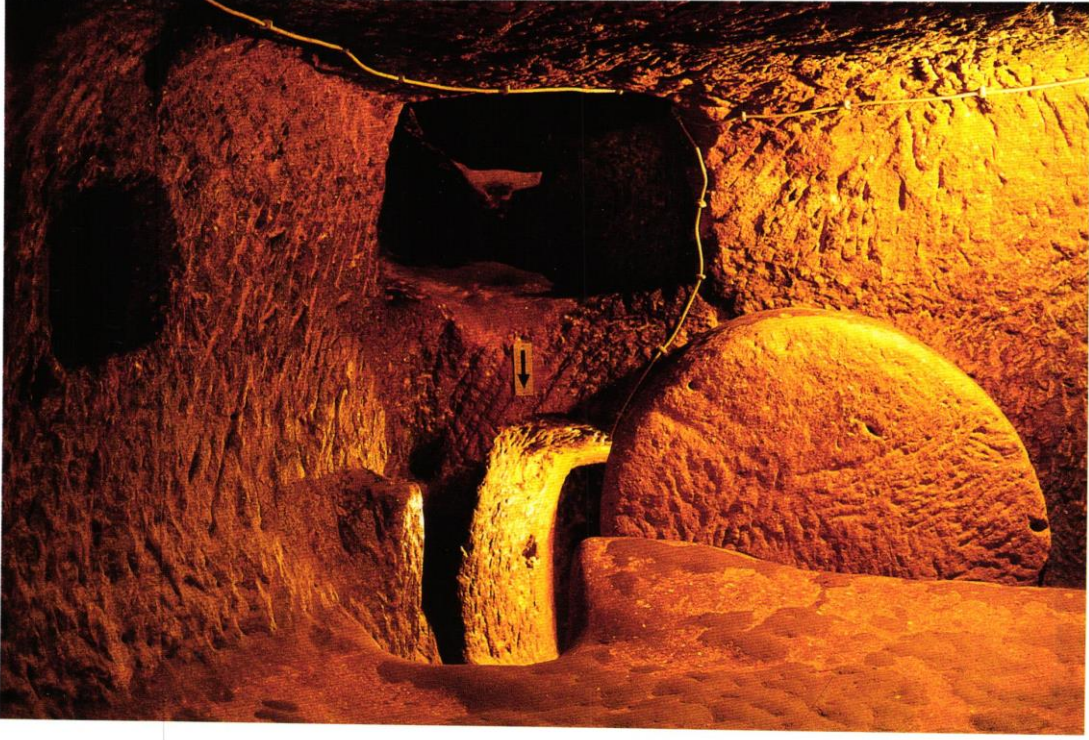

- 1- Oda
- 2- Koridor
- 3- Taş kapı
- 4- Hava bacası

Kapadokya'da ki bazı yeraltı şehirlerinin yukarıdan aşağı doğru ilk girişteki odaların bölümleriyle diğer iç tarafta ki odalar arasında gözle görülür şekilde ayrıcalık olduğu gözden kaçmamaktadır. bunlardan bir örnek gösterilmesi gerekirse SARATLI ve ÖZLÜCE yeraltı şehirlerinde daha bariz bir şekilde ayrıcalık görülmektedir. Bahsedilen bu iki yeraltı şehirlerinin ilk giriş kısımlarındaki odaların elde yapma mağaralara çok benzemektedirler. Kaba ve rasgele kazıldığı hiçbir kazma ve murç izine rastlanmadığı görülmüştür. Diğer iç kısımlardaki odaların gayet düzgün çalışma yapıldığı ve uçları sivri aletlerle kazıldığı görülmüştür. Yine bu şehirlerin ilk giriş kapılarının olmayışı ve doğal mağaralarda olduğu gibi gayet geniş bir girişe sahip olması ve sonradan moloz yığma taşlarla kapı haline getirilip ve buralara birde savunma amaçlı TAŞKAPI yerleştirmişlerdir. Sonradan yerleş-

tirilen taşkapıların bütün yeraltı şehirlerindeki tamamı dışarda tasarlanıp aşağıya indirilip bu günkü bulunduğu yerlerine konmuştur. Yalnız Özkonak yeraltı şehirlerindeki taş kapılar hariç, çünkü Özkonak'taki taş kapıların nerede yapıldığı henüz bilinmemektedir. Buranın 2. bölümündeki odanın bir tanesinde taş kapı yapılırken yarım kalmıştır. Diğer yeraltı şehirlerinde bulunan taş kapılarla yeraltı şehrinin tuf kayaların sertlik derecesi birbirini tutmamaktadır. yeraltı şehirlerinin kayaları yumuşak taş kapılar daha serttir ve geldiği yerler bellidir. Kayseri İncesu, Bölöner Taşlık, Derinkuyu Çakıllı arası değirmen taşı dedikleri taşlık Kaymaklı Kavak köyü arası madala taş kesidi. Yeraltı şehirlerindeki taşkapılar sadece bu bahsettiğimiz yerlerle sertlik dereceleri birbirlerine uyum sağlamaktadır. Ve bu sözünü ettiğimiz yerlerden tasarlanıp, ihtimal camız kağanlarıyla getirilip yeraltı şehirlerine konduğu sanılmaktadır.

ÖZKONAK YERALTI ŞEHİRİ

Özkonak, Avanos'un Gülşehir istikametinden 12 km. kuzeyine düşer. "Yallı Damı Sığınağı" "Belha Manastırı" kasabanın hemen güney kısmındadır. Bizans dönemine ait olan bu manastır Kapadokya'da bulunan diğer manastırların tipik bir örneğidir.

Yeraltı şehri 1972 yılında cami müezzini Latif Acar tarafından, kendi bahçesinde çalışırken meydana çıkarılmıştır. Yeraltı şehrinin temizleme çalışmalarını Özkonak Belediyesi yaptırıp 1973 yılında turizmin hizmetine sunulmuştur. Buranın korunmasını 1990 yılına kadar Latif Acar üstlenmiştir. Yeraltı şehrine gelen yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı büyük çapta artmış ve

Müze Müdürlüğü'nün kontrolü altına alınmıştır.

Diğer yeraltı şehirlerinde olduğu gibi hayvan besleme yerleri, zahire ambarları, şarap mahzenleri ve taş kapıları dikkat çekmektedir. Kapadokya'daki bütün yeraltı şehirlerinin taş kapıları genellikle dışarıda yapıp içeri sokulmuştur. Taş kapıların kalınlığı 60 cm. boyu 170 cm. ağırlığı ise 500 kg.dır. Buradaki taş kapılar içerde yapılmıştır. Taşların yapıldığı yerler halen bellidir.

Özkonak'ta kasabayı üçe ayıran bir dere bulunmaktadır. Derenin derinliği 30m. olup uzunluğu ise 4 km.dir. Bu derenin iç kenarında boydan boya eski bir yerleşim yeri bulunmaktadır.

DERİNKUYU YERALTI ŞEHİRİ (Melegüp-Melagobia)

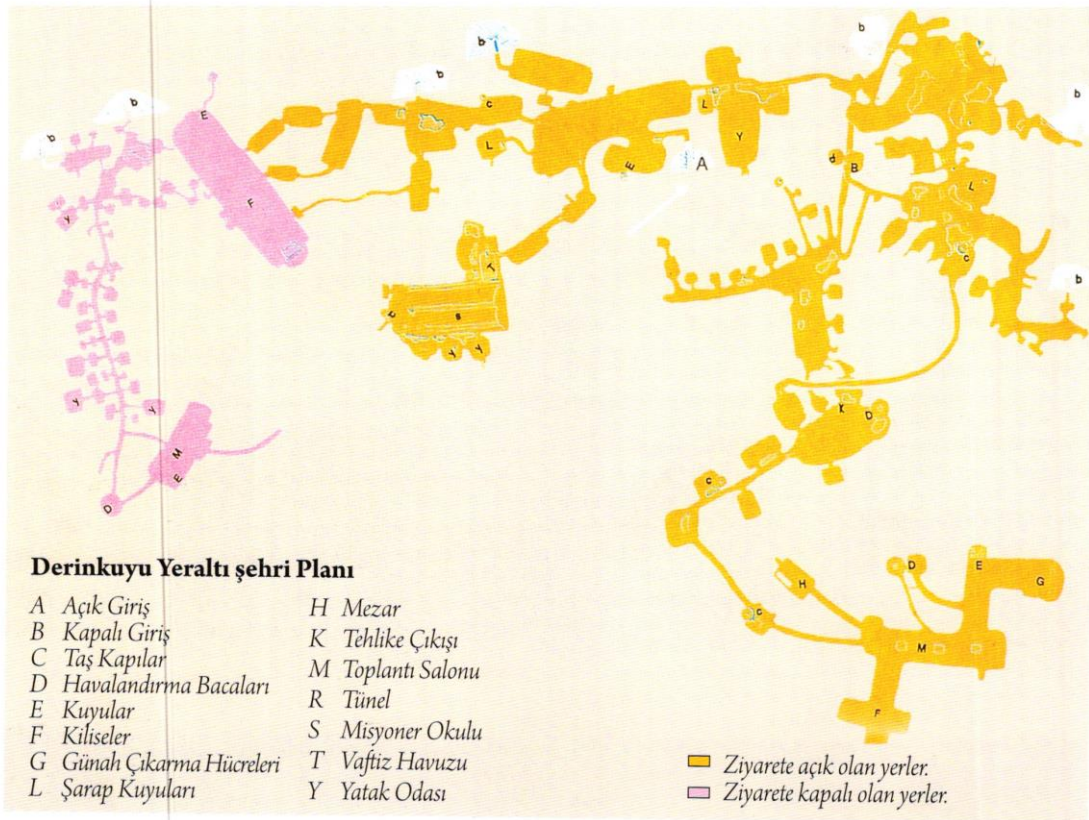
Derinkuyu, Nevşehir- Niğde asfaltı üzerinde Nevşehir'in 7000 nüfuslu (1986 sayımına göre) bir ilçesidir. (Rakım 1355 m) Niğde'ye 50, kendi ilimize 29 km. uzaklıktadır. Yeraltı şehri, Yerüstü kiliseleri, akıl hastanesi ve tarihsel zenginlikleri ile yeni yeni tanınan bu Anadolu kasabası her gün binlerce turistin uğrak yeri olmuştur.

Yeraltı şehri bir raslantı sonucu bulunarak 1965 yılında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından hizmete açıldı.

Dünyanın 9. harikası olduğu konusunda ziyaretçilerin görüş birliğine vardığı bu yeraltı şehrinde Hititlerin, Romalıların, Bizanslıların, ve hatta Proto- Hititlerin oturdukları tahmin ediliyor. Ancak öyle sanılıyor ki, ilk katlar Proto-Hititler tarafından kullanılmak üzere yapılmış, bugünkü 8 katlı yeraltı şehri sonradan gelen başka kavimlerin yaptıkları eklerle genişlemiştir.

Kapadokya bölgesinde 36 yeraltı şehri daha olup yeraltı şehirleri hristiyanlığa ilk inanan kişiler için, hem dinlerini gizli gizli yayınlamak ve her türlü baskılardan uzakta dini vecibeleri-

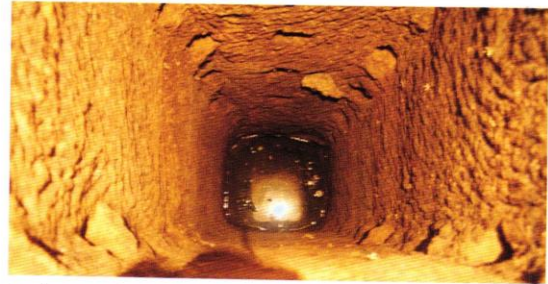

Çizen: Ömer Demir

ni yerine getirmek için güvenli bir yer olmuş, hem de daha sonraları 6'ncı ve 7'nci yüzyılda başlayan Arap akınlarına karşı sığınak olarak kullanılmıştır, 1'nci ve 2'nci katlarda misyoner okulu, vaftiz yeri, mutfak, ambar, yatak odaları, yemek odaları, şarap mahsenleri, ahırlar vardır. 3'ncü ve 4'ncü katlarda gizlenme yerleri, silah depoları bulunmaktadır. Kent büyük bir saldırıya uğradığı zaman bu tünellerden kaçarak kendilerini kurtarıyorlardı. 3'ncü katta bulunan bir tünelin 9 km. uzaklıktaki Kaymaklı yeraltı şehriyle bağlantılı olduğu sanılıyor.

Tünelin hava bacaları arazi içinde olduğundan korunamamış, taş ve toprakla dolmuş, bazı yerleri tahrip edilmiştir.

Yeraltı şehrinin öteki katlarının sığınak olduğunu gösteren bazı izler göze çarpmaktadır.

Su kuyusu / Derinkuyu

Bunlardan bir tanesi koridorlardaki taş kapılar (Tırhıs)'dır. Kentin baskına uğradığı zamanlarda sürgü taşları ile koridorları kapatıp aşağı sığınaklara iniliyorlardı. Bu taş kapıların dışarıdan açılması mümkün değildir. Yalnız içerden açılıp kapatılabilir. Ortaları deliktir. Bu delikler dışarıdan gelen herhangi bir saldırıya karşı kendilerini savunmak içindir. Son katlarda ise özel su kuyuları, gizli firar bacaları, kilise, konferans salonu, günah çıkarma yeri, mezar ve hava bacaları bulunmaktadır. Hava bacalarından, Derinkuyu'nun içinde 52 adet daha vardır. Kent biraz eğimli bir yüzey üzerinde olduğu için bunların derinliği 70 ila 85 metre arasında değişmektedir. Bunların dip kısmı su kuyusu olup, üst kısmı hava bacasıdır ve bütün katlara buralardan hava sağlanabilmektedir.

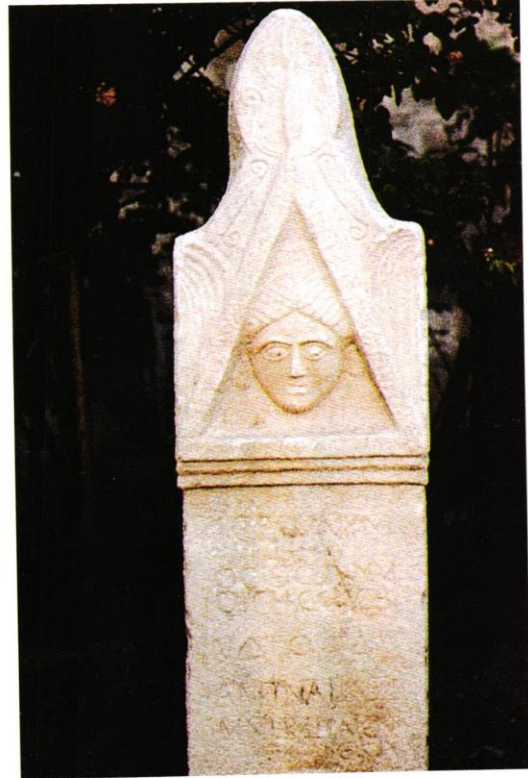
dir. Zaten kent de adını bu kuyulardan almakta olup eski adı Melagobia'dır.

1962 yılına kadar Derinkuyu kazasının su ihtiyacı çıkırıklar aracılığı ile bu kuyulardan temin ediliyordu.

Son kattaki kilise ise 10 m. eninde, 25 m. uzunluğunda, 2.5 m. yüksekliğindedir. Yapılışı haç şeklindedir. Bu kilisenin tam karşısında üç sütunlu bir konferans salonu bulunmaktadır. Yeraltı şehrinin temizlenmesi sırasında, salonun sağ tarafına düşen koridorun sonunda bir mezar bulunmuştur. Şu anda boştur. İçerisinde bulunan bir iskeletin tahlil için Ankara'ya gönderildiği söylenir. Derinkuyu'nun altında hizmete açılmış bu yeraltı

Kartal Heykeli / Roma Dönemi / Derinkuyu

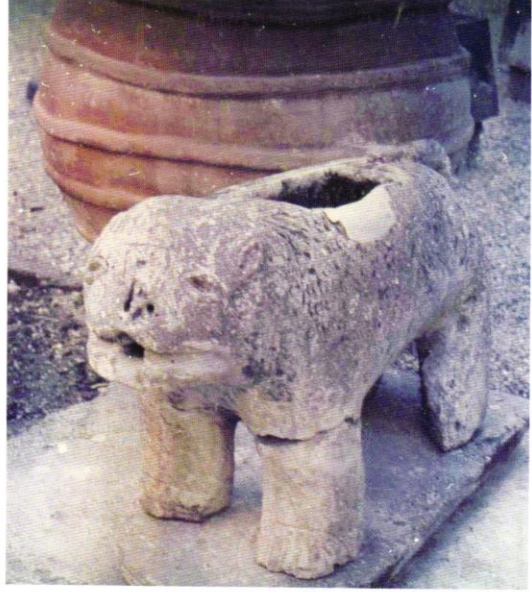

Mezar Taşı / Roma Dönemi / Derinkuyu

şehri gibi 450-500 adet yeraltı şehri daha vardır.

Bunlara ait 600 adet de iniş çıkış kapısı bulunmaktadır. Bu kapılar halen oturmakta olan evlerin içerisinde olduğu için yeraltı şehrinin 1'nci katlarının bazı kısımları halk tarafından depo olarak kullanılmaktadır. Daha derinlerde olan katlar kısmen toprakla dolu olduğundan zor gezilebilmektedir.

Bazı evlerin altında 18-20 kata kadar inen yerler vardır. 4 km²'lik bir alanı kaplayan, 2000 hane-nin barınabileceği hesaplanan yeraltı şehrinden çıkan toprağın bir kısmının Derinkuyu'nun batısındaki Söğdele tepesi eteklerine, bir kısmının da Kaymaklı-Derinkuyu istikametinden gelen kurumuş dere içerisine döküldüğü tahmin ediliyor.

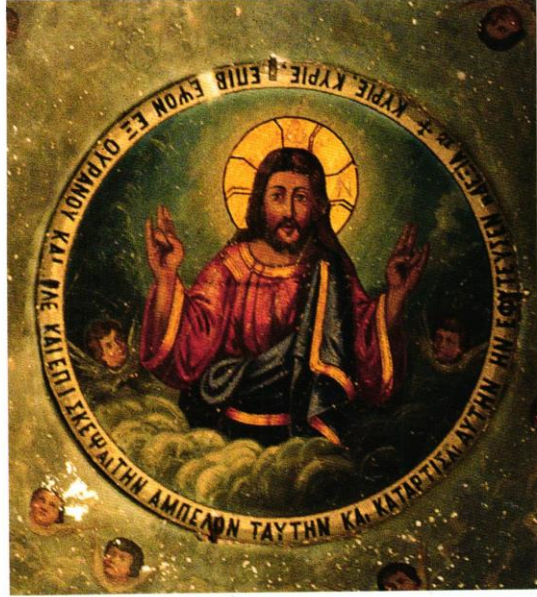
1963 yılında Derinkuyu'da bulunup Nevşehir Müzesi'nde koruma altına alınan Geç Hitit Çağı Aslan Heykeli

Mutfak / Derinkuyu

Yeraltı şehrinde ortalama 10.000 insanın yaşayabileceği düşünülürse o zamanın imkanları içerisinde insan emeğinin ve gücünün nelere yettiği daha iyi anlaşılır. Şu anda yukarda nasıl bir şehir varsa, altında aynı tarihi şehir mevcuttur.

Mısır Ehlamlarını yapabilmek için 100.000 işçi tam 30 yıl angarya usulü çalışmıştır. Acaba Derinkuyu yeraltı şehrini yapabilmek için kaç bin işçi kaç yıl ter döktü, kaç can verdi? Bu sorunun cevabı henüz verilmiş değil.

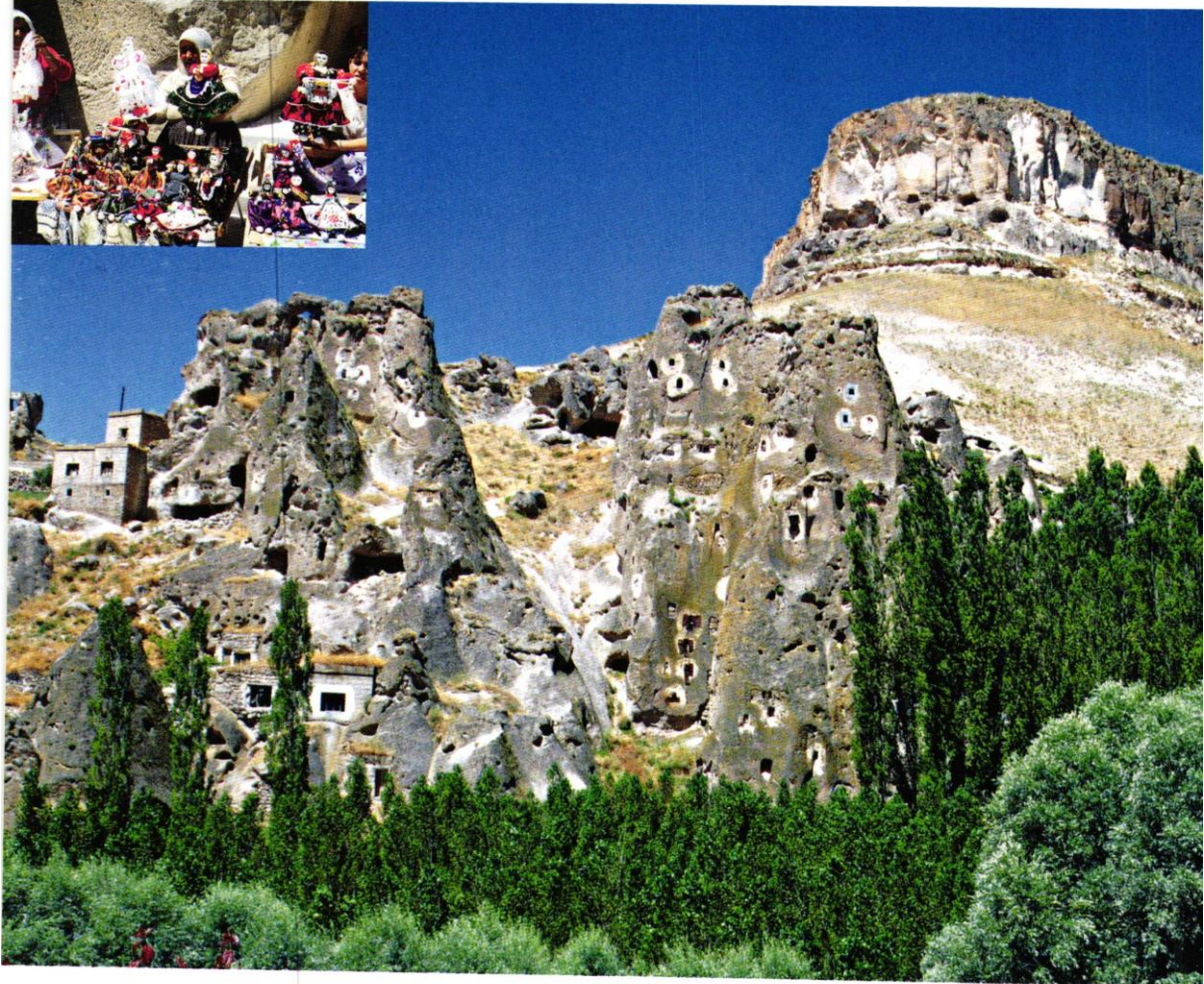
İsa pantokrotar / Aya Theoderi kilisesi Derinkuyu

SOĞANLI

Soğanlı, Derinkuyu'nun 25 km. doğusunda ve Ürgüp'ün 65 km. kuzeybatısında bir vadiye yer almaktadır. Buraya bir zamanlar "Soandos" denilmiştir. Fakat, yaygın olan bir hikayeye göre buranın Arap istilalarında alınan en son yer olduğu belirtilir ve Battal Gazi bölgede bir çok yeri ele geçirdikten sonra, arkasından gelenlere burayı en sona bıraktığını söylediği anlatılır. Böylece buranın adı "Sonakaldı" olmuştur. Bu isim yüzyıllar

boyunca değişerek, bugün "Soğanlı" olmuştur. Soğanlı vadisinde çoğu toprakla dolu, yaklaşık 150 tane ilginç kilise vardır. Diğerleri ise güvercinliğe dönüşmüştür. Bunların içinden, Yılanlı Kilise, Saklı Kilise, Meryemana Kilisesi, Karanlık Kilisesi, Tokalı Kilise, Kubbeli kilise ziyaret edilebilir. Kubbeli Kilise kesinlikle ziyaret edilmeye değerdir. Soğanlı kendi özellikleri ile Göreme kadar ilginçtir.

SOBESOS ANTİK KENTİ

Nevşehir İli, Ürgüp İlçesi, Şahinefendi Köyü, Örencin Mevkii'nde 2002 yılı mayıs ayında yapılan bir kaçak kazı sonrasında Nevşehir Müze Müdürlüğü'nce yapılan kazı çalışmalarında, Geç Roma Dönemine ait mozaikli bir toplantı salonu ve Hamam Yapısı ortaya çıkarılmıştır.

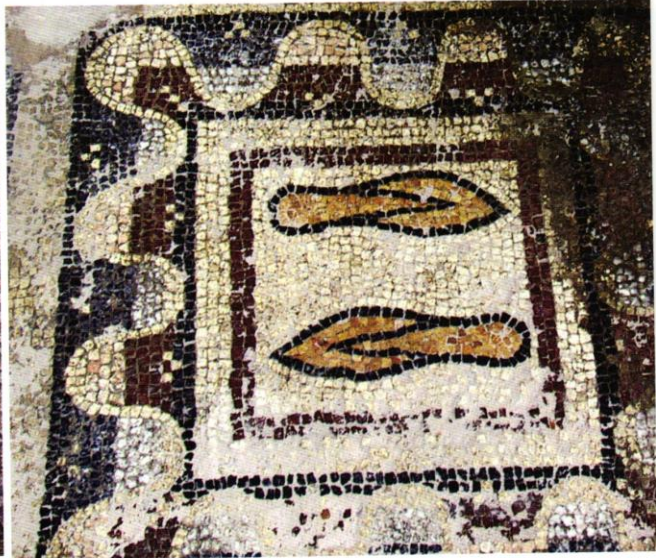
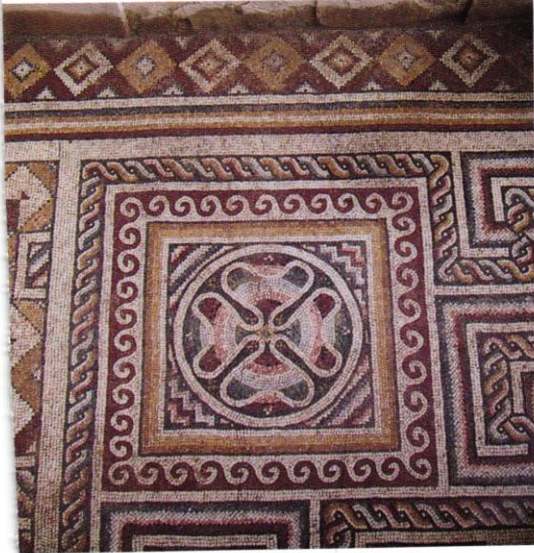
Yapılan çalışmalar sonrasında toplantı salonunun Erken Bizans Döneminde bir şekilde yıkıldığı ve uzun süre tahribata açık kaldığı ve bu dönemde mozaiklerden büyük bir bölümünün tahrip olduğu görülmüştür.

Geç Roma dönemine ait mozaikli toplantı salonundaki mozaikli alanın üzerine Erken Bizans (6.-7. Yüzyıllar) döneminde tahrip olan toplantı salonunun üzerine aynı malzemeden basit bir şapelin yapıldığı görülmüştür.

Toplantı salonunun çevresinde de Bizans dönemine ait 100 e yakın mezar tespit edilmiştir. Mezarlarda yapılan incelemede iskeletlerin doğu batı yönlü gömüldükleri, ellerin göğüs üstünde sağ el kalp üzerinde, sol elin de dalak üzerine gelecek şekilde kavuşturulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca toplantı salonunun güneyinde bir adet te mezar şapeli ortaya çıkarılmıştır.

Hamam yapısı da külhan, sıcaklık, soğukluk, ılıkılık, havuz ve soyunma odası olmak üzere bütün müstemilatı ile ortaya çıkarılmıştır. Soyunma odasının bir köşesindeki mozaikten sandalet motifi görülmeye değerdir.

Antik kaynaklardaki adı SOBESSOS olarak geçen örenyeri, ele geçen buluntuları ışığında Geç Roma ve Erken Bizans döneminde yerleşime sahne olmuştur. Örenyerinde kazı çalışmaları devam etmektedir.

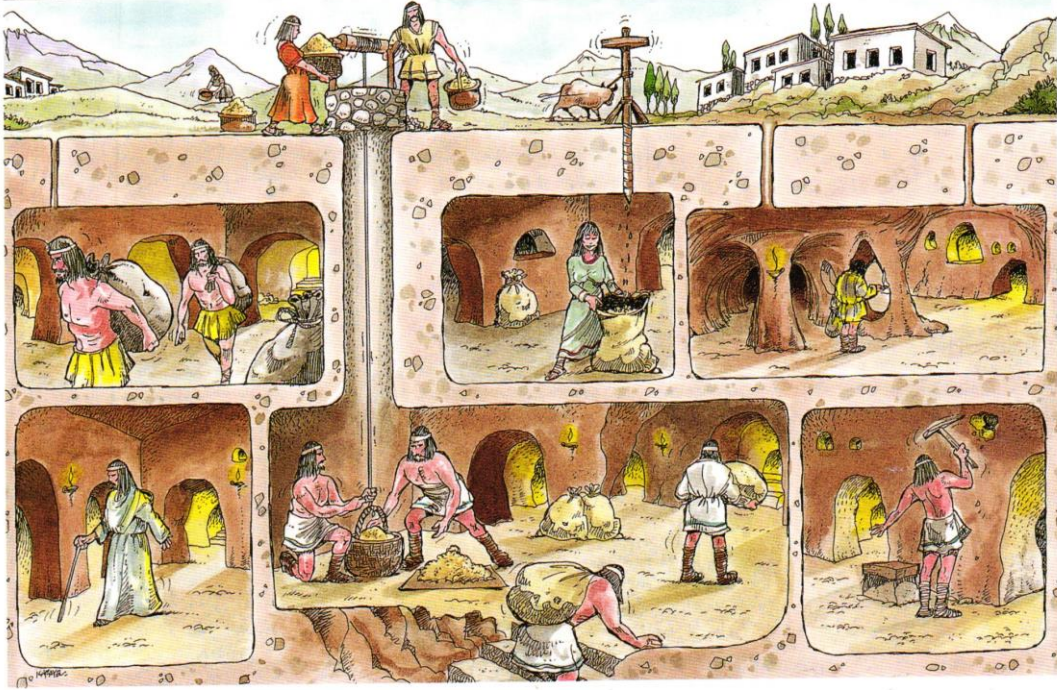
YERALTI ŞEHİRLERİ ve YAPAN İNSANLAR

Tabiat, tarih ve insanoğlunun elele vermesiyle oluşturulan dünyanın hiç bir yerinde bir eşine daha rastlanmayan, tarihi ve tabiat güzelliklerine sahip Kapadokya'ya gelen ziyaretçilerin dikkatlerini çeken yerler içinde şüphesiz ki yeraltı şehirleri başta gelmiştir.

Bu bölgede 36 yeraltı şehri olduğunu daha önceki sayfalarımda bahsetmiştim. İleride yeni

buluntularla daha da çoğalacağına inandığım bütün bu yeraltı şehirlerinin yapılması kim bilir kaç senede tamamlandı, kaç binlerce kişi çalıştı, eski zamanın tekniği ile bu muazzam eserler nasıl gerçekleştirilebildi ve yeraltı şehirlerinden çıkarılan hafriyat nasıl yukarı taşındı, nasıl yok edildi. Aslında insan emeğinin ve gücünün yapamayacağı ve başaramayacağı şey yoktur. Fakat o zamanın tekniği ile bunları başarmak kolay olmasa gerek.

Yeraltı şehirlerinin yapım tarzı

Yeraltı şehirlerini yapmak için öncelikle derinlikleri 70-85 metreyi bulan ve suya kadar inen hava bacalarının oyulması, daha sonra bacalardan yanlara doğru kazı yapılarak yeraltı şehirlerinin yapılması, hafriyatın ise önceden açılmış olan hava bacalarından çıkırıklar vasıtası ile çekilmesi akla gelen en uygun yöntemdir. Eğer önceden hava bacaları açılmasa havasızlıktan rahat çalışılmaz bu muazzam eserler meydana getirilemezdi.

Yeraltı şehirlerinin kazılışını kısaca izah ederken hemen aklımıza şu soru geliyor. Yeraltı şehirlerinden çıkan bu hafriyatlar nerelere döküldü ve nasıl yok edildi? Derinliği bazı yerlerde 70-85 metreyi bulan ve 4km²'lik bir alanı kaplayan bir yeraltı kentinden çıkan hafriyatın elbette büyük bir tepe oluşturulması lazımdı.

Bu soruya şu şekilde cevap vermek mümkündür. Dikkat edilirse Kapadokya bölgesi yüzey şekli bakımından engebeli ve vadileri bol olan bir konuma sahiptir. Çevredeki yeraltı şehirlerinin hafriyatı uygun derelere dökülmüş olup zamanla erozyona uğrayarak kaybolmuştur. Derinkuyu'nun ise etrafını düz bir arazi oluşturur. Ancak kaza merkezinin içinde Kaymaklı-Derinkuyu istikametinden gelen bir dere vardır. Bu dere yaklaşık 50-60 m. eninde ve 8 km. uzunluğunda olup şimdi tamamı doludur. Yeraltı şehrinde çıkarılan hafriyatın bir kısmının bu dere içine döküldüğü, bir kısmının da Derinkuyu'nun batı cephesindeki Söğdele Tepesi eteklerine döküldüğü kanısındayım. Eğer bir başka yere yığılsaydı çıkan hafriyat büyük bir tepe meydana getirirdi. Oysa bu bölgede böyle bir yığma tepe mevcut değildir. Eğer çıkan hafriyatın araziye dağıtıldığı düşünülürse o zaman hafriyatın döküldüğü böl-

Misyonerler okulu / Derinkuyu

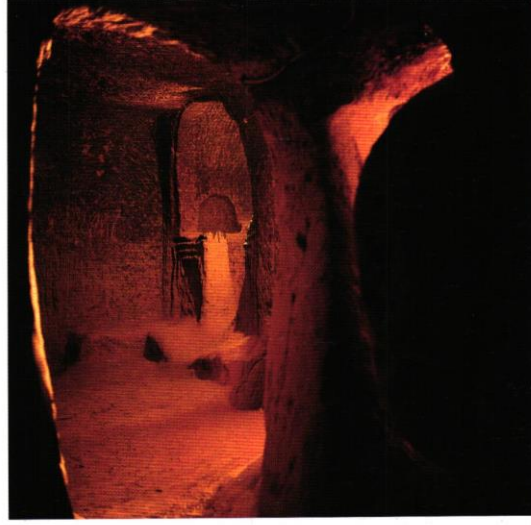
genin kıraç, ürün vermez, kısı bir toprak olması lazımdı. Böyle bir bölge yine mevcut değildir. Bu bölge tamamen verimli bir tarım arazisine sahiptir.

Doğuda Erciyes dağı batıda Hasan dağının volkan tülleri ve lavları arasında yer alan yeraltı şehrinin oyulması aslında çok da zor değildir. Yeraltı şehirlerinin bulunduğu bölgeler genellikle volkan tüllerinin bulunduğu yerlere kazılmıştır. Aslında görüldüğü kadar sert olmayıp kazılan yerler hava ile temas ettiğinde zamanla sertleşmektedir. Zaten yumuşak olmasa idi o zamanın tekniği ile bu yeraltı şehirlerini meydana getiremezlerdi. Dikkat edilirse bazı yeraltı şehirlerinin ilk katları ile son katları arasında ve bazı hava bacalarında farklılıklar göze çarpar. Üst katlar ile bazı hava bacaları diğerlerine göre daha çok sertleşmiştir ve rasgele yapıldığı, yapılırken de hiçbir murç kullanılmadığı görülmüştür. Alt katlar ile bazı hava bacalarının daha yumuşak olduğu, faz-

la sertleşmediği halen bazı yerlerin rahatça kazılabildiği, kazılmış yerlerde ise murç izlerinin çok açık olduğu görülmektedir.

Fakat kazılan yerler kısa zamanda sertleşmeyip izlerde kaybolmamaktadır. Bilhassa murç izlerinin kaybolması için uzun zamanın geçmesi lazımdır. Bu demektir ki; yeraltı şehirlerinin ilk katları ile son katlarının yapılış yılları arasında bir hayli zaman farkı vardır. 1910 yılında İngiliz R. CAMP BEIL THOMSON Derinkuyu'ya 26 km. uzaklıktaki Soğanlı deresinde Paleolitik Çağ'a ait taş, el baltası gibi şeyler bulmuştur. Zaten yeraltı şehirleri de bu bölgede olduğuna göre acaba bu şehirlerin birinci katları Paleolitik Çağ'a mı ait henüz bilinmemektedir. Çünkü bu bölgede şimdiye kadar herhangi bir arkeolojik kazı ve inceleme yapılmamıştır. Ancak Derinkuyu yeraltı şehrinin 7. katında haç şeklinde kilisenin bulunması, ilk katların sonradan daha geliştirilerek misyoner

okulunun ve vaftiz yerinin yapılması Roma ve Bizanslıların burada ikamet ettiklerinin kesin isbatıdır. Yeraltı şehirlerinin havalandırma sistemleri düzenli bir şekilde yapılmıştır. Şöyle ki; aşağı katlara inildikçe çok temiz bir hava sirkülasyonu mevcuttur. Özellikle Derinkuyu yeraltı şehrinin son katlara kadar temizlenmiş olması hava sirkülasyonunun fark edilmesinde büyük rol oynar. 7. katta hava bacasının yanına doğru yaklaşınca süratli bir şekilde sigara dumanının yukarı doğru çıktığı görülür. Bu kısımlarda ısı yaz kış değişmeden 7-8 derece civarındadır. Hava bacalarından uzak yerler ise 13-15 dereceyi bulmaktadır. Yeraltı şehirlerinde ilgi çekici yerlerden birisi de şehrin birinci katındanyeryüzüne açılan yaklaşık 10 cm çapında 3-4 metre uzunluğundaki deliklerdir. Bu deliklerin uçları metal ağaç matkapla

Sürgü taşlı bir mekan ve koridor / Mazı

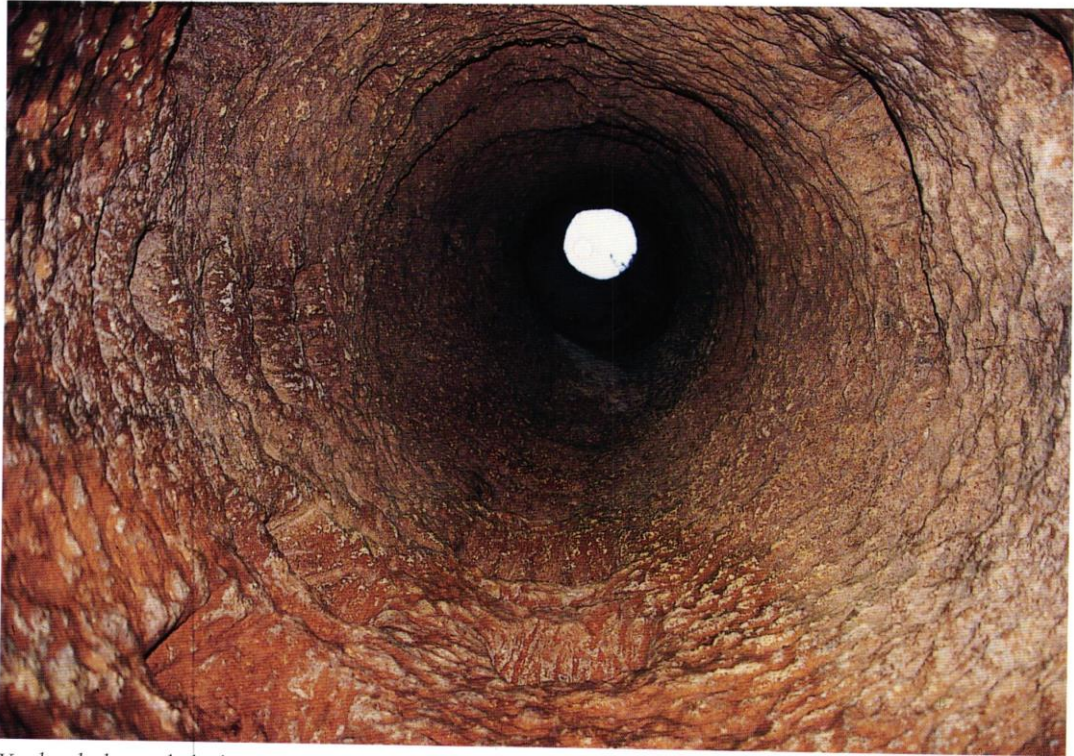
delinmiş olup, haberleşme sistemi için kullanıldığı tahmin edilmektedir. Bazı yerlerde yanyana çift delik, bazı yerlerde ise tek delik göze çarpar.

Bugüne kadar yeraltı şehirlerinin ancak bazı bölümleri hizmete açılabilmiştir. Bu şehirler hakkında fazlaca bir bilgiye sahip değiliz. Bu nedenle karşımıza devamlı sorular çıkmaktadır. Örneğin bu kalabalık nüfuslu yeraltı şehri insanların nasıl yaşadıkları hakkında sorular gittikçe çoğalmaktadır.

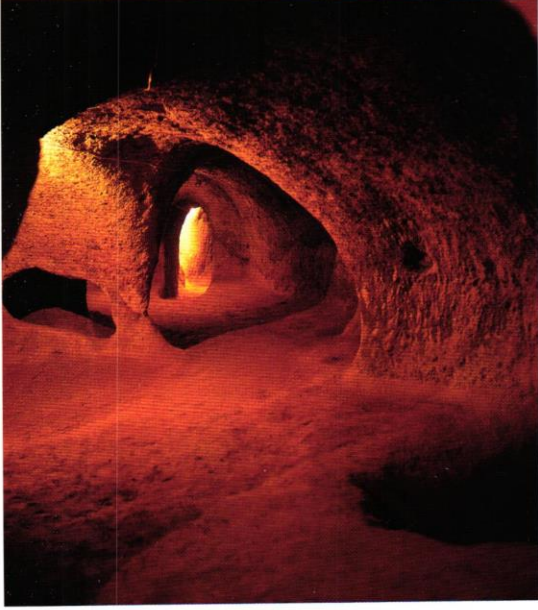
Bu gördüğünüz, gezdiğimiz yeraltı şehirlerinde, çok az mutfaklara rastlanmaktadır. Halbuki her ailenin veya bir iki ailenin bir mutfığı olması gerekmektedir. Birçok ailenin bir mutfığı müşterek kullandıklarını görüyoruz. Bunun da nedeni bu insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için

az ateş kullanmak zorunda olmalarıdır. Çünkü bir çok mutfığın aynı zamanda kullanılmasıyla meydana gelen dumanların dikkat çekip bu şehirlerin düşman tarafından kolayca keşfedilmesi ihtimali vardır. Bu yüzden az mutfak yapmak ihtiyacı doğmuştur.

Yine bu yeraltı şehirlerinde tuvalete benzeyen bazı çukurlar bulunmuşsa da bunlar kesinlik kazanmış değildir. Sadece Tatların ve Gelveri yeraltı şehirlerindeki belli olup gayet düzgün yapılmış, bugün dahi kullanılabilir durumdadır. Tatların ve Gelveri yeraltı şehirleri bir tepenin yamacındadır. Tuvaletlerin foseptik çukuru dahi bulunmamaktadır. Bunlar Bizans devrine ait yeraltı şehirleridir. Bazı yeraltı şehirlerinin üzerine köyler kurulmuştur. Bazılarında ise hiçbir şey yoktur. Hatta temel taşlarına dahi

Yeraltı şehirlerinin haberleşme sistemi

Yeraltı Şehri / Özlüce

rastlanmamaktadır. Bu düz arazide bulunan yeraltı şehirlerindeki insanlar tuvalet ihtiyacını acaba nasıl karşılıyorlardı? Bu ihtiyaç normal zamanlarda dışarı çıkılarak gideriliyordu. Burası bir istilaya uğradığı zaman ise içeride mahsur kalan insanlar çanak, çömlek gibi şeyleri kullanıyor bunların koku ve hastalık yapmaması için de üzerini kumlayıp müsait bir zamanda dışarı çıkarıyorlardı. En uygun yöntem bu olsa gerek.

Bugüne kadar turizme açılan yeraltı şehirlerindeki temizleme sırasında bunların giyim ve kuşamları hakkında hiçbir ipucuna rastlanmamıştır. Yeraltı şehirleri biraz serindir. Bu nedenle değişik elbise kullansalar gerek. Aşağıda kaldıkları müddetçe yünlü hayvan derileri kullandıkları düşünülebilir.

Ahır / Derinkuyu

Tuvalet / Tatların

Bir de bu insanların boylarının ne kadar olduğunu düşünelim. Bütün yeraltı şehirlerinin koridorlarının yüksekliği 160-170 cm. arasındadır. Halbuki eski insanların daha uzun boylu olduğunu, nesilin gittikçe kısaldığı düşünülüyor. Bu insanların kısa veya uzun boylu oldukları belli değildir.

O devirde hayvana ve şaraba çok önem verildiği bellidir. Çünkü bütün yeraltı şehirlerinin 1. katlarında çokça ahırlara ve şaraphanelere rastlanmaktadır. Sözü ettiğimiz bu insanlar arazilerini rahatça ekip dikmişlerdir. Hatta tepelerin etekleri verimli topraklara sahip olduğundan şehirlerden uzak olmasına rağmen buralar rahatça kullanılabilmektedir. Düşman saldırılarında nasıl

kendilerini koruyabiliyorlar veya nasıl haberleşebiliyorlardı.

Kapadokya'da; Erdağ, Karadağ, Çağrı, Kahveci dağı gibi daha birçok küçük dağ ve tepeler bulunmaktadır. Bunların bazılarının üzerinde nöbetçi kulübeleri bulunduğu, zamanla bu kulübelerin yok olup sadece temel taşlarının kaldığını görüyoruz. Bu kulübelere birbirlerine aynaları yansıtarak haberleşmeyi sağlayabilmişlerdir.

Hristiyanlığın yayılmasında da bu yeraltı şehirlerinin çok büyük rolü olmuştur. Bu durum yeraltı şehirlerinin temizlenmesi sırasında orta-ya çıkarılan kiliselerden ve gizli ibadet yerlerinden anlaşılmaktadır. M.S. 8.yy'dan

sonra yeraltı şehirlerinin kullanılmadığı görülür.

Asırlar boyu boş kalan yeraltı şehirleri kar, yağmur suları ile kapılardan ve bacalardan giren taş ve toprakla dolmuştur. Bazı yerleri kısmen, bazı yerleri tamamen kapanmıştır. Bu nedenle alt kısımların farkına varılmadan bazılarının üzerine köy ve kasabalar kurulmuştur.

Yeraltı şehirlerinin en ilgi toplayan yönlerinden bir tanesi yuvarlak taş kapılardır. Bunların kalınlıkları 50-55 santim, boyları 170-175 santim, ağırlıkları 300-500 kg. dır ve yeraltı şehirlerinin kayası ile taş kapıların kayalarının sertlik dereceleri birbirini tutmamaktadır. Bu nedenle

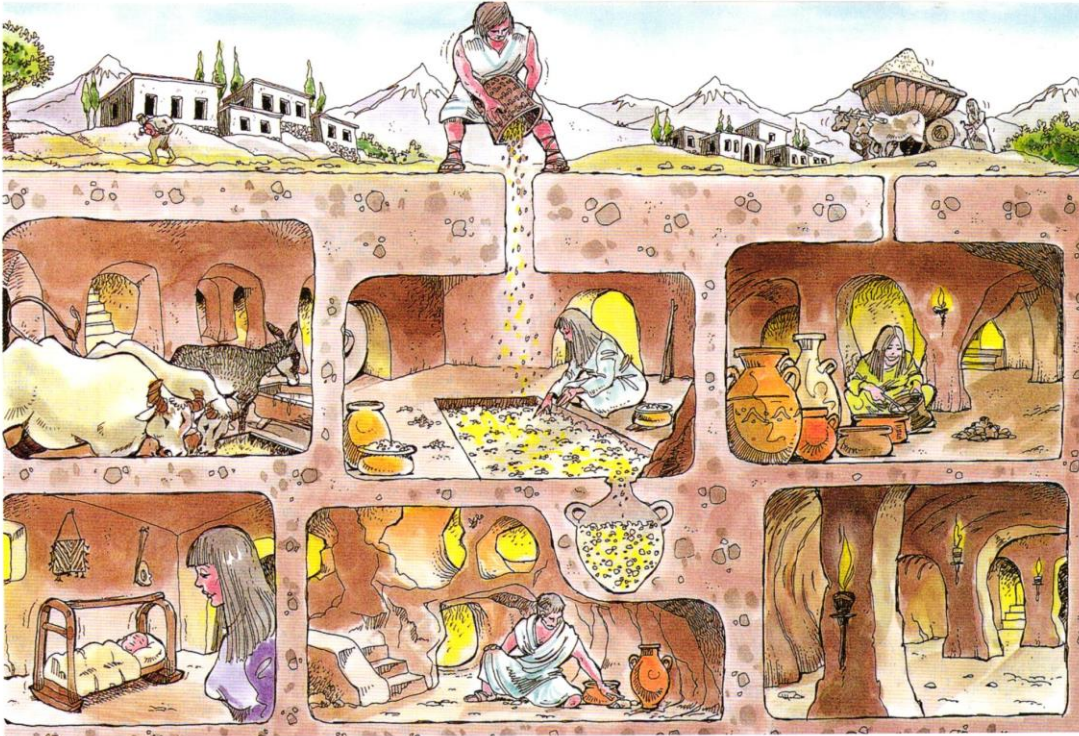
bunlar aşağıda yapılmamış yukarıda yani yeryüzünde yapıp aşağıya indirilmiştir.

Bugüne kadar hizmete açılmış veya açılmamış yeraltı şehirlerinin yerleşimleri genellikle tepelerin doğu, güney ve batı istikametlerine doğrudur.

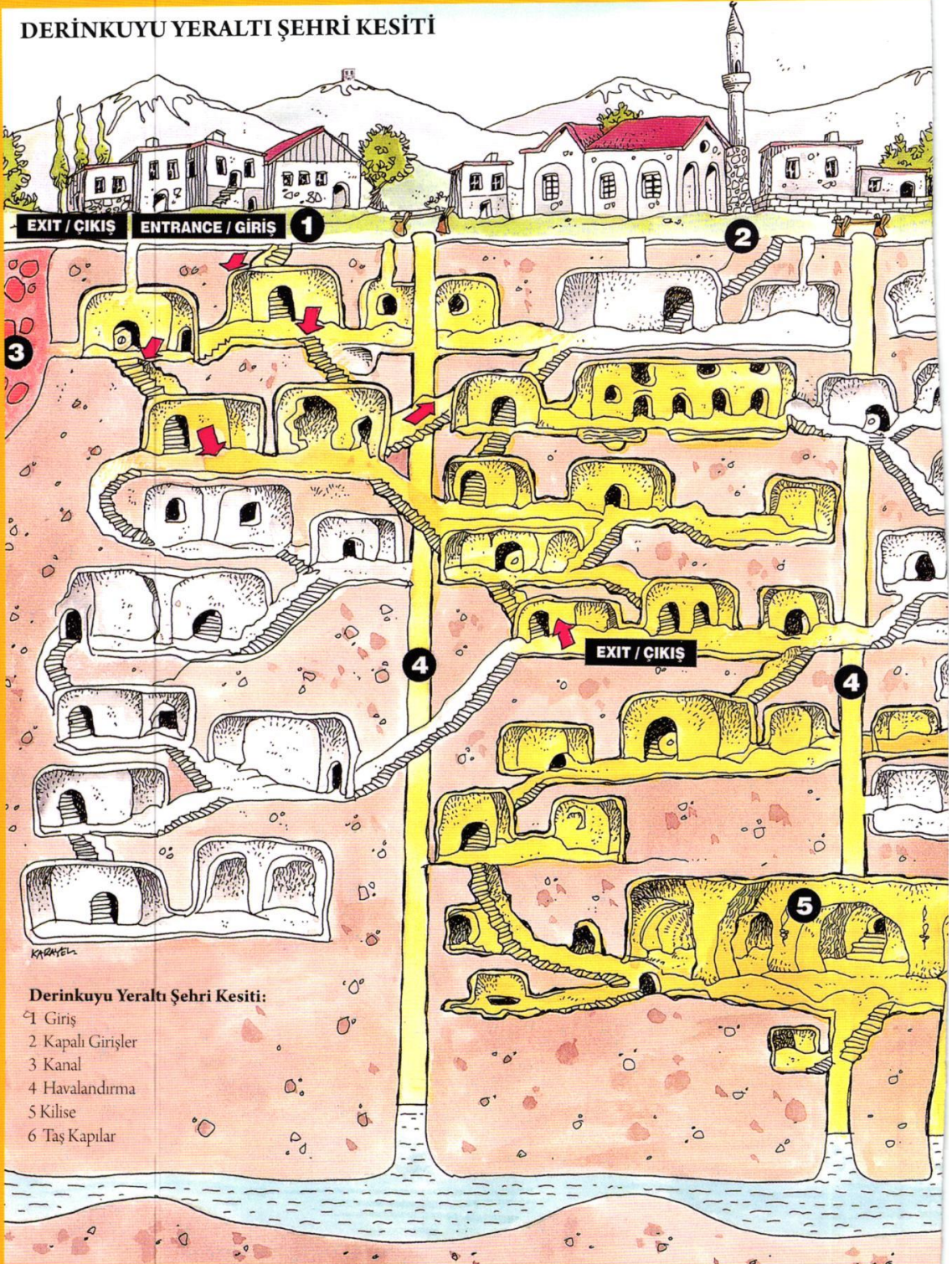
Kuzey tarafa kurulmamasının sebebi, bu yörede kışın karlı ve çok soğuk olmasıdır.

Yeraltı şehirlerini ilk yapan insanların kimler olduğu, hangi asırda başladıkları, bu kavimlerin nereden geldikleri, neden ihtiyaç duyulduğu hakkındaki sorulara kimse kesin cevap verememektedir.

Yeraltı şehirlerinde şarap yapımı

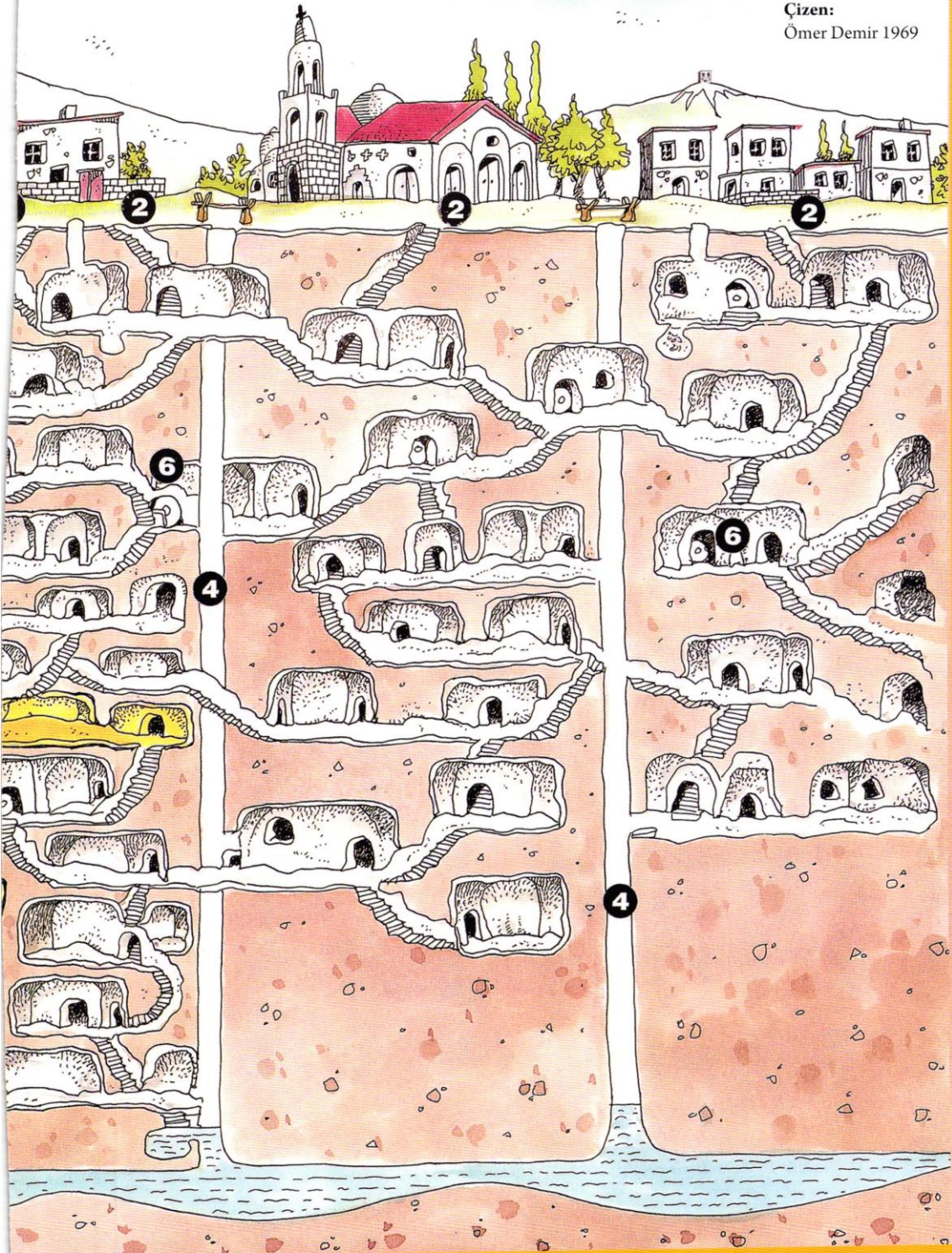
DERİNKUYU YERALTI ŞEHİRİ KESİTİ

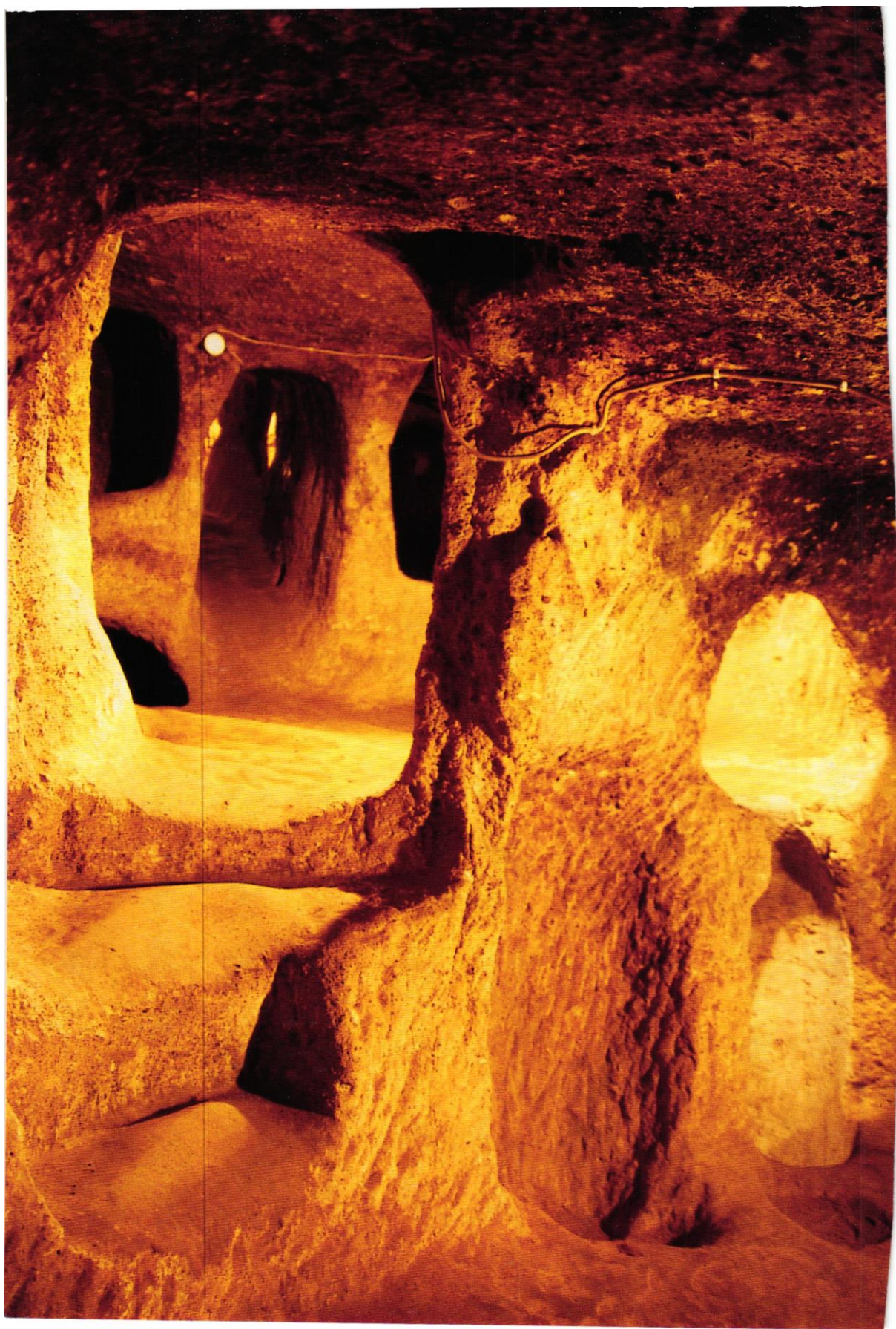

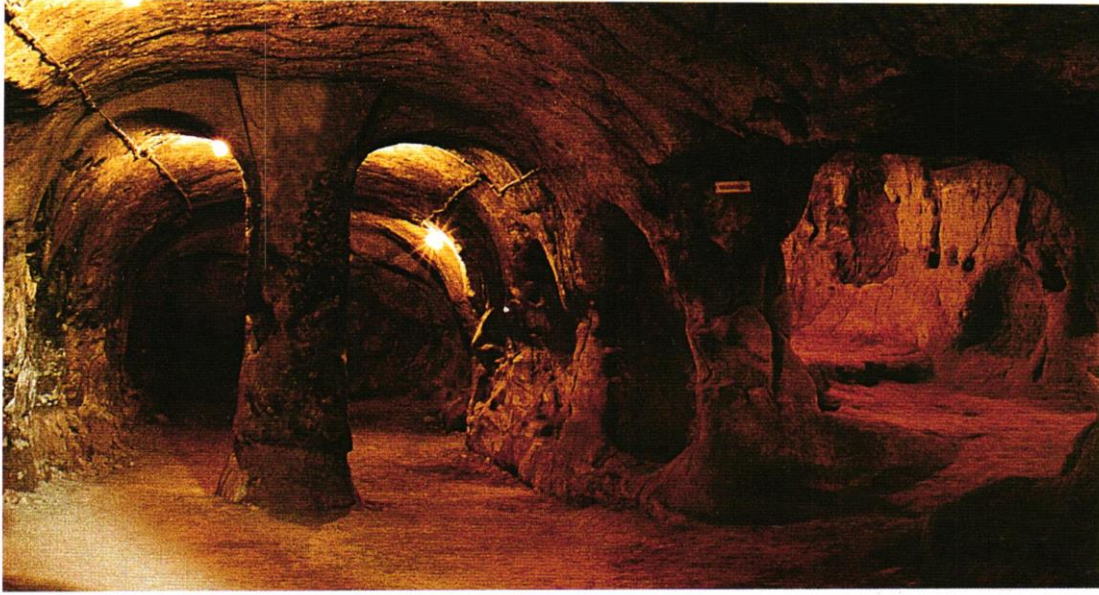
Derinkuyu Yeraltı Şehri Kesiti:

- 1 Giriş
- 2 Kapalı Girişler
- 3 Kanal
- 4 Havalandırma
- 5 Kilise
- 6 Taş Kapılar

Çizen:
Ömer Demir 1969

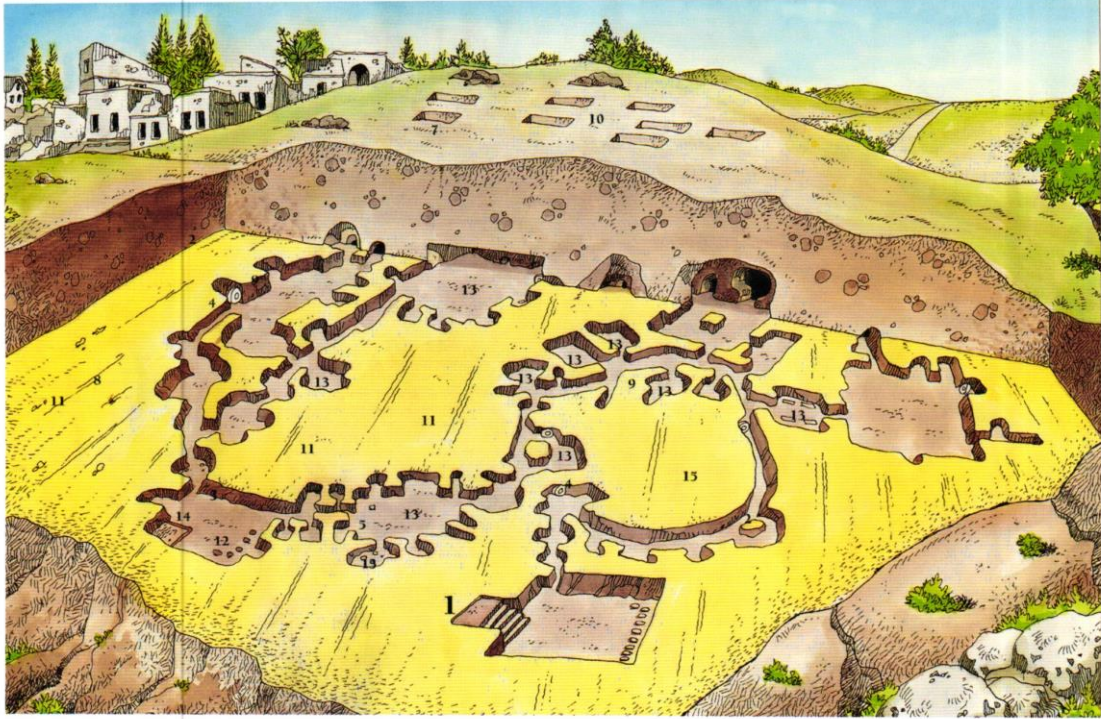
MAZI KÖYÜ YERALTI ŞEHİRİ

Kapadokya bölgesinde turizme tanıtılıp gün ışığına çıkarılmamış yerlerden birisi de Mazi köyüdür. Kaymaklı'dan 7-8 km doğu istikametine seyretilirse bir dere içersine kurulmuş köye varılır. Buranın ilgi çekici yerlerini yüksek kayalar içersine oyulmuş eski mezarlar, çeşitli yapılarıdaki şapel ve kiliseler ile yeraltı şehri teşkil eder. Mezarlar üç değişik şekil üzerine yapılmışlardır. Bunlardan dört tanesi sütunlu olup çok ilgi çekicidir. Bazıları da sütunsuz olmakla beraber cenaze konulan iç kısımlar birbirinin aynıdır. Sütunlu ve sütunsuz olan mezarların sayıları yaklaşık otuz kadardır. Kayaların üzerindeki düzlüğe yapılan diğer mezarlar ise binleri bulmaktadır. Köyün üzerindeki kayalarda ve Bağrsak deresi bölgesinde çok miktarda kilise ve şapeller varsa da, bunların bazıları yıkılmış ve toprakla dolmuştur. Ancak köyün güneyindeki

kayalar içersine oyulan bir kilise temiz ve sağlam kalabilmiştir. Bu kilise ortada bir sütun, girişin sol tarafında bir büyük apsis ve iki kavisli tavan olarak yapılmıştır. Apsislerin her iki tarafında birer büyük haç göze çarpar. Ortadaki sütunun ön yüzünde yine aynı haç vardır. Kuzeye bakan geniş yüzünde ise küçük haçlar birbirine bağlanarak bir motif işlenmiştir.

Köyün içersindeki yeraltı şehrine doğudan batıya doğru bir kaya kovuğundan girilir. Asıl giriş kapısının neresi olduğu belli değildir. Çünkü zamanla yüksek kayalar yerinden kopmuş, asıl giriş kapısı kaybolmuştur. Yıkılan kayalar yeni yeni giriş kapıları açmasına rağmen açılan girişler çok yükseklerdedir.

Mazi Köyü yeraltı şehrinin gerekli tamirlerinin yapılarak 2013 yılda ziyarete açılmıştır.

1. Giriş
2. Kapalı Giriş Kapıları
3. Ahır
4. Taş Kapılar
5. Baharat Dövme Taşı

6. Kilise
7. Hava Bacası ve Su Kuyusu
8. Şaraphane
9. Erzak Depoları
10. Mezarlık

11. Hizmete Açık Kısımlar
12. Şarap Küpü yerleri
13. Yatak Odaları
14. Mutfak
15. Salon

Çizen: Ömer Demir

KAYMAKLI YERALTI ŞEHİRİ

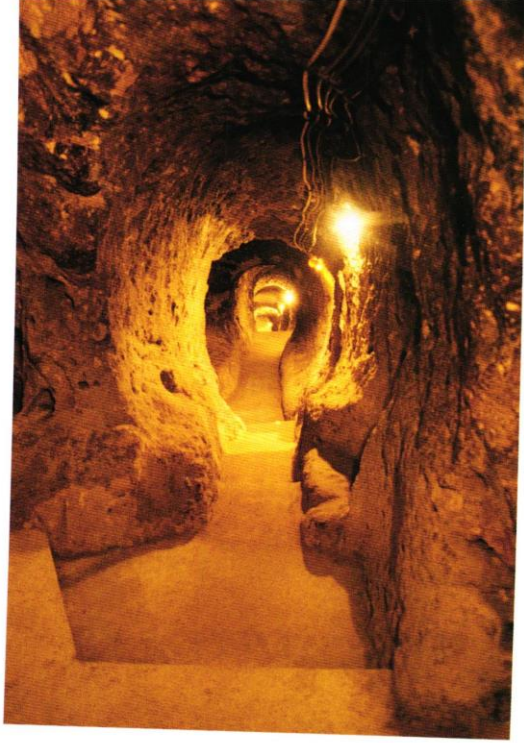
Bu kasaba Niğde - Nevşehir asfaltı üzerine kurulmuş, Nevşehir'e 20 km. Derinkuyu'ya ise 9 km. mesafededir. Kuruluş tarihi belli olmamakla beraber eski ismi Eneğüp olup, mübadeleden önce burada yaşayan Rumlar tarafından Eneğobi ve Türkler tarafından Kaymaklı olarak değiştirilmiştir. Eneğüp (Kaymaklı), Melegüp (Derinkuyu) ve Güple, aynı yol güzergahında kurulmuş eski komşu yerleşim merkezleridir. Bazı haritalarda buranın ismi Soandus olarak geçmektedir.

Bugün Kaymaklı olarak adlandırılan kasabanın ortasında bulunan bir tepenin altındaki yeraltı şehri 1964 senesinde bulunup turizme açılmıştır. Bu şehrin halen gezilebilen yeri 4 katlı olmasına rağmen ışıktandırılmamış yerleri ile beraber kaç katlı olduğu henüz tespit edilememiştir.

Fazla derine inmeyip yaklaşık 15-20 metreden sonra düz olarak gezilmektedir.

Bu şehir de diğer şehirlerde olduğu gibi Hıristi-

yanlığı kabul etmiş zulümden ve yok edilme korkusundan kaçan kavimler tarafından oyulmuş, düşmanlara karşı hem sığınak olarak kullanılmış, hem de ibadetlerini yerine getirmek için güvenli bir yer oluşmuştur. şehir karışık bir plan üzerine yapılmış gibi gözükürse de, kazılışında belli ki büyük bir dikkat ve hüner gösterilmiştir. Çünkü tüneller ve odalar çok karışık olmasına rağmen, kazılan bir oda diğer bir odaya isabet edip onunla birleşmemiştir. Gezilen yerler içerisinde; yatak odaları, yiyecek depoları, şarap mahzenleri, havalandırma bacaları, su depoları, ibadetlerini yapmak için çift apsisli kilise ve dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikelere karşı korunmak için taş kapılar göze çarpar. Bu taş kapılar diğer yeraltı şehirlerinde olduğu gibi burada da tünellere yerleştirilmiş olup, yalnız iç kısımlardan açılıp kapanabilmektedirler.

Harman yapan dönemin Rum kadınları - Asia Minor 1843 (Kaymaklı)

Yeraltı şehrinin hemen üzerindeki kayalarda basit yapılı mezarlar olup, bunların tamamı temizlenmiş vaziyettedir.

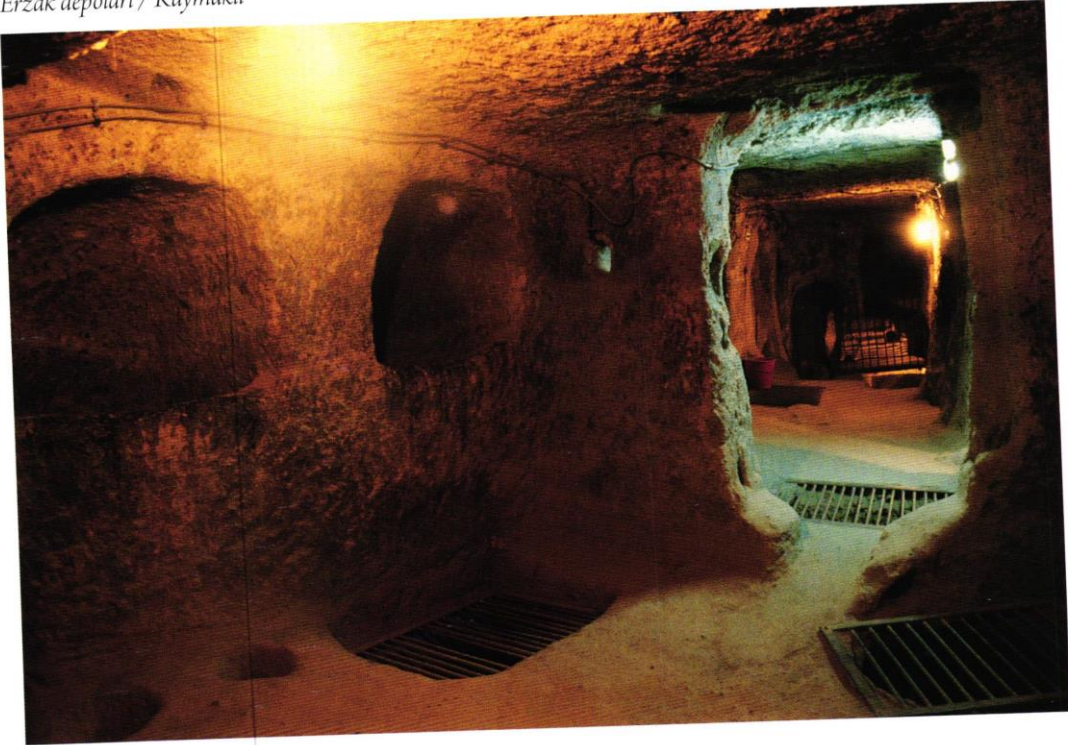
Tepenin üzerindeki mezarlar gibi yeraltı şehrinin 2. katında bir odanın içine oyulmuş, içleri boş mezarlar bulunmaktadır. Bir çok odaya sahip, bir karınca yuvasından farkı olmayan, Kaymaklı yeraltı şehrinin açık olan ve gezilen yerinde bir adet hava bacası ve bir adet mutfığa rastlanmaktadır. Diğer hava bacalarının ve mutfaklarının nerede olduğu, kaç tane olduğu henüz tespit edilememiştir.

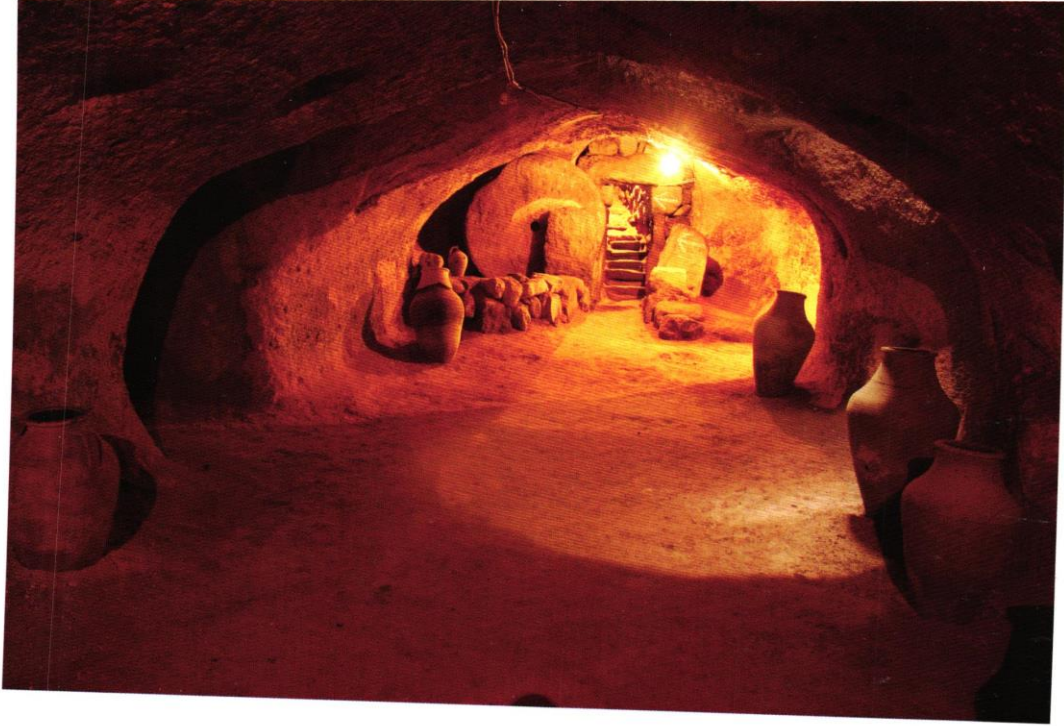
Koridorların kapatılmasında kullanılan taş kapıların kalınlıkları 55-60 cm. boyları 170-

175 cm.dir. Ağırlığı ise 500 kg.in üzerindedir. Özkonak hariç diğer yeraltı şehirlerinde olduğu gibi, bu yeraltı şehrinin taş kapıları da dışarıdan gelmiştir. Çünkü yeraltı şehrinin sertlik derecesi ile, taş kapılarının sertlik derecesi birbirini tutmamaktadır. Yeraltı şehrinin sertlik derecesi 14-18'dir. Taş kapıların sertlik derecesi ise 30-35'dir. Bu nedenle bu taş kapıların dışarıdan getirilip, içeride takıldığı anlaşılmaktadır. Bugünkü gezi güzergahından getirilmeyip, yanındaki üzeri taşla örülü yerden getirilmiştir.

Görölmeye değer yeraltı şehirlerinden bir tanesi de Kaymaklı yeraltı şehridir.

Erzak depoları / Kaymaklı

ELDEN YAPMA MAĞARA DEVRİ

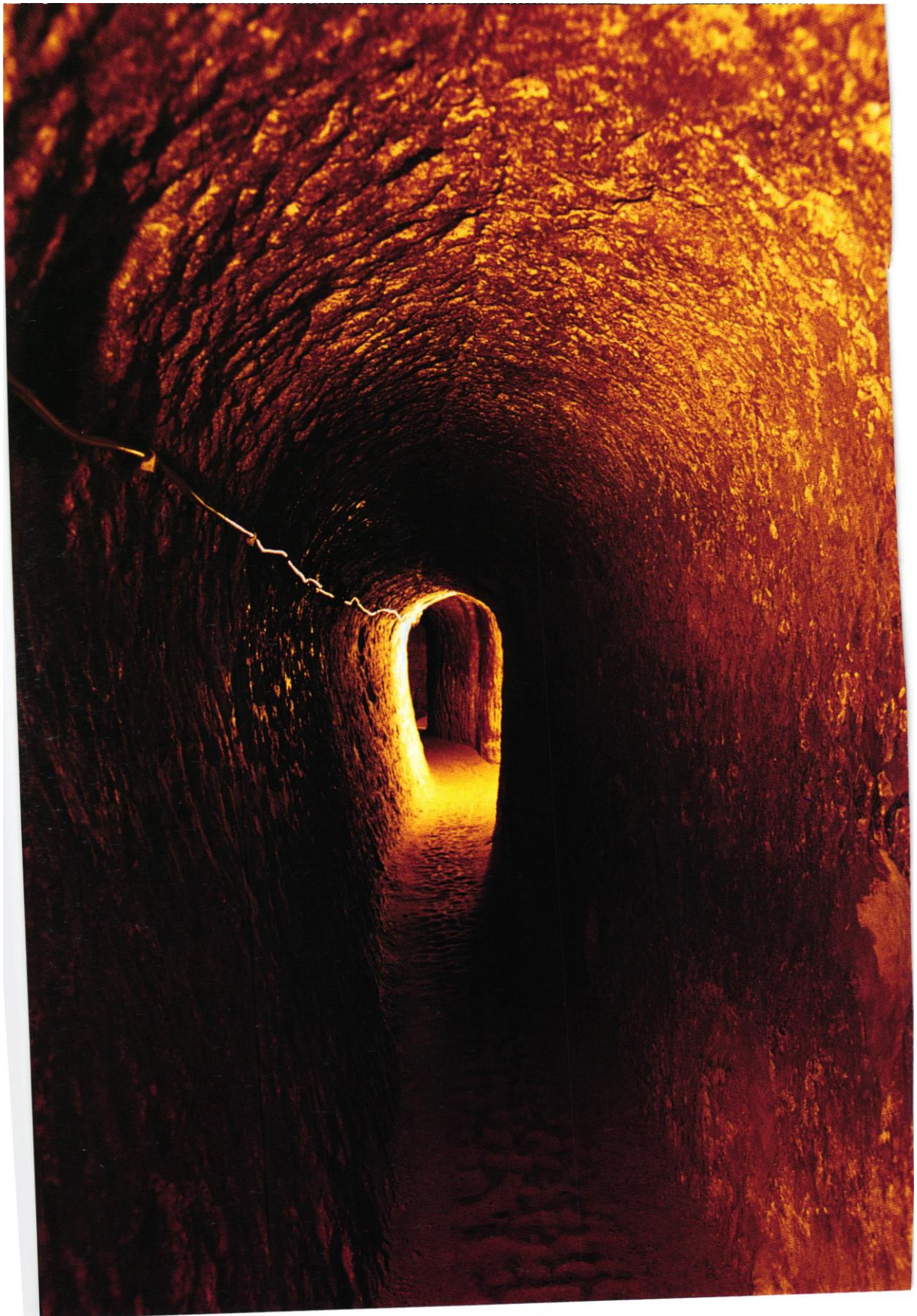
Gücün ve fikrin birleşmesiyle Anadolu'da bulunan Tuf Kalyaları yerin altına doğru oyarak kendilerine barınmaları için yeni mağaralar oluşturmuşlardır. bu tip elden yapma mağaraların en güzel örneklerini ADIYAMAN mağaralarında görebilirsiniz.

Sayın Timuçin AYGİN'in yazdığı TÜRKİYE MAĞARALARI 1984 bu kitabın 65. sy. ADIYAMAN mağaralarından bahsederken buradaki yeraltı yerleşimlerinin prehistorik dönemlerde yapılmış elden yapma mağaralar olduğundan bahsetmektedir.

Kapadokya sınırları içinde neolitik, kalolitik ve prehistorik dönemlerde yaşamış insan

topluluğunun eski yerleşim yerleri bulunmasına rağmen bu bölgedeki yeraltı şehirleriyle bağlantısı olup olmadığı hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz! Çünkü Kapadokya Bölgesi'nde devamlı kazıyla uğraşmıştır. Eski izlerin üzerine yeni yeni kazma izlerdi ilave edilmiştir.

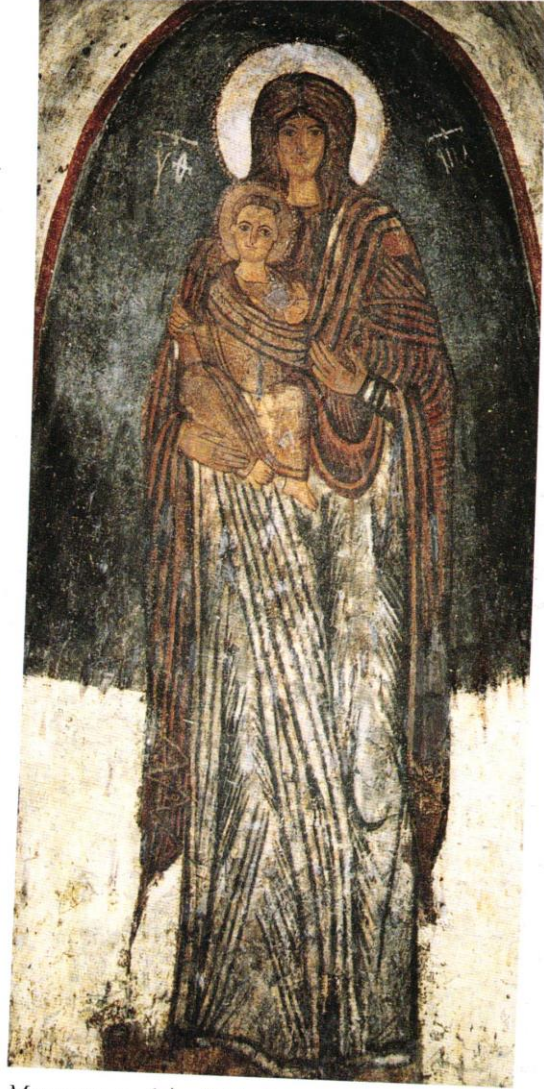
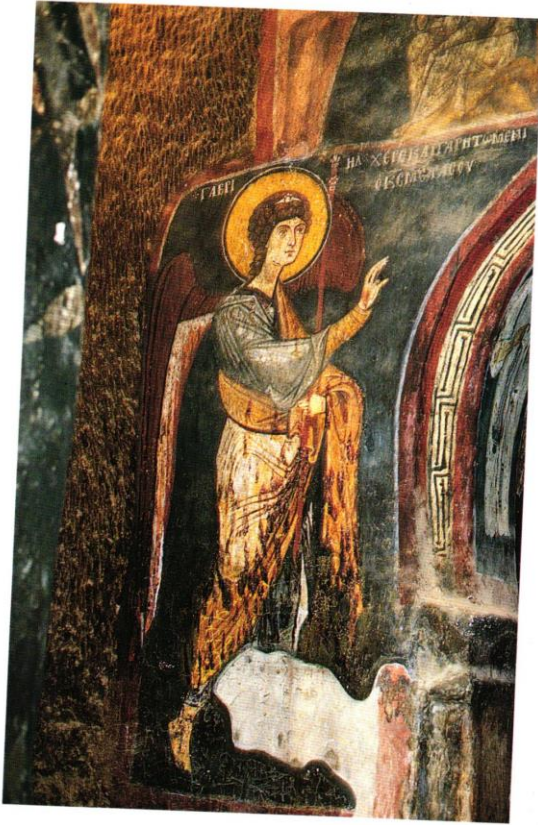
1910 yılında İngiliz R.CAMPBEIL Thomson Derinkuyu'nun 26 km doğusunda Soğanlı Deresi'nde palaolitik dönem taş el baltası gibi şeyler bulmuştur. Bu tip aletler az da olsa Kapadokya'nın tarihi bakımından önem taşımaktadır. Adından çok bahsettiren yeraltı şehirleri hizmete açılırken sadece içerisinde ki taş, toprak gibi şeyler temizlendi ve turizmin hizmetine sunuldu. Genel olarak çevresinde hiçbir araştırma yapılmadı.

ESKİGÜMÜŞ

Nigde'nin 6 km. kuzeydoğusunda kayalar içine oyulmuş bir Bizans manastırı vardır. Ön kısmındaki avlunun batı ve güney doğusuna odalar, kuzeyine ise manastır yapılmıştır. Kilise 10.-11. yüzyıl dolaylarına aittir. Kilisedeki 4 büyük ve yuvarlak sütun üzerine bir kubbe oturtulmuştur. Doğu tarafta 3 apsis, kuzeyinde ise dua edilmesi için bir oda vardır. Hz. İsa'nın, Meryem'in, azizlerin resimleri süsler.

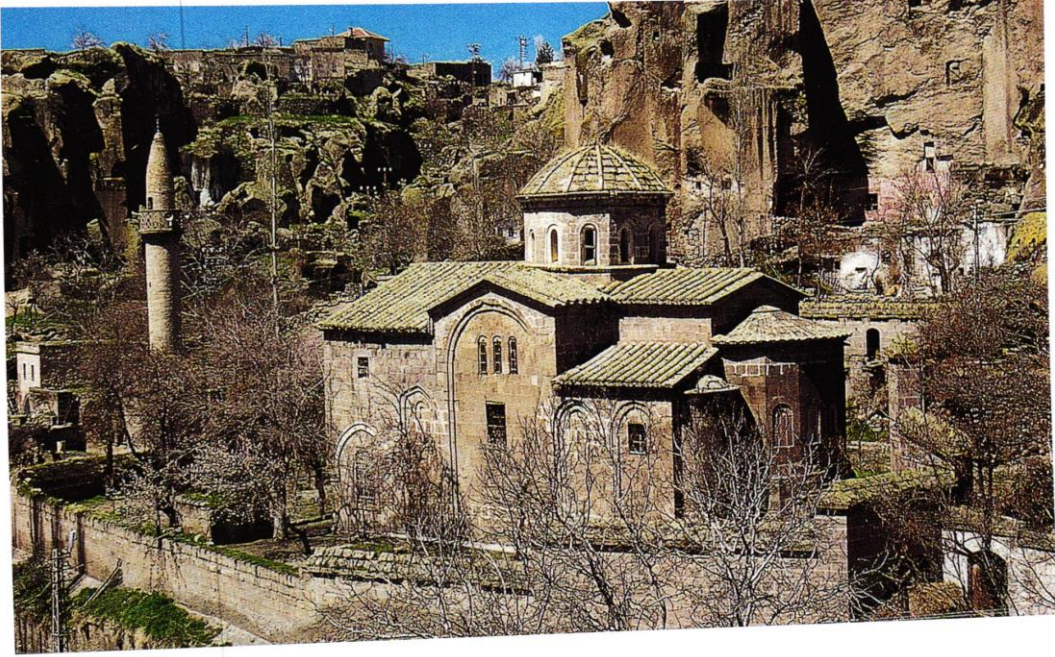
Müjde (detay)

Meryem ve çocuk İsa / Eski Gümüş

Başka bir apsiste Meryem ve kucağında İsa'nın çocukluğunu sembolize eden resim çok canlı ve dikkati üzerine celbeden bir resim vardır.

Avlunun güney tarafına doğru inen yeraltı iniş kapıları vardır, fakat iniş kapıları kapalı olduğundan aşağı inilmemektedir.

Güzelyurt Kilisesi

GÜZELYURT (Kalveri, Gelveri)

Kapadokya'nın güneybatısında ki Hasan dağının Kuzey eteğinde bir vadi içine kurulmuş olan kasaba, Ihlara'ya 15 km, Derinkuyu'ya ise 40 km mesafededir.

Tanıtmakta geç kalınmış bu kasabanın tarihinin çok eskilere dayandığı ve kasabanın batısındaki vadide bulunan seramik buluntularından M.Ö. 2500 yıllarında en önemli pazar merkezlerinden biri olduğu, anlaşılmaktadır.

Buradaki Prehistorik çağ yerleşimi bozulmadan günümüze kadar gelmiş olup, halk geçmiş tarihle yaşamının iç içe sürdürmektedir.

Bazı kaynaklar, Anadolu'da M.S. kullanılan Pers takviminin yerini alan takvimi yapan Thelologos'un Nazianz'da, İlahiyatçı Gregoros'un ise Kalveri'de (Güzelyurt) doğduğunu ve bu şah-

sın aziz ilan edilmesinden sonra da Kalveri'nin dini merkez haline geldiğini belirtirler.

Milat öncesinden kalan Prehistorik yerleşmeler, milat sonrası kaya kiliseleri ve şapelleri, Kaya Cami, Büyük Kilise, Yüksek kilise çok ilgi çekicidir.

Güzelyurt'ta seramikçilik o kadar gelişmiştir ki, bunca zaman geçmesine rağmen seramikçilik sanatı halâ günümüze kadar sürmüş olup, yapılan bu çanak ve çömlekler Kapadokya bölgesinde Kelveri çömleği ile çok ünlüdür.

Tilki Yolağı ve Pınarca mevkiinde iki adet yeraltı tüneli bulunmuştur. Ancak bunlar halâ kapalı durumdadır. Köy sakinleri bu tünellerden birinin Ihlara deresi istikametine birinin de Hasan dağına doğru gittiğini söylerlerse de henüz kesinlik kazanmamıştır.

HACİBEKTAŞ

Eskiden “Suluca Karahöyük” olarak da bilinen Hacibektaş, Nevşehir’in 45 km. kuzeyindedir. Yapılan kazılarda buranın daha evvel Hititler, Frigler, Romalılar ve Bizanslıların işgali altında olduğu anlaşılmaktadır. 13. yy’da Horasan’dan gelen Hacı Bektaş-ı Veli burada bir dergah yaptı. Daha sonra burası bir derviş merkezi oldu.

Burada çok miktarda yemek yapılır, aç ve fakirlere dağıtılırdı. Hacı Bektaş-ı Veli bunları yaparken

İslâm Dini’ni de yayıyordu.

Geniş bir halk kitlesi ona inandı ve müslüman oldu. Ölünce buraya gömüldü ve yörenin adı Hacibektaş oldu. 14. yy’da buraya bir Çile Damı yapıldı ve daha sonra büyütüldü. İlk restorasyon çalışmaları 19.yy’da yapıldı. 1954-1966 yılları arasında Eski Eserler Genel Müdürlüğü’nce restore edildi ve halka açıldı. Her yıl 16-18 Ağustos tarihlerinde “Hacı Bektaş-ı Veli Festivalleri” yapılır.

IHLARA

Nevşehir - Ankara asfaltının 58. km'sinden sola dönen yol izlenir ve 40 km. daha gidilirse, Ihlara'ya varılır. Derinkuyu'dan Ihlara'ya daha kısa yoldan gitmekte mümkündür. Bu yol Derinkuyu'dan direkt Ihlara'ya çıkar ve 40 km. mesafededir. Melen-diz çayının yüzyıllar boyu süren aşındırılması

ile oluşan yaklaşık 150 m. derinlikteki bugünkü Ihlara vadisi yüzlerce kilise ve göz okşayıcı doğa güzellikleri ile binlerce ziyaretçinin ilgisini çekmektedir.

Bu vadide 1969 yılında bir bakire kız mumyası bulundu. Bu mumya şimdi Niğde Müzesi'ndedir. Ihlara deresi, Belisırma, Yaprakhisar ve Selime

Ağaçaltı Kilisesi

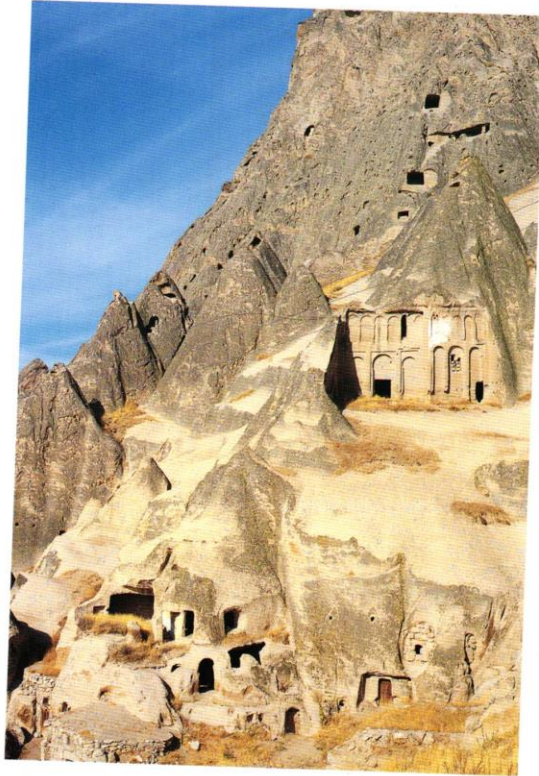
doğrultusunda uzanır. Bu dere boyunca serpilmış olan kiliselerin en güzelleri:

- 1- Yılanlı Kilise
- 2- Ağaç Altı Kilisesi
- 3- Sumbüllü Kilise
- 4- Kırk Dam Altı Kilisesi
- 5- Bahattin Samanlığı Kilisesi

YILANLI KİLİSE

Uzun bir haç şeklinde olup batı kısmında temizlenmiş bir mezar, aynı cephe üzerinde günah ve sevapların Mikail tarafından tartıldığını gösteren resimler vardır.

Hemen sağındaki resim günahkar insanların vücudunun yılanlar tarafından sarılışını gösterir. Kubbede İsa'nın, meleklerin, güneydoğu cephesinde Meryem'in ölüm tablosu vardır. Bunlardan başka İsa'nın son yemeği ile, Meryem'in ve azizlerin portreleri vardır.

AĞAÇ ALTI KİLİSESİ

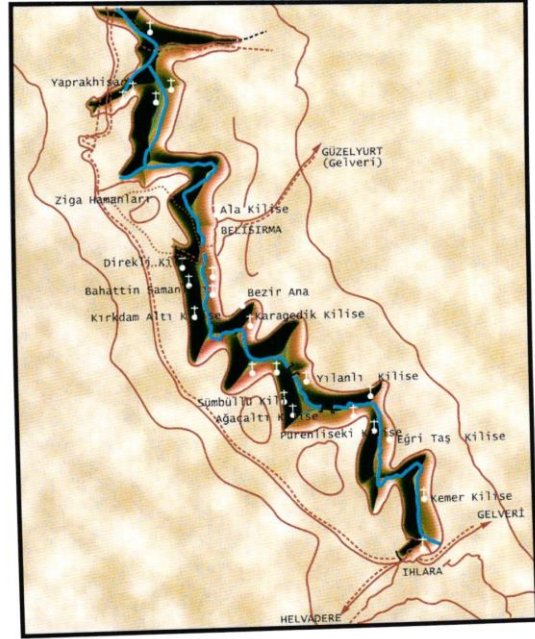
Haç şeklindedir ve tarihi öbürlerine nazaran daha eskidir. Fakat resimleri temiz kalabilmiştir, kapının karşısındaki duvarda iki aslan arasında Daniel ve tavanda bir ejderha resmi vardır.

SÜMBÜLLÜ KİLİSE

Bu da haç şeklinde olup resimler XIV. yüzyıl dolaylarında yapılmıştır.

KIRKDAM ALTI KİLİSESİ

İncil'in bahsettiği olayların bazıları buraya resim olarak aktarılmıştır. Hz. Zekeriya'nın katli burada görülür.

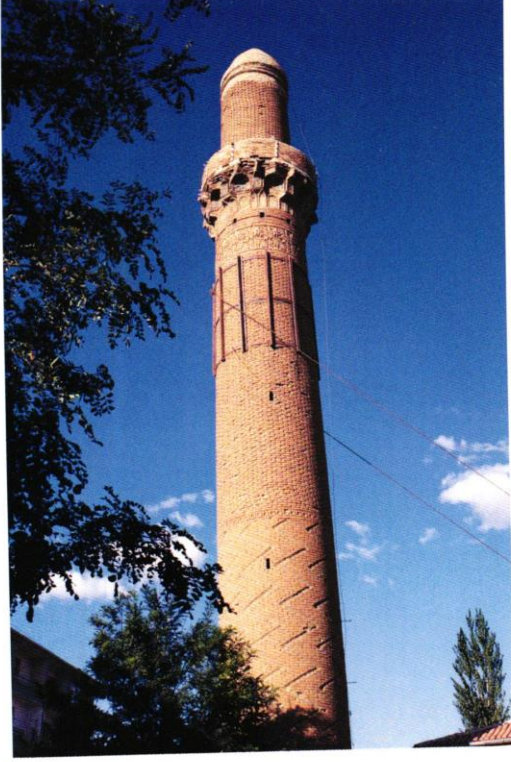

Ihlara Kilisesi Planı

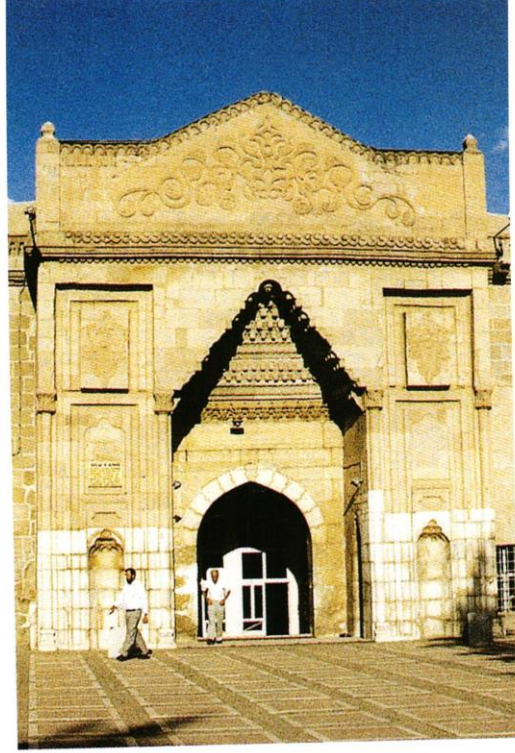

Düğünde eğlenen kadınlar

AKSARAY

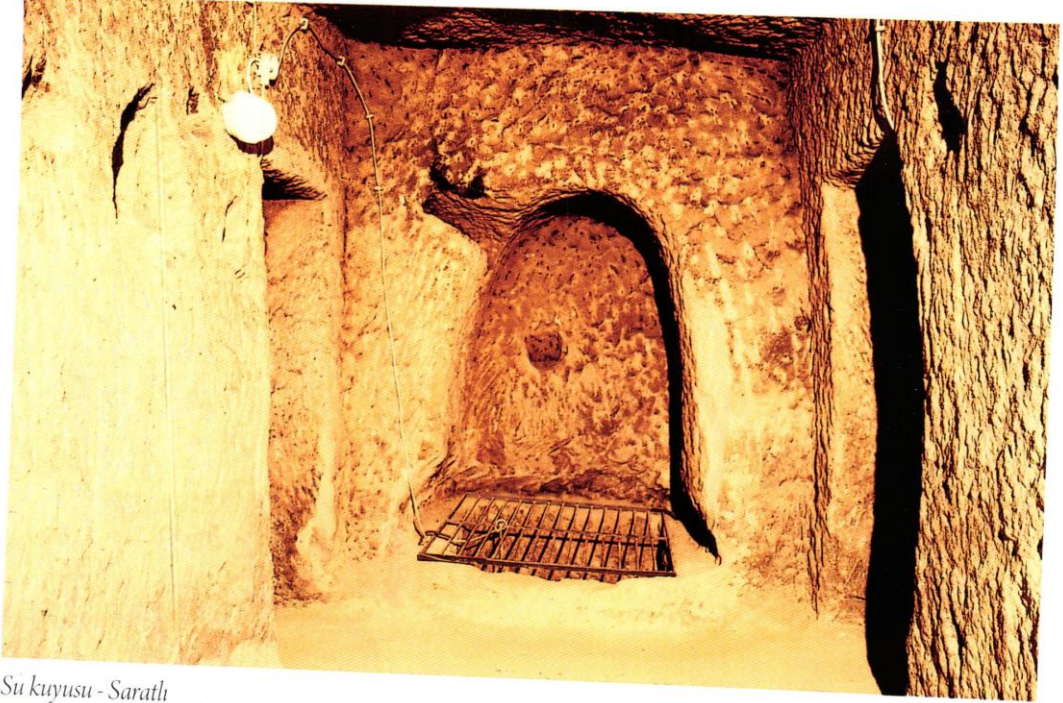
Aksaray Eğri Camii

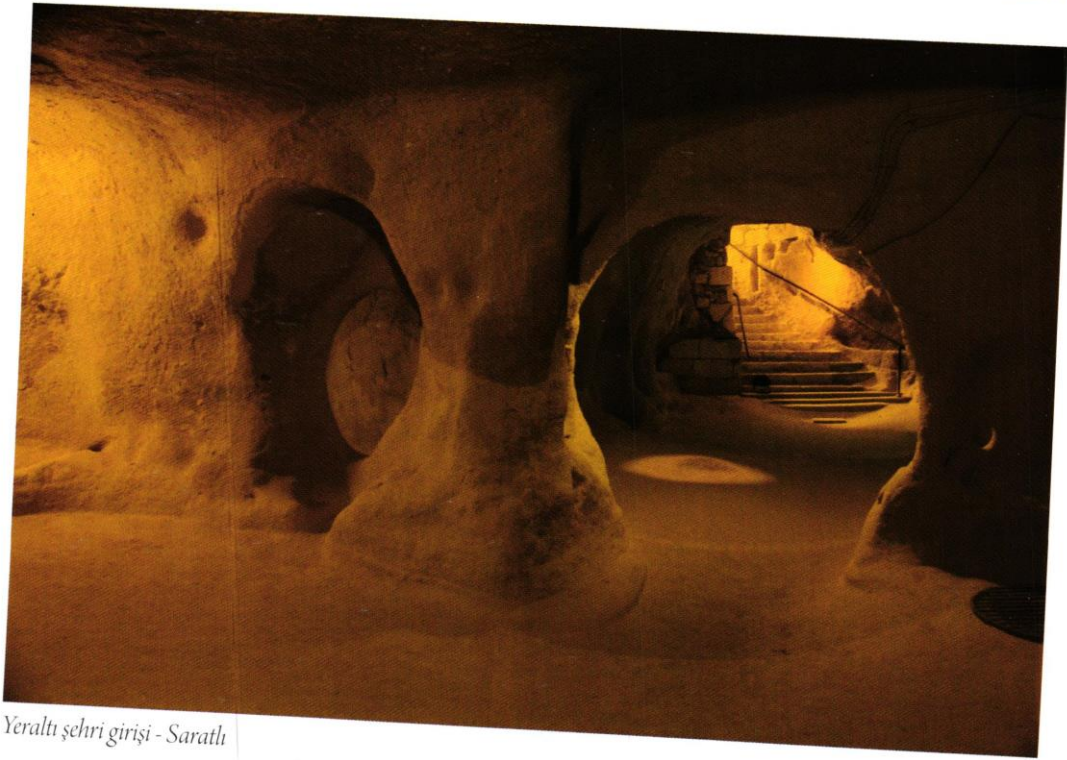
Aksaray ili Hasan Dağı'nın kuzeyi ile Tuz Gölü'nün güney doğusuna kurulmuş, Ankara-Adana yolu ile Kayseri-Konya yollarının kesiştiği nokta üzerindedir. İlk ismi Garsaura olarak bilinen kentin ismi, Pers asıllı Kapadokya Kralı Arkhaleos zamanında Arkhelais olarak anılmıştır. Daha sonraları Anadolu Selçuklu Devleti'nin yöreye hakim olmasıyla birlikte II. Kılıçaslan buraya mermerden bir saray yaptırarak şehrin ismini de Aksaray olarak değiştirmiştir. 1402 yılında Osmanlı Padişahlarından Yıldırım Beyazıt ile Timur arasında yapılan Ankara Meydan savaşından sonra, şehir bir müddet Karamanoğulları Beyliği'nde kalmışsa da, 1468 yılında Osmanlı Padişahlarından Fatih Sultan Mehmet, Karamanoğulları beyliğine son vererek

şehri geri almıştır. Aksaray 1924 yılında il olmasına rağmen 1933 yılında ilçeliğe düşürülerek Niğde'ye bağlanmış 15 HAZİRAN 1989 yılında tekrar il olmuştur. Selçuklu dönemi eserlerinden Alayhan Kervansarayı (1192), Sultanhanı Kervansarayı (1229), Ağzıkarahan (1231-1237), Eğri Minare (13.yy.), Zinciriye Medresesi (14 yy.) Ulu Cami (1413) ile tarihi ve doğal güzellikleriyle bilinen ve yeni yeni tanınan Yaprakhisar, Selime, Belisırma, Güzelyurt, İhlara Vadisi ve kaya kiliseleri görmeye değer eserler arasında sıralanabilir.

Şehir Ankara-Adana, Kayseri-Konya geçiş yolları üzerine kurulması ve başkente fazla uzak olmaması nedeniyle hızla gelişen ve kalkınan şehirlerimizden biridir.

Su kuyusu - Saratlı

Yeraltı şehri girişi - Saratlı

SELÇUKLU TARİHİ ve ESERLERİ

Sultanhanı Kervansarayı / Aksaray

11. yüzyıl ortalarında Anadolu'ya akmaya başlayan Türk boyları birleşerek Anadolu Selçuklu devletini kurdular. Çinicilik ve halıcılık sanatından başka taş işleme sanatına da çok büyük önem veren Selçuklular, camiler, medreseler, türbeler ve kervansaraylar yaparak bu eserlerle Anadolu'nun her köşesini baştan başa bezemişlerdir. 12. yüzyılda Anadolu Selçuklu eserleri, sanatın zirvesine ulaşmıştır. Konya Karatay Medresesi, İnce Minareli Medrese, Sivas Gök Medrese, yine Sivas Çifte Minareli Medrese gibi daha birçok cami medrese ve kervansaraylar bunların bir örneğidir.

Kapadokya'da ise Selçuklu eserleri olan, Niğde Alâaddin cami, Hüdavend Hatun Türbesi, Sungurbey cami, Kayseri Huand Hatun cami ve Medresesi, Döner Kümbet, Kayseri - Sivas ara-

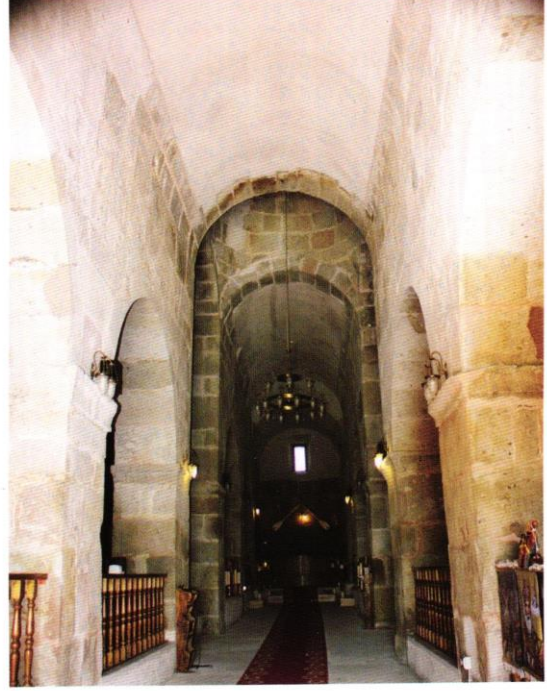
sındaki Sultan Hanı, Tomarza Bünyan arası Karadayı köyündeki Karatay Hanı, Aksaray Konya arası Sultan Hanı, Nevşehir Aksaray arası Ağzıkarahan ve Alayhan, Avanos'un 7 km. doğusunda bulunan Sarman Kapadokya sınırları içerisinde kalan eserleridir.

13. yüzyılda Anadolu Selçuklu Devleti siyasi ve idari yönden tamamen bozulmaya başladı. Yıkılmakta olan Selçuklu Devleti'nin yerine Germiyanogulları, Aydınoğulları, Menteşogulları, Karamanoğulları gibi Türk beylikleri ortaya çıktı.

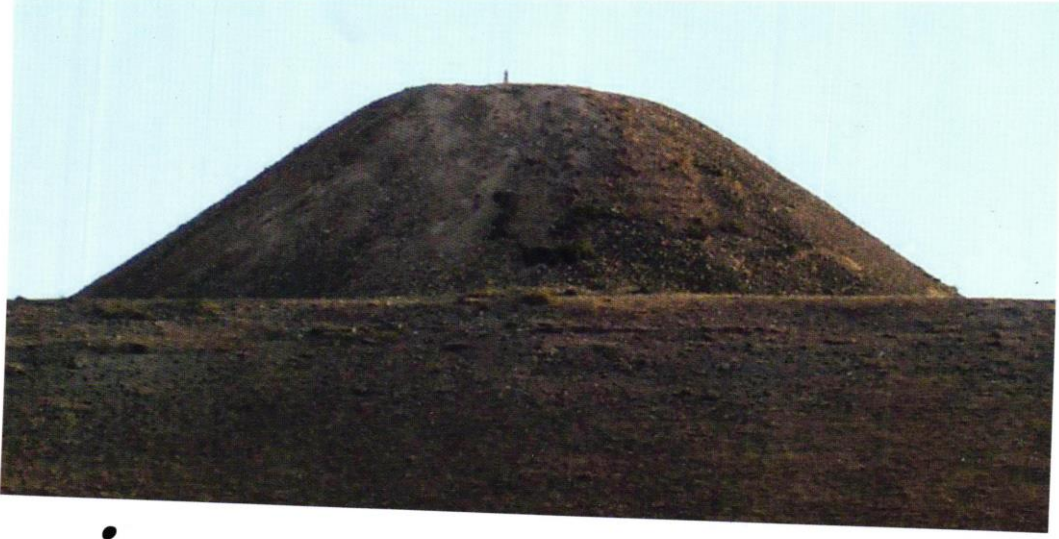
Osmanlı Beyliği de bu beyliklerden olup 1299 yılından sonra süratle gelişerek Anadolu'ya sahip olmuş ve bu topraklar üzerinde güçlü bir devlet kurarak el sanatları yönünden etkinliğini asırlar boyunca sürdürmüştür.

TEPESİDELİK HAN (Öresin Han)

Naptıran Selçuklu Sultanı II, Kılıçarslan. Mimarı bilinmiyor. Yapılış tarihi XII. Yüzyıl. Nevşehir - Aksaray arasındadır. Nevşehir'e 50. km, Aksaray'a 23. km'dir. 2010 yılında restorasyon görmüş, 2011 yılında Türkiye ve Kapadokya Turizmine hizmet vermektedir.

KAPADOKYA'NIN HÖYÜKLERİ

Jnsanoğlunun Kapadokya'da görüldüğü andan bugüne kadar sayısız medeniyetlere beşiklik yapmıştır. Aksaray İl Kültür Turizm Müdürlüğü'nün arşivinden aldığımız bilgilere göre Gülağaç İlçesi Kızılkaya Köyü'nün yakınlarında bulunan Aşıklıhöyük kazıları M.Ö. 9 bin yıl öncesi yerleşik düzene geçtikleri bahsedilirken Kapadokya Bölgesinin, en eski yerleşim yeri olduğunu göstermektedir.

Roma Dönemi boğa biçimli bronz bakır kandil/Kaseri müzesi

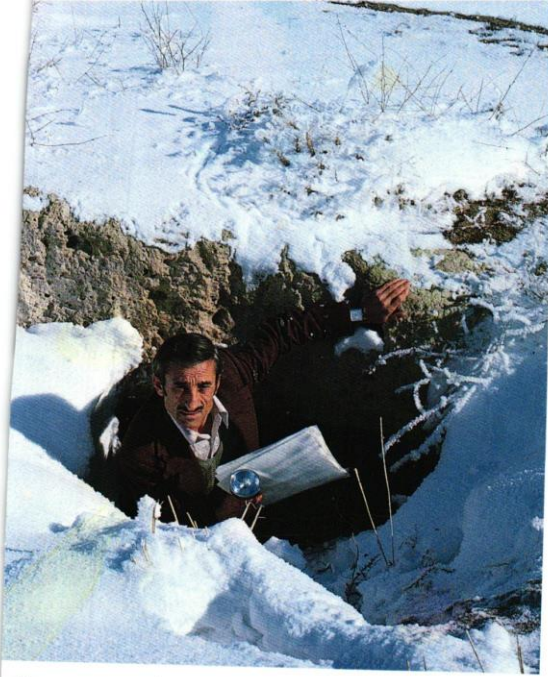

Su küpü, Roma Dönemi/Kaseri müzesi

Rythion Asur Ticaret Kolonileri Dönemi (MÖ. 2000 – 1800) aslan bıçıklı Rythion (Küllepe Örenyerinde) Kayseri Müzesi

ÖMER DEMİR
Araştırmacı yazar-şair

1934 yılında Derinkuyu'da dünyaya gelen Ömer Demir, o dönemlerdeki yörenin konumu ve şartları nedeniyle, eğitimini tam olarak devam ettirememiş, ancak yaşamı boyunca okuyup araştırarak kendini yetiştirmiştir.

Bugün şair ve araştırmacı yazar olarak binen Ömer Demir 1968 - 1989 yılları arasında Nevşehir Müze Müdürlüğü'ne bağlı Derinkuyu Yeraltı Şehri Ören yerinde görev yapmıştır ve uzun yıllar araştırdıktan sonra buradan emekli olmuştur. Ömer Demir Derinkuyu'da görev yap-

tığı yıllarda yeni yeni yeraltı şehirlerinin meydana çıkarılmasında ve Ören yerlerinin tanıtılmasında büyük rol oynamıştır. Bugüne kadar yayınlanan kitapları: Medeniyetlerin Beşiği Kapadokya (14 dilde yayınlandı), Dünya'nın İncisi Türkiye (9 dilde yayınlandı) ve Kapadokya Yeraltı (8 dilde yayınlandı) olmaktadır.

Bu kitaplara istinaden ve Kapadokya bölgesine yapmış olduğu hizmetlerden dolayı Nevşehir Müze Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2003 yılında "Yüksek Hizmet Ödülü" zamanın Nevşehir valisi Mehmet Yılmaz tarafından verilmiş ayrıca İsviçre'de de Uzunyollar Araştırması Cemiyeti üyesi olup, 11 Temmuz 1992 yılında Indiana Kokoma'da Uluslararası Eski Medeniyetler Araştırma Derneği Asıl Üyesi olmuştur.

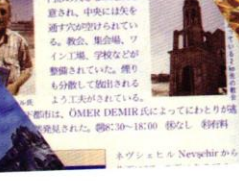
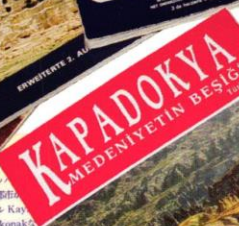
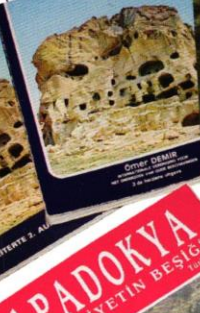
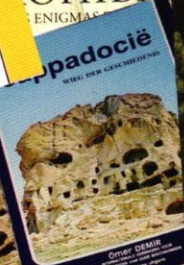
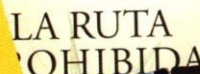
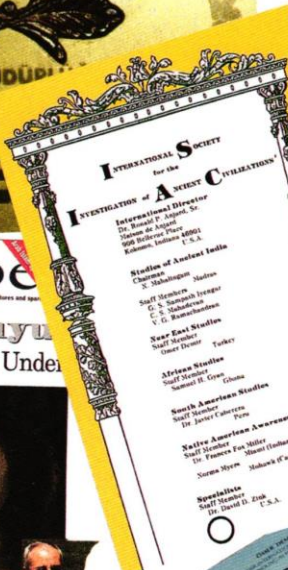
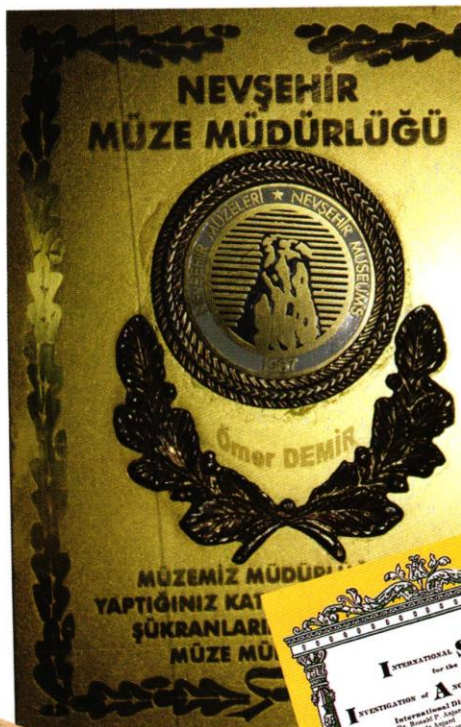
Almanya, Fransa, Japonya ve İspanya gibi 9 ülkenin televizyon kanallarında 1968'den günümüze kadar Kapadokya'nın tanıtımı için yaşamı boyunca çaba sarfetmiştir.

Elinize aldığınız bu kitap ilk basımında bir teksirdi. 1968'de Müzeler Genel Müdürü olan sayın Hikmet Gürçay'ın katkılarıyla İngilizce'ye çevrilmiştir. İlk basımında sadece İngilizce ve Türkçe lisansları bulunan Medeniyetlerin Beşiği Kapadokya yeni bilgiler ışığında devamlı geliştirilerek 14 lisana çevrilmiştir. Saygıdeğer Kapadokyalıların ve okuyucuların sayesinde bu kitap bugünkü haline gelmiştir.

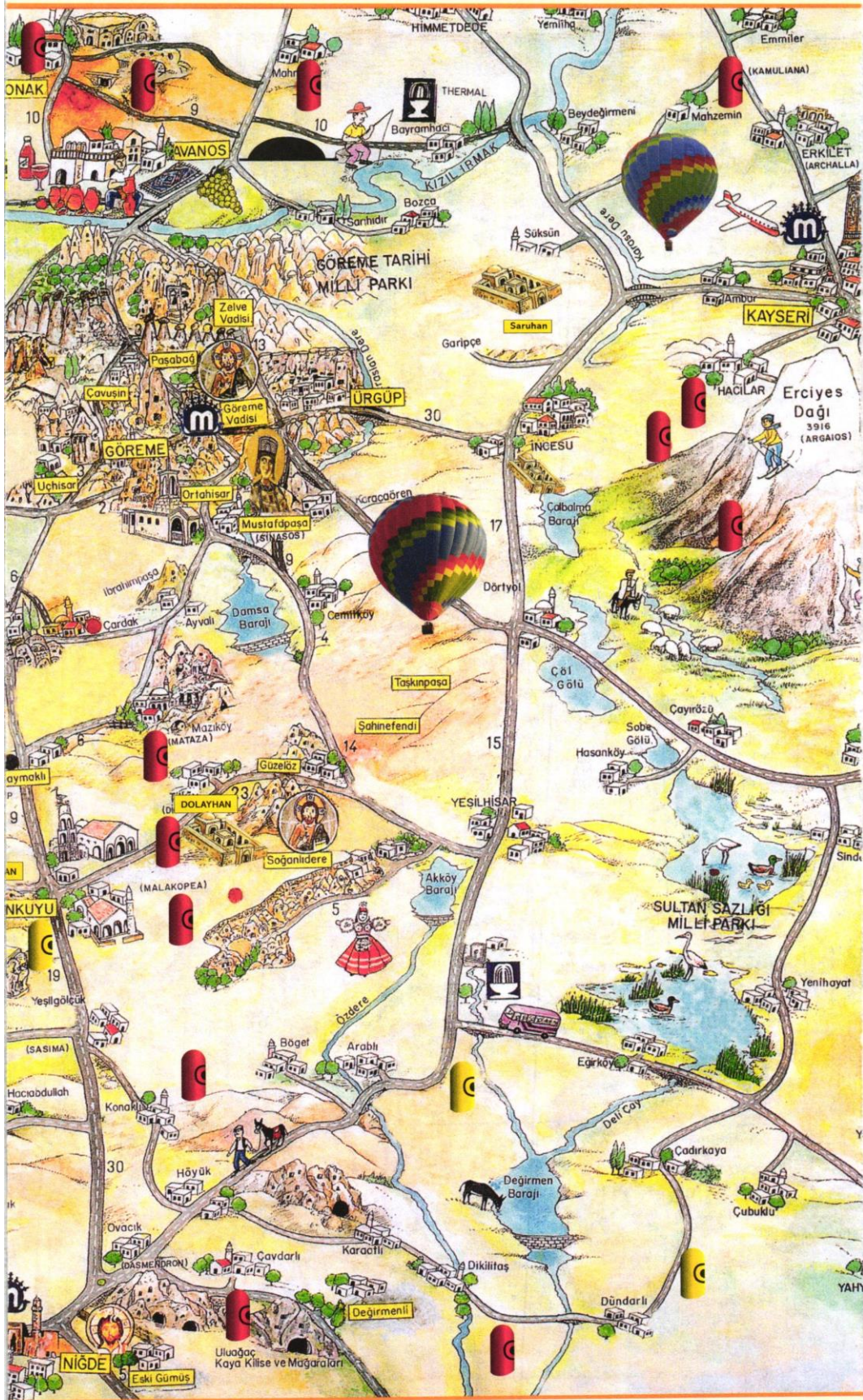
Ömer Demir 6 çocuk babası olup, boş vakitlerini şiir ve kitap yazarak, sanat ve tarih araştırarak hayatına devam etmektedir.

—He bajado tres veces a estas ciudades con Erich von Däniken —me explica—. Él cree que estos túneles se perforaron hace miles de años para refugiarse de alguna clase de guerra extraterrestre. Yo no lo creo. Pero he de decirle algo: después de que Däniken publicara lo que vio en *La respuesta de los dioses*, miles de personas visitan este lugar cada año...

Por suerte, Ataman se compadeció de mí y arregló lo necesario para mostrarme algunas de ellas. Le pedí que concertara una reunión con Ömer Demir, un veterano arqueólogo de la zona que lleva adentrándose en esa especie de queso gruyere de la Capadocia, desde que se descubriera la primera ciudad en 1963.

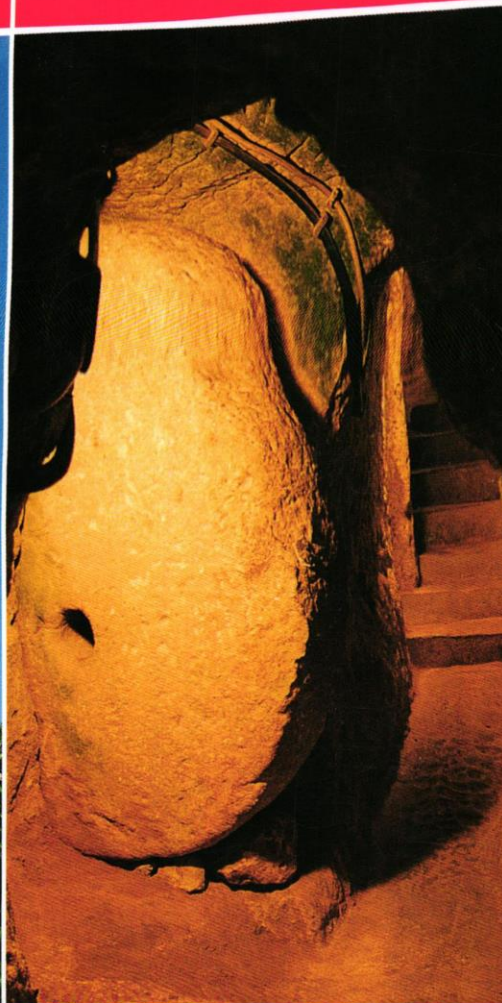
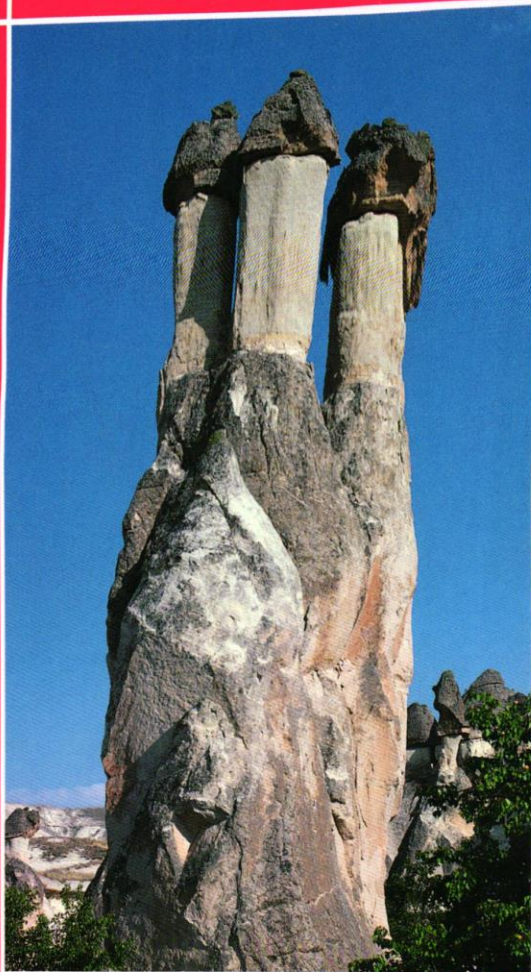

ISBN: 975-7334-00-6

10€

